

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA**

Aušra Paskačiuvienė
Švietimo vadybos studijų programos magistrantūros studentė

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ SĖKMINGO
BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS YPATUMAI**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas
Doc. dr. Rolandas Paulauskas

Šiauliai, 2014

Darbas originalus.....Aušra Paskačiuvienė
(studento parašas)

SANTRAUKA

IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ SĖKMINGO BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS YPATUMAI

Ikimokyklinių įstaigų veikla papildo ugdymą šeimoje: plečia socialinį vaiko patyrimą, sudarydama jam sąlygas realiai gyventi mažoje vaikų bendruomenėje; padeda vaikui perimti tradicines bendruomenės vertybes, jas puoselėti ikimokyklinio ugdymo įstaigų kultūriniame gyvenime; padeda vaikui atskleisti save ir savo gebėjimus bei juos ugdyti; teikia kvalifikuotą pedagoginę pagalbą.

Sėkmingas tėvų ir auklėtojų bendradarbiavimas yra svarbi kokybiško ugdymos(si) prielaida. Nors tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas yra visuotinai pripažintas mokslininkų, pakankamai akcentuojamas švietimo politikos dokumentuose, tačiau jį skatinti ir palaikyti ne visada pavyksta. Tai nėra natūraliai ir lengvai vykstantis procesas. Kai persikeliami iš mažų, artimų šeimos bendruomenių į labai kintančią, įvairių kultūrų bendruomenę ugdymo įstaigoje, bendradarbiavimas tampa sudėtingu procesu. Dabartiniame mobiliame pasaulyje mažai tikėtina, kad tėvai ir mokytojai turi tas pačias vertybes ir įsitikinimus, todėl susiduriama su problemomis kai bendradarbiavimo dalyviai, remdamiesi išankstinėmis nuostatomis, nepasitikėjimu, nepakankamai įvertina šio proceso naudą.

Plėtojant sėkmingą bendradarbiavimą didelė atsakomybė tenka ugdymo įstaigai, kuri atsižvelgdama į tėvų poreikius, nuostatas, socialinę padėtį, bendradarbiavimo galimybes kuria bendradarbiavimo su tėvais modelį, pasirenka tinkamiausius sėkmingo bendradarbiavimo būdus.

Tyrimo objektas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendradarbiavimas su tėvais. Tyrimo tikslas – išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais ypatumus.

Tyrimo metodika. Šiame darbe naudojamas kiekybinis tyrimo (ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų) metodas. Metodas pasirinktas siekiant gauti pakankamai informacijos analizuojama tema. Apžvelgus ir apibendrinus mokslinę literatūrą, bendradarbiavimą ir informavimą reglamentuojančius dokumentus sudarytas tyrimo instrumentas – anketos, skirtos pedagogams ir tėvams. Atliekant tyrimą buvo apklausti 12-os Panevėžio lopšelių-darželių pedagogai ir tėvai vadovaujantis patogiosios atrankos būdu. Tiriamųjų imtį sudaro 302 respondentai. Iš jų 100 (33,1 proc.) pedagogų ir 202 (66,1 proc.) tėvai.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad bendradarbiavimo sėkmingumas priklauso nuo jame dalyvaujančių asmenų supratimo, kultūrinių skirtumų pripažinimo, pagarbos kitam ir pasitikėjimo savo jėgomis. Bendradarbiavimo iniciatyva ikimokyklinio ugdymo įstaigoje priklauso nuo pedagogų. Jie didesne dalimi atsakingi už bendradarbiavimo su tėvais sėkmę, pagarbą ir pasitikėjimu grįstus santykius, tinkamų sąlygų sudarymu aktyviam tėvų įsitraukimui į įstaigos veiklą.

Tyrimo metu nustatyta, kad tėvai ir pedagogai pripažįsta bendradarbiavimo naudą ir reikšmę vaikų ugdymo proceso tobulinimui. Sutariama, kad bendradarbiavimas suartina tėvus ir pedagogus, padeda abiem pusėms geriau pažinti vaiką.

Tėvai sutinka, kad galėtų būti bendradarbiavimo iniciatoriais, tačiau didesnę galią suteikia pedagogui, kuriuo labiausiai pasitiki ir su juo dažniausiai bendradarbiauja. Pedagogai pastebi, kad pagrindiniai bendradarbiavimo dalyviai yra tėvai, o kiti šeimos nariai įstaigos veikloje dalyvauja retai.

Tyrimo hipotezė pasitvirtino. Ugdymo įstaigos pedagogas yra svarbiausias bendradarbiavimo su tėvais organizatorius. Tėvai vertinami kaip nepakankamai aktyvūs bendradarbiavimo dalyviai. Abi bendradarbiavimo pusės nori išspręsti bendradarbiavimo problemas ir sėkmingai kartu dirbti.

SUMMARY

CHARACTERISTICS OF EFFECTIVE COOPERATION BETWEEN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND PARENTS

Pre-school work implements family's education: expands child's experience allowing him to live in a small community; helps child learn traditional values of society, foster them in a kindergarten cultural life; contributes to child to show and develop his abilities; provide qualified pedagogical assistance.

Successful cooperation between parents and pre-school teachers is a crucial assumption for education quality. Although parents and teachers co-operation is generally recognized by scientists and this co-operation is emphasized in education policy documents, but promoting it can not always succeed. It is not a natural and easy process. When close family communication transfers into pre-school society which is changeable and consists of various cultures, communication becomes complicated. In present-day mobile world it is unlikely that parents and pre-school teachers have the same values and beliefs, so the problems encountered when co-participants, having appealed to their prejudice and distrust, underestimate the benefits of this process. The main responsibility for developing successful communication lies with pre-school, which chooses communication model according to parents' attitudes, needs and social status.

The main object of the research paper is commutation between pre-schools and parents.

The main task of the present paper is to analyze features of successful preschool co-operation with parents.

The methods of research are: mass research method (staff of pre-schools and parents). This method was chosen in order to obtain sufficient information to analyze the topic. The research instrument- questionnaires to parents and kindergarteners were made after reviewing scientific literature and documents regulating communication and information. 12 Panevezys pre-schools teachers and parents were questioned. The data corpus consists of 302 respondents. 100 (33, 1%) parents and 202 (66, 1%) pre-school teachers were questioned.

To achieve the objectives stated above, the following methods were applied: research of scientific literature, analysis of documents, questionnaires and descriptive statistical analysis of revealed that the success of communication depends on the cooperation of parents and pre-school teachers, recognition of cultural differences, respect and self- confidence. Cooperation initiative depends on pre-school teachers. They are more responsible for communication success, creating appropriate conditions for parents' active involvement into the life of pre-school.

The research found that parents and educators recognize the benefits of cooperation and the importance of children's educational process improvement. It is agreed that cooperation help both sides to know child better.

Parents agreed that they could be initiators of communication, but they give more power to pre-school educator, whom they respect the most and usually interact. Educators note that the main participants in communications are parents while the other members of the family participate in life of pre-school very rarely.

The research hypothesis was confirmed. Pre-school teacher is the most important in organizing communication between pre-school and parents. Parents are not active enough in this commutation. Both sides want to sort out communication problems and successfully work together.

TURINYS

SANTRAUKA	2
SUMMARY	4
ĮVADAS	7
1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	11
1.1. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo samprata ir ypatumai	11
1.2. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų galimybės optimizuojant bendradarbiavimą su šeima.....	23
1.3. Bendradarbiavimas kaip tėvų poreikių nustatymo priemonė	31
1.4. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo aspektai Lietuvos švietimo politikos dokumentuose.....	33
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS YPATUMŲ TYRIMAS	39
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	39
2.2. Tėvų ir pedagogų požiūris į bendradarbiavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	43
2.3. Bendradarbiavimo tobulinimo galimybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje	54
IŠVADOS.....	61
REKOMENDACIJOS	63
LITERATŪRA	64
PRIEDAI	74

ĮVADAS

Tikslingas, profesionalus ikimokyklinis ugdymas palengvina vėlesnį mokymąsi mokykloje, teigiamai įtakoja emocinę, socialinę, pažintinę, fizinę asmenybės raidą, skatina bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių ugdymą(si) ir vėliau padeda spręsti daugelį socialinių problemų, teigiamai įtakoja gyvenimo gerovę, todėl ikimokyklinis ugdymas yra svarbus kaip nuoseklus ir daugiapakopis judėjimas žmogaus ir visuomenės gerovės link.

Vaiko kelias į gyvenimą prasideda tėvų namuose. Tėvai yra ypatingos socialinės institucijos atstovai, atsakingi už vaiko ugdymą. Šeimoje susiformuoja vaiko pasaulėžiūra, etninės, kultūros vertybės. Emocinių santykių šiluma suteikia vaikams saugumo jausmą, psichologinį komfortą, padeda susiformuoti teigiamą požiūrį į save ir aplinkinį pasaulį. Tačiau vaiko bendravimas šeimoje apsiriboja siauru pažįstamu žmonių ratu, ugdymo pasiekimai – tėvų išsilavinimu, socialiniu-ekonominiu statusu visuomenėje.

Ikimokyklinių ugdymo įstaigų veikla padeda tenkinti vaikui prigimtinius, o taip pat socialinius, pažintinius poreikius. Sudaromos sąlygos vaikams bendrauti bendraamžių bendruomenėje, plačiau susipažinti su tautos kultūros tradicijomis, atsiskleisti gebėjimams bei juos ugdytis. Tėvams teikiama švietimo pagalba, socialinė parama. Tačiau siekiant gerų vaiko ugdymosi rezultatų, šeimos poreikių bei lūkesčių tenkinimo, būtinas šeimos ir ikimokyklinio ugdymo institucijos tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas bendradarbiavimas.

Problema. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracijos, pedagogų bei tėvų bendradarbiavimas formuluojamas daugiau teoriniu, o ne praktiniu aspektu. Nors ugdymo institucijos ieško būdų, kaip tobulinti ikimokyklinio įstaigų ir tėvų bendradarbiavimą, siekiama įtraukti į ugdymo procesą tėvus, tačiau dalis tėvų jaučiasi negalintys ar nežinantys kokiais būdais galėtų bendradarbiauti ir dalyvauti ikimokyklinio ugdymo mokyklos veikloje.

Hipotezė. Tikėtina, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimas vyksta pasyviai, kai pedagogas yra vienintelis organizatorius, o tėvams paliekamas stebėtojo vaidmuo.

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje šeima bei ikimokyklinio ugdymo institucijos traktuojamos kaip vienas iš svarbiausių vaiko ugdymo(si) bei visuomenės vystymo veiksnių. Kaip teigia Robinson, K., Diaz, C.J. (2006), ankstyvasis vaikų ugdymas šiandien patiria didelių sunkumų, kai pereinama nuo senų, tradicinių ugdymo teorijų ir praktikų prie naujų, kai keičiasi požiūris į vaiką ir vaikų ugdymo institucijas. Anot H. Kirschenbaum (1999), pereinama prie aukštesnių ugdymo standartų ir aukštesnių vaikų ugdymosi pasiekimų ir tik bendradarbiaujant su šeima šie ugdymo standartai gali būti pasiekti. Kaip teigia autorius, keičiasi bendradarbiavimo

modeliai: atsiranda naujos perspektyvos, taikomi nauji bendradarbiavimo būdai, aktyviau ugdymo įstaigų veikloje dalyvauja tėvai, plečiasi bendravimo temos – tobulėja bendradarbiavimo sritis. Ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo modelis pakilo į naują lygmenį. Nauja paradigma apima nuoširdumą, greitį ir efektyvumą. Tėvai įtraukiami į ugdymo institucijos veiklą kaip lygiaverčiai partneriai, kurie vieni kitiems padeda, sprendžia problemas ir prisiima atsakomybę už vaikų ugdymą.

Ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimo svarbą akcentuoja ugdymo įstaigų darbą reglamentuojantys dokumentai ir metodiniai leidiniai. Pedagoginėje praktikoje taikomas pedagogines tėvų ugdymo, bendradarbiavimo formas aptaria mokslininkai S. Dapkienė (2002), J. Bakūnaitė (2005), R. Dobranskienė (2002), R. Kontautienė (2006) ir kt. Taigi tiek mokslinėje literatūroje, tiek praktikoje akcentuojama šeimos, bei ugdymo institucijų bendradarbiavimo svarba.

Kaip teigia A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė A. (2009) svarbu periodiškai tirti tėvų poreikius informacijai, nes pagal tai numatomi informavimo tikslai, formos, metodai, turinys. Vadinasi periodiškai tiriant bendradarbiavimo poreikį, numatomi sėkmingo bendradarbiavimo modeliai, formos ir būdai, priimtini ir tėvams ir pedagogams. Pasak J. Bryan ir L. Henry (2012) konkretūs veiksniai ir sąlygos įtakoja sėkmingo bendradarbiavimo kūrimą. Todėl ugdymo įstaigoms patariama sistemingai tirti bendradarbiavimo su tėvais problemas ir galimybes atsižvelgiant į konkrečių šeimų ir mokyklos bendruomenės ypatumus.

Tyrimo objektas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendradarbiavimas su tėvais.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais ypatumus.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti švietimo politikos dokumentus, reglamentuojančius ikimokyklinių įstaigų bendravimą, bendradarbiavimą su tėvais bei jų informavimą.
2. Išanalizuoti mokslinę literatūrą apie ikimokyklinių ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimą.
3. Ištirti pagrindinės ikimokyklinės įstaigos ir tėvų bendradarbiavimo formas ir požiūrį į jų priimtinumą.
4. Išanalizuoti sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais problemas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Šiame darbe naudojamas kiekybinis tyrimo (ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų) metodas. Pasak Tidikio (2003), jis padeda tiksliau ir giliau nagrinėti dinامينius ir

statistinius dėsningumus, suteikia sociologinių žinių formą, kuri skatina juos praktiškai naudoti socialinių procesų valdyme ir prognozavime. Tyrimui atlikti buvo pasirinkta apklausa raštu nes, kaip teigia Tidikis (2003), tai ypač paplitęs kiekybinio tyrimo metodas socialiniuose moksluose. Metodas pasirinktas siekiant gauti pakankamai informacijos analizuojama tema.

Prieš tyrimą atlikta mokslinės literatūros ir švietimo politiką reglamentuojančių dokumentų analizė. Ja siekta išanalizuoti ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais būdus, sėkmingo bendradarbiavimo ypatumus bei bendradarbiavimo ir informavimo galimybes.

Apžvelgus ir apibendrinus mokslinę literatūrą, bendradarbiavimą ir informavimą reglamentuojančius dokumentus sudarytas tyrimo instrumentas – anketos, skirtos pedagogams ir tėvams.

Anketas sudaro pusiau struktūruotas klausimynas. Du artimai tarpusavyje susiję klausimynai skirti tėvams ir pedagogams (žr. 1 priedą ir 2 priedą). Klausimynų turinys vienodas, skiriasi tik kai kurių klausimų formuluotės ir teiginių sąvokos bei socialinių demografinių klausimų blokas. Skirtingiems respondentams pateikiami savo turiniu vienodi klausimai leido atskleisti tyrimo dalyvių nuomones bei statistiškai tarpusavyje palyginti duomenis.

Anketinė apklausa buvo grindžiama anonimiškumo principu, siekiant objektyvių ir sąžiningų atsakymų.

Anketos pradžioje pateikiama instrukcija, kurioje pristatomas tyrimo tikslas, tyrimą atliekantis asmuo, pabrėžiamas tyrimo anonimiškumas.

Anketa sudaryta iš 2 blokų:

Diagnostinį bloką sudaro klausimai apimantys bendradarbiavimo sritis – tėvų informavimą ir švietimą, įsivertinimą ir bendrą veiklą organizavimą ir dalyvavimą, bendradarbiavimo būdus ir formas bei požiūrį į bendradarbiavimo reikšmingumą;

Demografinės charakteristikos klausimais siekiama išsiaiškinti respondentų lytį, amžių, išsilavinimą, pedagoginį darbo stažą, kvalifikacinę kategoriją.

Vyko individualus anketavimas, tyrimo dalyviai klausimyną pildė individualiai, todėl respondentų neveikė nei aplinka, nei tyrėja.

Tyrimo imtis

Atliekant tyrimą buvo apklausti 12-os Panevėžio lopšelių-darželių pedagogai ir tėvai vadovaujantis patogiosios atrankos būdu. Dėl pedagogų ir tėvų užimtumo dalis anketų nesugrįžo. Buvo išdalinta 120 anketų pedagogams ir 250 anketų tėvams. Pastebėta, kad pedagogų anketų grįžtamumas didesnis. Grįžo 100 pedagogų anketų ir 202 tėvų anketos. Pedagogų klausimyno grįžtamumo kvota – 83,3 proc., o tėvų – 80,8 proc.

Tiriamųjų imtį sudaro 302 respondentai. Iš jų 100 (33,1 proc.) pedagogų ir 202 (66,1 proc.) tėvai.

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, du skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Darbe pateikiama 17 paveikslų ir 4 lentelės. Darbo apimtis – 73 puslapiai be priedų.

1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo samprata ir ypatumai

L. C. Halgunseth, A. Peterson Stark R. D. ir kt. (2009) pažymi, kad, tėvai yra vaiko atstovai ugdymo įstaigoje, todėl jų bendradarbiavimas su pedagogais, dalyvavimas priimant sprendimus yra būtinas. Autoriai nurodo, kad abipusis bendradarbiavimas turi būti nuoseklus ir pastovus procesas, naudojant įvairias bendradarbiavimo formas.

Bendradarbiavimo sąvoka nėra griežtai apibrėžta moksliniuose darbuose. Pateikiama įvairių šios sąvokos apibrėžimų. Vienuose šaltiniuose akcentuojamas bendravimas, kaip antai J. Leonavičius (1993, 23 p.) bendradarbiavimą apibūdina kaip bendravimą, „kurio metu asmenys padeda realizuoti vienas kito prielaidas“. Kiti mokslininkai labiau akcentuoja tam tikras nuostatų aspektus. „R. Nemovas bendradarbiavimą apibrėžia kaip žmogaus siekį darniai veikti su kitais žmonėmis, pasirengimą paremti ir padėti“ (Jacikevičienė, Rupšienė (1999, p. 40).

Skirtingais lygiais bendradarbiavimą apibrėžia ir pedagogai. Pedagogikoje plačiai vartojama pedagoginio bendradarbiavimo sąvoka.

Pedagoginis bendradarbiavimas suprantamas kaip socialinės pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja mokytojai, mokiniai ir tėvai. Sėkmingam bendradarbiavimui būtina pažinti jau turimą bendradarbiavimo patirtį, iniciatyvų kryptingumą, gebėjimą teikti konstruktyvius pasiūlymus (Kontautienė, 2010).

Kaip teigia R. Kontautienė (2010) tai nėra vien tik pedagogikos mokslo vienalytė kategorija, todėl ji apibrėžiama kaip „nauja psichologinė integracinė kategorija, atsiradusi analizuojant bendravimo ir veiklos kategorijų savarankiškumą bei tarpusavio priklausomybę“. Taip pat autorė teigia, kad „bendravimą pripažinus tarpusavio sąveika, idealia sąveikos laikytina bendradarbiavimo sąveika, kurios komponentai yra bendravimas ir veikla“ (Kontautienė, 2010, p. 25).

A. Jacikevičius (1995) teigia, kad sąveikų tipai gali būti šie:

kooperacija – abipusis pastiprinimas, tarpusavio pagalba siekiant bendrų tikslų. Tai būtinas bendros veiklos elementas;

konkurencija – sąveikos dalyvių skirtingų idėjų, nuomonių, konfliktų susidūrimas, skirtingi tikslų siekimo būdai.

Kaip vieną iš svarbių bendradarbiavimo aspektų V. Lepeškienė (1996) pažymi ne tik vieno tikslo siekimą drauge, bet ir dalyvavimą bendroje veikloje, bendrą darbą. Sėkmingas bendradarbiavimas vyksta tada, kai kiekvieno grupės nario interesai derinami su bendrais visų interesais, optimaliai išnaudojamos kiekvieno individo galimybės, jei reikia, atsisakoma savo interesų. S. Ališauskienė, L. Miltenienė (2003) pažymi, kad tai ne tik darbas kartu, sujungus

intelektines jėgas, bet ir bendras problemos sprendimas ir bendras sprendimo priėmimas. L. Ušeckienė (2001) pritaria, jog tai abipusio veikimo procesas.

V. Baršauskienė, B. Janulevičiūtė (1999) bendradarbiavimą apibūdina kaip abipusiškai palaikančius veiksmus ne tik tarp žmonių, grupių, bet ir tarp sistemų. Akcentuojamas bendro tikslo siekimas. Autorės pažymi, kad bendradarbiavimas yra aktyvus procesas, nors viena iš šalių gali būti ir labai rami.

Pasak J. Lakio (2008) bendradarbiavimas apibūdinamas kaip koordinuotų, suvienytomis pastangomis siekiamų tarpusavyje susijusių tikslų bei rezultatų veiksmams.

S. Dapkienė nurodo, kad bendradarbiavimas tai veikla, kai kartu dirbama siekiant bendro tikslo. Bendradarbiavimas yra sudėtingas ir prieštaringas procesas. Tobulinant bendradarbiavimą būtina aiškiai suformuluoti ir aptarti bendravimo normas, nes bet koks neaiškumas gali nulemti negatyvius bendradarbiavimo poelgius. Mokyklų vadovams reikia gerai apgalvoti darbo su tėvais politiką (Dapkienė 2002).

Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimą R. Marzano, T. Watwrs, B. McNulty (2011) skirsto į tris tarpusavyje susijusias sritis:

bendravimą – kaip mokykla užmezga gerus bendravimo ryšius, leidžiančius sklirti informacijai;

dalyvavimą – kaip tėvai įtraukiami į kasdienį mokyklos gyvenimą.

valdymą – kaip mokykla sukuria veiklos formas, leidžiančias tėvams ir bendruomenei įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą, susijusį su mokyklos politikos formavimu (Marzano, Watwrs, McNulty 2011, p. 119).

A. Gudaitienė (2002) teigia, kad mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro, atsakomybės už vaiko ateitį už būsimos kartos dvasingumą, fizinį, moralinį tobulumą ir mokytojo asmenybės, gebėjimų, pasirengimo.

S. Payne, P. Townsend ir J. Williams siūlo vartoti partnerystės terminą. Partnerystė, būtinai reiškia dvipusį pasikeitimą. Partnerystė kasdienei tėvų ir specialistų sąveikai suteikia prasmę, sudaro sąlygas priimti dalyviams į bendrą sprendimų priėmimo konsensumą, siūlo realias pasirinkimo galimybes, informacijos pasidalijimą ir bendrą atsakomybę (Trakšėlys, 2010).

Anot S. Ališauskienės, L. Miltenienės (2003) partnerystė yra vertinama kaip santykių idealas. Ji apima pasidalinimą žiniomis, patirtimi, įgūdžiais.

D. T. Dodge, L.J. Colker, C. Heroman (2002) bendradarbiavimą apibūdina kaip galimybių įvairovės sudarymą šeimoms, tėvų įtraukimą į programą, tolesnių planų aptarimą.

K. B. Walsh ir kt. nurodo, kad sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant nuolatinį dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose (Trakšėlys, 2010).

Pasak S. Ališauskienės (2003) efektyvus bendradarbiavimas priklauso nuo ugdymo įstaigos specialistų nuostatų apie šeimos vaidmenį ir veiksmingumą, bendravimo gebėjimus. Tačiau L. Ušeckienė (2001) teigia, kad bendradarbiavimo sėkmė priklauso ir nuo pačių tėvų nuostatų į ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimą.

Pasak S. Dapkienės (2002) siekiant sėkmingo bendradarbiavimo, jo būdus turi tobulinti tiek mokytojai, tiek tėvai.

Anot Z. Zaclovos (2011), efektyvus bendradarbiavimas galimas tik giliai diskutuojant apie abipusius, aiškiai išdėstytus, pareigomis pagrįstus lūkesčius, susietus su mokytojo ir tėvų vaidmenimis, kai abi pusės juos priima ir vienodai supranta. Akcentuojama grįžtamojo ryšio reikšmė bendradarbiavimo sėkmei. Bendradarbiavimas turi būti pagrįstas pozityviais abipusiais santykiais.

Bendradarbiavimo pagrindą sudaro susitarimas dėl ugdymo paslaugos kokybės požymių ir valdymo modeliavimo principų, todėl kad ugdymo paslauga ir jos produktas (ugdymo kokybė) priklauso nuo daugelio veiksnių. (Martišauskienė, Trakšelys, 2013).

J. Ruškus, D. Žvirdauskas, R. Žvirdauskienė ir kt. (2009.) teigia, kad bendradarbiavimas – darbas kartu siekiant identifikuoti ir gyvendinti veiklą, paremtą abipuse pagarba skirtingoms kultūroms. Bendradarbiavimas ugdymo įstaigoje yra ir vadybos kokybę nurodantis kintamasis. Jis nurodo tokias savybes, kaip valdymo demokratizavimą, santykių lygiavertiškumą, dalinimąsi ekspertinėmis galiomis. Autoriai išskiria tokias bendradarbiavimo sritis:

tėvų informavimas ir švietimas – informavimo priemonėmis tėvams teikiama informacija apie į vaiką orientuoto ugdymo susivokimo ir išprusimo, geresnio vaiko ugdymosi poreikių ir edukacinių galimybių pažinimo didinimo gaires;

bendras veiklos organizavimas ir dalyvavimas – vienodas pedagogų, vaikų ir tėvų įsitraukimas kuriant įvairias veiklas, organizuojant renginius, tėvų įsitraukimas į ugdomasias veiklas;

analizė ir įsivertinimas – tėvų ir vaiko įtraukimas į vaiko pasiekimų vertinimą lygiavertiškais partneriais. Kaip teigia S. Neifachas (2008), vertinimo dalyviai yra ne tik auklėtojai, bet ir tėvai, ir vaikai. Tėvai gauna ne tik reikiamos informacijos apie vaiko pasiekimus, ugdymo spragas, bet ir patys kaupia informaciją apie savo vaiką. Pedagogas įvertina, apibendrina informaciją ir informuoja tėvus. Todėl vertinimo procese labai svarbus vaidmuo tenka tėvams, bendradarbiavimui su auklėtojais.

Apibendrinant galima teigti, kad bendradarbiavimas apibrėžiamas kaip dviejų ar daugiau žmonių bendra veikla, bendras siekis pasiekti tikslą. Jo sėkmė priklauso nuo pedagogų ir tėvų išankstinių nuostatų, abipusės pagarbos, pozityvių tarpusavio santykių.

Tiek Lietuvoje, tiek užsienyje plačiai tyrinėjamas šeimos vaidmuo vaiko auklėjimui, akademiniam pasiekimams, vaiko gerovei. Atliktais tyrimais nustatyti pagrindiniai veiksniai,

įtakojantys vaikų ugdymo sėkmę. Tiek Lietuvos, tiek kitų šalių autoriai (Hansen, Kaufman, Saifer, 1997; Staerfeldt, Mathiasen, 1999; Juodaitytė, 2001; Ušeckienė, 2001; Dapkienė, 2002; Litvinienė 2002; Kontautienė, 2010; Cardona, S. Jain, K. Canfield-Davis (2012), Meador D. (2014) ir kt. pripažįsta didžiulį tėvų vaidmenį kuriant efektyvią ugdymo institucijų vadybos sistemą, analizuoja šeimos funkcijos, tėvų ir vaikų tarpusavio santykį, šeimos ir ugdymo institucijų sąveiką siekiant vaiko ugdymo programų efektyvumo. Tėvai kviečiami įsitraukti į ikimokyklinės įstaigos bendruomenės veiklą, nes būdami aktyvūs jos nariai jie ne tik prisideda prie ikimokyklinės įstaigos vadybos, bet ir patys įgyja veiklos vertinimo, planavimo ir organizavimo kompetencijų. Tėvų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo procese padeda vaikams pasiekti žymiai geresnių ugdymosi rezultatų. Todėl vienas iš pagrindinių gerai parengtos ugdymo programos principų numato šių savybių ugdymą sutelktinėmis šeimų ir visos ikimokyklinės įstaigos bendruomenės pastangomis (Ikimokyklinio ugdymo gairės, 1993).

Švietimo įstatymas (2011) apibrėžia, kad už vaikų ugdymą atsakingi tiek tėvai, tiek ugdymo įstaigos. Tačiau tik abiem pusėms bendradarbiaujant vyksta sėkmingas ir visapusiškas vaiko ugdymas.

Kaip teigia daugelis autorių (Swick, 2003; Alksnienė, 2005; Dodge, Rudick, Kai-lee, 2008), pedagogų bendradarbiavimas su tėvais padeda kurti abipusiu supratimu grįstus santykius ir sėkmingą vaiko ugdymą. Kiekvienas vaikas yra individuali asmenybė, išsiskirianti savo psichika, gebėjimais, charakterio bruožais, temperamentu, sveikata, kultūra, socialine patirtimi. Tad ugdymo įstaigos ir tėvų bendradarbiavimas padeda pedagogui geriau pažinti ugdytinį ir taikyti individualius ugdymo būdus, pasiūlyti reikiamą pagalbą. Todėl būtina tėvus informuoti apie teikiamas paslaugas, pagalbą, vykdomas programas, ugdymo metodiką.

F. Smit, R. Sluiter, G. Driessen ir kt. (2007) teigia, kad tik sudarius tinkamas sąlygas tėvai noriai dalyvaus ugdymo įstaigos veikloje. Tačiau būtina atsižvelgti į tėvų bendradarbiavimo tipus ir taikyti atitinkamą bendradarbiavimo modelį siekiant veiksmingos partnerystės. Anot autorių, bendradarbiavimo modeliai orientuoti į šiuos pagrindinius taškus: mokykla, siekdama tapti matoma ir prieinama, kuria kuo daugiau bendradarbiavimo būdų; skiriamas didelis dėmesys tėvų problemoms, pomėgiams, interesams; siekiama komunikacijos kokybės tarp pedagogų ir tėvų; skatinamas tėvų kūrybiškumas ir iniciatyva; tėvams duodama laiko mokytis ir išmokti iš mokyklos darbuotojų komandos.

M. Warren, S. Hong, C. Rubin (2009) pateikia tėvų ir mokytojų tarpusavio bendradarbiavimo modelį, kuriame akcentuojama šeimos ir mokyklos partnerystė. Autorių nuomone, labai svarbi mokyklos veikla įtraukiant tėvus į bendradarbiavimą. Turi būti ieškoma būdų kaip įtraukti kuo daugiau bendruomenės narių į bendrą veiklą ir sukurti teigiamus tėvų tarpusavio santykius, kurie paskatintų dalyvavimą mokyklos gyvenime. Kuriant bendradarbiavimą svarbu atsižvelgti į

konkrečios mokyklos bendruomenės kultūrą, tradicijas ir poreikius. Siūloma tėvams suteikti daugiau vadovavimo galių ir ugdyti jų lyderystę, sudaryti sąlygas prasmingam bendradarbiavimui.

G. E. Greenwood, C. W. Hickman (1991) pateikia E. Gordono (1977) tris šeimos įtraukimo į vaikų ugdymą modelius:

- ✓ šeimos poveikio modelis. Ikimokyklinės įstaigos darbuotojai ateina pas vaikus į namus ar naudodamiesi įvairiomis komunikacijos priemonėmis palaiko glaudžius ryšius su šeima.

- ✓ ugdymo įstaigos poveikio modelis. Šeima kartu su ikimokyklinės įstaigos darbuotojais dirba ikimokyklinėje įstaigoje. Tėvai kaip savanoriai ar patarėjai dalyvauja įstaigos veikloje, siekdami atkreipti dėmesį į šeimų poreikius ir taip patobulinti ugdymo įstaigos veiklą.

- ✓ bendruomenės poveikio modelis. Bendruomenės ištekliai yra panaudojami ikimokyklinių įstaigų ir šeimų poreikiams, bendradarbiavimo paskatinimui ir palengvinimui.

Sėkmingą ir efektyvų bendradarbiavimą tarp pedagogų ir šeimos ir lemia šie kriterijai (Merfeldaitė, 2009): pasikeitimas informacija, pozityvumas, bendras problemos sprendimas, empatija, šeimos individualumo pripažinimas; šeimos įgalinimas, savirefleksija, specialistas – tėvų patarėjas.

Geranoriška šeimos ir pedagogų sąveika – viena pagrindinių sąlygų nulemiančių visuminio vaiko ugdymo sėkmę, todėl šeima ir pedagogai turėtų tapti ugdymo partneriais (Bagdanskienė A. 2005).

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga kurdama bendradarbiavimo sistemą turi numatyti, kokių modelių vadovaudamasi bendradarbiaus su tėvais. Siekdama sėkmingo ir veiksmingo bendradarbiavimo ugdymo įstaiga įvertina šeimų individualius skirtumus, jų galimybes įsitraukti į veiklą ir stengiasi sudaryti visiems palankias pozityvaus bendradarbiavimo sąlygas. Kai dirbama išvien, bendra veikla suartina tėvus ir vaikus, kelia tiek tėvų, tiek pedagogų autoritetą, o svarbiausia padeda vaikų ugdymuisi.

Ikimokyklinio ugdymo gairėse (1993) teigiama, kad tėvų ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimas – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymo sėkmę. Todėl vadovaujamosi principu, kad visa ugdymo proceso dalyvių veikla orientuota į vaiko gerovę. R. M. Berns (2009) pritaria, kad ugdymo įstaiga sudaro prielaidas sėkmingam vaiko asmenybės vystymuisi, nukreipdama savo veiklą į ankstyvąją prevenciją, socialinių įgūdžių ugdymą ir socialinių paslaugų suteikimą.

Nors tėvystė yra vienas svarbiausių darbų pasaulyje, tačiau šiam ypatingam vaidmeniui labai menkai terengiama. Tėvai, kuriais vaikystėje buvo rūpinamasi, kurie buvo auklėjami, turi tvirtą pagrindą patys tapti gerais tėvais. Tie, kurie turėjo mažiau teigiamų išgyvenimų, taip pat linki savo vaikams kas geriausia, ir daro ką gali. (Juodaitytė, 1999). Kuo daugiau pedagogui reikėtų sužinoti

apie kiekvienos šeimos stipriąsias puses ir poreikius, tam, kad lūkesčiai būtų realūs ir kad galima būtų individualizuoti bendradarbiavimą su tėvais. Kas tinka vienai šeimai, nebūtinai tiks ir kitai.

Šeimos ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimas remiasi įvairiais teoriniais pagrindais. A. K. Tekin (2011) išskiria šias tėvų dalyvavimo teorijas:

Kognityvinė (pažintinė) vystymosi teorija. Pabrėžiama patirties įgijimo bendraujant su bendraamžiais ir šeimos nariais svarba. Vaikai įgauna naujos patirties socialinėje aplinkoje ir geriau prisitaiko prie gyvenimo sąlygų jei aktyviai bendrauja su žmonėmis, o ypač su tėvais, kurie yra patys svarbiausi vaiko aplinkoje. Todėl ir tėvų dalyvavimas vaiko veikloje yra labai svarbus veiksnys, skatinantis vaiko vystymąsi ir pasiekimus.

Sociokultūrinė teorija. Vaikai mokosi gyvendami tam tikroje aplinkoje. Vaikas yra ne tik apsuptas tam tikros aplinkos, šeimos narių ir mokosi gyvendamas bendruomenėje, bet ir yra specialiai mokomas tėvų.

Ekologinė sistemų teorija. Vaiką veikia jį supantis pasaulis. Socialinės, politinės, ekonominės, ekologinės sąlygos. Veikia visa aplinka, pradedant nuo pačios artimiausios (mikrosistemos) – namų, tėvų ir apima vis tolimesnę – ugdymo įstaigą, bendraamžius, kaimynus, tėvų darbovietes, bažnyčią ir kt. (makrosistema). Šios sistemos veikia viena kitą ir tiesiogiai ar netiesiogiai daro įtaką vaiko vystymuisi. Vaiko raida yra geresnė kai tarp sistemų yra glaudus ir teigiamas ryšys.

„Tėvai – pati svarbiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su ugdymo įstaiga susijusi interesų grupė (Želvys, 2003, p. 128) Vadinasi, ugdymo įstaigai turi rūpintis ir planuoti kaip įtraukti tėvus į savo veiklą. J. I. Epstein (2007) siūlo tokius veiklos būdus padėsiančius ugdymo įstaigai sėkmingai bendradarbiauti:

- tėviškai – kiekvienuose namuose siekdama sukurti palankią mokymosi aplinką, padėdama šeimoms įgyti tėvystės įgūdžių, įstaigai tai padeda pažinti vaikų namų kultūrą, vaikų ugdymo tikslus.
- bendraudama – aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą, programas, tikslus, sukurdamą abipusį ryšį;
- vadovaudamasi savanoriškumo principu – naudodamasi savanoriška tėvų bei bendruomenės pagalba ir ją skatindama įtraukiant kuo daugiau tėvų palaikančių ugdymo įstaigą;
- patarimais ugdymuisi namuose – įtraukdama tėvus, patardama jiems kaip ugdyti savo vaikus namuose, parengdama namų užduočių.
- priimdama tėvų sprendimus – į sprendimų priėmimo procesą įtraukdama tėvus, jų komitetus, tarybas, kai aptariami svarbūs ugdymo įstaigos reikalai;
- bendradarbiaudama su bendruomene – įtraukdama kuo daugiau bendruomenės narių, pasitelkdama jos išteklius ir naudodamasi paslaugomis, kad padėtų šeimoms ir vaikams.

J. L. Epstein, K. C. Salinas (2004) siūlo naudojant šiuos būdus atsižvelgti į kiekvienos šeimos galimybes įsitraukti į įstaigos veiklą. Mokslininkai pataria pedagogams mokytis iš kitų mokyklų patirties įtraukiant tėvus į bendrą veiklą. Siūlo parengti gerai organizuotą, su aiškiais tikslais, pastovios partnerystės programą.

J. Bryan, L. Henry (2012) nurodo šiuos sėkmingo bendradarbiavimo principus: demokratinį bendradarbiavimą, bendruomenės įgalinimą ir socialinį teisingumą, bendradarbiavimo stiprybių tobulinimą.

Demokratinis bendradarbiavimo principas suprantamas kai ugdymo įstaiga, šeima ir bendruomenė yra partneriai, kartu priimančys sprendimus, atsakantys už veiklos tikslus ir rezultatus. Šeimos ir bendruomenės nariai priimami kaip lygiaverčiai vaikų ugdymo ir bendradarbiavimo partneriai.

Bendruomenės įgalinimas ir socialinis teisingumas – tai glaudžiai tarpusavyje susiję bendradarbiavimo veiksniai. Daugiausia dėmesio bendradarbiavimo procese skiriama šeimos nuomonės išklausei bei siūlymams vaikų ugdymo proceso tobulinimui. Ypatingas dėmesys atkreipiamas į tas šeimas, kurios sunkiai įsitraukia į įstaigos veiklą. Tokioms šeimoms sudaromos ir net sukuriamos specialios sąlygos dalyvauti kuriant programas, pasidalinti ar gauti informaciją. Kaip teigia J. Bryan, N. L. Day-Vines, D. Griffin ir kt. (2012) ypatingas dėmesys turi būti skiriamas toms šeimoms, kurios susiduria su vaikų auklėjimo problemomis.

Dėmesys stiprybėms. Kaip teigia J. Bryan, L. Henry (2012) sėkmingai bendradarbiaujama kai pirmiausia identifikuojamos, naudojamos ir stiprinamos vaikų, šeimų ir bendruomenių stiprybės. Tai gali būti draugiški tarpusavio vaikų ir suaugusiųjų santykiai, panašūs vaikų ugdymosi pasiekimų lūkesčiai, geras ugdymo įstaigos mikroklimatas.

Siekiant kuo sėkmingiau bendradarbiauti su ugdytinių šeimomis ikimokyklinio ugdymo įstaigose naudojamos įvairios bendradarbiavimo su tėvais formos.

R. Dobranskienė (2002) pateikia keletą patarimų, padedančių ikimokyklinėse įstaigose įtraukti tėvus į bendruomenės gyvenimą:

- ✓ Įvertinti jau egzistuojančius ryšius tarp ikimokyklinės įstaigos ir tėvų;
- ✓ Registruoti ir įvertinti visus neformalius susitikimus ir pokalbius su tėvais, tam, kad būtų nustatyta ar ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra lengvai prieinama visiems;
- ✓ Bendrauti ir informuoti tėvus apie vykstančią veiklą, ugdymo programas, pažangą.
- ✓ Naudotis savanoriška tėvų ir bendruomenės pagalba ir ją skatinti;
- ✓ Patarti tėvams, kaip namuose plėtoti ugdymo užsiėmimus;
- ✓ Priimant sprendimus įtraukti tėvus, skatinti juos vadovauti, kai aptariami svarbūs ikimokyklinio ugdymo institucijos reikalai. Taip bus ugdomi ir tobulinami bendradarbiavimo su tėvais bei problemų sprendimo įgūdžiai;

- ✓ Žinoti savo profesinės kompetencijos ribas;
- ✓ Bendradarbiauti su bendruomene – pasinaudoti tam tikrais jos ištekliais ir paslaugomis, kad padėti šeimai ir vaikams (Dobranskienė, 2002).

Kai kurie autoriai A. K. Hansen K. Kaufmasnn., S. Saifer (1997), S. Dapkienė (2002), E. Thomas R. Hoerr (2014) išskiria tokias bendradarbiavimo su tėvais formas: tėvų susirinkimai, vaikų lankymas namuose, bendri renginiai, šventės ir išvykos, individualūs pokalbiai, specialistų konsultacijos, skelbimų lentos; atvirų durų dienos, savanoriška tėvų veikla grupėje.

Apsilankymo šeimoje metu pedagogas turi galimybę įsitikinti, kokios namuose sąlygos, koks šeimos gyvenimo stilius, tarpusavio santykiai, kuo ir kaip šeima užsiima laisvalaikiu, pasiteirauti, kokias televizijos laidas žiūri vaikas ir pan. Tuo pačiu pedagogas pats galės iš vienu tėvų pasimokyti, kitiems padėti. Tokiam apsilankymui ugdytinio šeimoje auklėtoja turi pasiruošti ir numatyti lankymosi tikslą, pokalbio turinį. Būtina pokalbį pradėti nuo teigiamų auklėtinio savybių paryškinimo ir turėti konkrečių pasiūlymų šeimai dėl vaikų ugdymo (Dapkienė, 1997). Taip pat būtina šeimą įspėti apie savo vizitą ir suderinti su tėvais. A. K. Hansen K. Kaufmasnn., S. Saifer (1997) pataria prieš einant į susitikimą pasirūpinti, kad vaikas turėtų kuo užsiimti, kol pedagogas kalbės su tėvais. Reikėtų gerbti ir tėvų nenorą priimti auklėtoją savo namuose. Tokius tėvus geriau reikėtų pasikviesti pokalbiui į ikimokyklinę įstaigą. A. C. Savas (2012), J. W. Morrison, P. Storey, Ch. Zhang, (2011) teigia, kad pedagogui reikėtų kuo dažniau stengtis apsilankyti savo ugdytinio šeimoje, nes tai padeda kurti šiltus ir draugiškus tarpusavio santykius.

Individualūs planuoti pokalbiai ikimokyklinėje įstaigoje turėtų vykti ramioje aplinkoje. Šiems pokalbiams pedagogas taip pat turi pasiruošti. Gerai apgalvoti pasikalbėjimo tikslą ir turinį. Pokalbį pradėti pasidžiaugiant ugdytinio pasiekimais, o vėliau aptarti nesėkmes ir problemas. Būtinai išklausoma tėvų nuomonė ir pastabos (Dapkienė, 1997).

Individualūs neplanuoti pokalbiai, kai tėvai atveda ir pasiima vaikus iš darželio. Jų metu derėtų aptarti dienos veiklą, vaikų sėkmes ir nesėkmes, pasidalinti mintimis dėl tolimesnių susitikimų ar renginių; tėvai galėtų pabendrauti su kitų vaikų tėvais (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997). B. Cardona, S. Jain, K. Canfield-Davis (2012) teigia, kad tokie pokalbiai tėvams yra priimtini ir labai mėgstami. Jiems svarbu sužinoti kaip vaikas praleido dieną ugdymo įstaigoje.

Žinutės užrašų knygelėse. Į vaikų užrašų knygeles tėvams įrašoma žinučių. Trumpai ir aiškiai aprašoma ką pavyko įgyvendinti, ką naujo išmoko vaikas, galima padėkoti tėvams už pastangas. per vaikų užrašų knygeles gali perduoti savo atsakymus. Toks būdas priimtinesnis tiems tėvams, kurie linkę savo mintis išsakyti raštu (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997).

Laiškuose tėvams pasakojama, ką veikia vaikai įstaigoje, kaip pedagogai padeda jiems pažinti pasaulį ir kaip tėvai gali padėti savo vaikams namuose. A. K. Hansen K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) laiškus siūlo kas savaitę siūsti ar įteikti asmeniškai.

Tėvų dalyvavimas grupės veikloje. Jos metu tėvai gali betarpiškai stebėti savo vaiko elgesį žaidimo ar kitos veiklos metu. Matydami vaiko grupės kolektyvą, santykius su draugais, gali palyginti su bendraamžiais. Tokio apsilankymo metu tėvai susipažinę su auklėtojos darbu, vaikų grupės veikla gali išsakyti savo nuomonę apie tai, pasiūlyti idėjų vaikų ugdymo, drausmės klausimais pabendrauti vieni su kitais. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vieni tėvai grupės veikloje gali dalyvauti kartą per savaitę ar rečiau, o kiti gali parūpinti įvairių priemonių veiklai (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997).

Įtraukus tėvus į grupės veiklą:

- grupės veikla tampa aktyvesnė ir kūrybingesnė;
- tėvų pagalba leidžia auklėtojoms individualiau padirbėti su vaikais;
- mažoms vaikų grupelėms lengviau perteikti žinias.
- atsiranda ypatingesni veiklos būdai;
- dalyvaujamos grupės veikloje, šeimos artimiau susipažįsta su ugdymo programomis, tėvai, geriau pastebi ir supranta savo vaikus.
- tėvai gauna žinių, kurias gali panaudoti namie (Hansen ir kt. 1997).

Tėvų susirinkimai, nors ir yra naudingi, bet neretai tėvų nemėgstami. Susirinkimai gali būti labai įvairūs: visuotiniai, bendri grupės, tam tikrų suinteresuotų grupių.

T. R. Hoerr (2014) teigia, kad susirinkimo metu dažniausiai vyksta vienpusis informacijos pateikimas, kai pedagogas teikia tėvams ataskaitą ar juos informuoja, tačiau tai turėtų būti oficialus, dalykinis, abipusis bendradarbiavimas. Pedagogas turi skirti laiko klausimams ir diskusijoms. Gerai, kai auklėtojas turi daug ką pasakyti, bet jei tėvai yra tik klausytojai, prarandama galimybė sėkmingai bendradarbiauti. Kaip teigia A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) tėvų susirinkimų metu turėtų daugiau būti aptariami švietimo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo tobulinimo būdai, pedagogiškai šviečiami tėvai, o pati susirinkimo nuotaika turėtų būti šventiškesnė.. Geriausia, kai patalpa, kurioje vyksta susirinkimas papuošiama ugdytinių darbais. Tėvams labai malonu matyti vaiko darbelius, jais džiaugtis, palyginti su kitų vaikų darbais. Tačiau T. R. Hoerr (2014) pažymi, kad svarbu pasirūpinti ir fizine susirinkimo aplinka ir atkreipti dėmesį į tai, kad tėvams gali būti nepatogu sėdėti ant vaikiškų kėdžių.

Siekiant, kad susirinkimas būtų įdomesnis ir naudingesnis patariama naudoti įvairius vedimo būdus. S.Dapkienė (2002) siūlo burti tėvus į grupes pagal išsilavinimą, materialinę padėtį, vaikų lytį. Autorės nuomone, mažos, su vienoda problema grupelės bendravimas yra žymiai efektyvesnis sprendžiant iškilusią problemą ar susidariusią situaciją, dalinantis patirtimi.

A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) kaip vieną iš bendravimo formų išskiria vaiko registravimą į įstaigą. Kadangi daugelis įstaigų turi specialias registravimo anketas su konkrečiais klausimais apie vaiką ir šeimą, tai aptariant anketos klausimus išsiaiškinama ką

vaikas mėgsta, kokios jo ypatybės, ką tėvų nuomone reiktų auklėtojai žinoti apie vaiką, sužinoma apie šeimos kultūrą ir tradicijas, kokie tėvų poreikiai ir lūkesčiai. Paaiškinama tėvams, kodėl anketoje surašoma informacija bus naudinga ateityje.

Organizuotas tėvų (ir vaikų) susipažinimas su grupe. Atvykusieji susipažįsta, kaip išdėstytos įvairios veiklos erdvės, kokia bus dienotvarkė, kur vaikai laikys savo daiktus ir ko tikėtis iš pirmosios dienos (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997). T. R. Hoerr (2014) pastebi, kad būtina tėvus supažindinti ir su įstaiga. Kai tėvai gerai orientuojasi ugdymo įstaigoje, jaučiasi laukiami ir savi. Orientaciją palengvina įvairios lentelės, užrašai.

Atvirų durų dienos. Jų metu tėvai pamato įprastinį grupės gyvenimo ritmą, susipažįsta su kasdienine grupės ugdomąją veikla, vaikų žaislais, priemonėmis ir jų paskirtimi. S. Dapkienė (1997) teigia, kad reguliarios atvirų durų dienos paskatins tėvus būti ne svečiais, o mokymo proceso dalyviais.

Disputai ir diskusijos gali padėti spręsti problemas bei padėti išsiaiškinti, kokius reikalavimus tėvai kelia vaikams, kaip vertina įvairius jų poelgius ir vaiko rezultatus, atkreipti tėvų dėmesį, jei jų požiūriai, vertinimai, vaikų auklėjimas yra neteisingi. Dalyvaudami disputuose tėvai tampa aktyvesni, bendraujantys, tolerantiškesni, ieško visoms pusėms priimtino sprendimo (Dapkienė, 2002).

Klausimų – atsakymų vakarai (popietės) skirti atsakyti į tėvams rūpimus klausimus. Grupės auklėtojui reiktų padrąsinti tėvus klausti ir išsiaiškinti jiems aktualius klausimus. Klausimus tėvai turi paruošti iš anksto. Auklėtoja, atsakydama į juos gali kviestis specialistus arba pasirengti remiantis atitinkama literatūra ir konsultuojantis su specialistais atsakyti pati. Galima pakviesti tėvus pasidalinti savo patirtimi ir pateikti pasiūlymų. Tėvai turėtų padėti auklėtojui pasiruošti tokiam vakarui (Dapkienė, 1997).

Informacijos skleidimas – labiausiai įprasta ir įvairi savo raiškos būdais mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo forma. Tai įvairios informacijos perteikimas: skrajučių, supažindinančių su darbo planais, informuojančių apie grupės veiklą, apie ugdymo ir ugdymosi turinį, vertinimo normas, rengimas, skelbimų lentos, bukletai.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skelbimų lentos naudojamos informuoti vaikų šeimas apie darželio įvykius: susirinkimus, bendrą tėvų ir vaikų veiklą, dienotvarkę, kvietimus savanoriams padėjėjams, galima iškabinti vaikų piešinius ar pasakojimus, nuotraukas, įvairius pedagoginius, psichologinius straipsnius. Tėvus derėtų skatinti prisidėti prie skelbimų lentų apipavidalinimo (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997).

Informaciniai biuleteniai skirti informuoti tėvus apie įstaigos įvykius. A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) pataria biuleteniuose aprašinėti darželio įvykius ir grupės veiklą su nuorodomis, kaip tą veiklą tėvai gali pratęsti namie. Galima pateikti minčių ir idėjų veiklai kokia

nors tema. Pataria visą darželio bendruomenę kviesti dalyvauti kuriant biuletinį. Juos reiktų leisti dažnai, nedidelės apimties, parašytus paprastu stiliumi.

A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) siūlo, kad kiekviename darželyje turėtų būti tėvų kambarys, kur tėvai galėtų skaityti metodinę literatūrą, kalbėtis su darželio darbuotojais ir kitais tėvais, organizuoti posėdžius. Čia jie noriai dalinasi savo nuomonėmis ir įsijungia į darželio veiklą.

A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997), H. Harte (2011), Ch. Green-Clemons, Ch.T. Flood. (2013), praplečia tradicinių bendradarbiavimo su tėvais formų įvairovę ir siūlo naudoti šias informacinių ryšių ir technologijų priemones: mobiliuosius telefonus, socialinių tinklų svetainės, interneto forumus, elektroninį paštą, Web technologijas. Kaip teigia H. Harte (2011) šios technologijos praplėtė galimybes nedelsiant ir veiksmingai informuoti tėvus apie įvykius ugdymo įstaigoje.

Telefoniniai pokalbiai. A. K. Hansen, K. Kaufmasnn, S. Saifer (1997) rekomenduoja sudaryti skambinimo tėvams tvarkaraštį ir nors kartą per mėnesį paskambinti ir pasakyti teigiamų dalykų apie vaikų pažangą; išreikšti susirūpinimą jei vaikas serga. Su tėvais taip pat sutariama kada jie gali skambinti auklėtojai. Apsprendžiama ar skambinama bet koku laiku esant reikalui, ar tik darbo valandomis.

Elektroninis paštas. Vis daugiau tėvų ir pedagogų naudodamiesi internetu palaiko ryšius per elektroninį paštą, rašo žinutes, dalinasi įspūdžiais. A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009) pataria neperkrauti jo žinutėmis, nesiuontinėti pokštų ir laikytis konfidencialumo. Patariama bendrauti tokiu būdu su tais tėvais, kurie pageidauja gauti informaciją tokia forma.

Vaikų kūrybiškumo ugdymo programos tinklapis. Jei ikimokyklinio ugdymo įstaiga tokį turi, tai jame tėvai gali dalintis savo mintimis su kitais tėvais, pasižiūrėti savo vaikų darbų ir pasiekimų aplankus, komentarus ir įdėti nuotraukų (Hansen, Kaufmasnn, Saifer, 1997).

Grupės tinklapis skirtas vienos grupės tėvų informavimui. Gali būti demonstruojamos vaikų ir jų darbų nuotraukos, talpinama informacija apie vaikų ugdymą(si) ir grupės renginius. J. W. Morrison, P. Storey, Ch. Zhang, (2011) pažymi, kad į grupės tinklapį informaciją gali talpinti tėvai – dalintis namuose vykusių įvykių nuotraukomis ir net gi būti atsakingi už tinklapio tvarkymą.

Balso ir trumpaisiais pranešimais išsiunčiamas pranešimas telefonu ar paliekami balso įrašai (Hansen, Kaufmasnn, Saifer,1997)..

A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009) siūlo kaip vieną iš bendradarbiavimo su tėvais būdų, ypač efektyvų į užsienį išvykusių vaikų tėvams – vaizdajuostės įrašymą. Joje fiksuojamos vaikų, vaikų ir tėvelių veiklos akimirkos.

Ch. Greene-Clemons, Ch. T. Flood (2013) teigia, kad nereikia pamiršti ir elektroninių socialinių tinklų. Išsiaiškinus kokiose paskyrose lankosi tėvai (facebook, twiter ar kt.), sukurti savo

grupės paskyrą ir pakviesti tėvus dalyvauti. Tai, autorių nuomone, žymiai paskatintų bendradarbiavimą su tėvais. Tačiau J. W. Morrison, P. Storey, Ch. Zhang (2011) atkreipia dėmesį į tai, kad naudojantis elektronine erdve būtina laikytis profesionalumo ir konfidencialumo taisyklių. Ne visa informacija gali būti skirta net ir vienos grupės bendruomenei. Todėl H. Harte (2011) pataria prieš siunčiant kiekvieną elektroninį pranešimą, patikrinti, kad jis būtų profesionalus, be klaidų, skirtas tik gavėjui. Autorė pabrėžia, kad bendrauti elektroninėje erdvėje būtina labai atsakingai. Prisijungimo slaptažodžius duoti tik ribotai asmenų grupei, naudoti socialinių tinklų privatumo nustatymus, nuolat stebėti svetainės duomenis, įvertinti visą viešai skelbiamą informaciją, jei reikia konsultuotis su kolegomis, direktoriumi, įvertinant informacijos turinį. Aptarti su tėvais elektroninio bendradarbiavimo galimybes ir lūkesčius.

Pateikti bendradarbiavimo su tėvais būdai orientuoti į konkrečios ugdymo grupės tėvus ir pedagogus, sprendžiančius problemas vaiko lankomoje grupėje ir mažai įtakojančius įstaigos veiklą. Kaip teigia R. Dobranskienė (2002), vienas iš metodų, tinkančių sujungti visus bendruomenės narius – savivaldos institucijos. Per jas tėvai įsitraukia į bendruomenės valdymą ir taip stiprinama bendradarbiavimo sąveika. R. Dobranskienės (2002) teigimu, tėvai tampa ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendruomenės dalyviais ir organizatoriais tada, kai gerai tam pasirengiama, išsiaiškinamas bendruomenė narių požiūris į ikimokyklinę įstaigą, poreikiai, lūkesčiai, kuriuos galėtų ikimokyklinė įstaiga patenkinti. Tariamasi su tėvais dėl ikimokyklinės įstaigos tikslų, uždavinių, veiklos kryptių, tradicijų.

Mokyklos taryba telkia tėvų (ar vaiko globėjų), pedagogų ir kt. bendruomenės narių atstovus, rėmėjus, visų institucijos veikos sričių klausimams aptarti, kolegialiai jiems nagrinėti ir išspręsti. Ši savivaldos institucija numato ikimokyklinės įstaigos veiklos tolimesnes kryptis, svarsto ikimokyklinės įstaigos nuostatų, vidaus darbo tvarkos taisyklių, veiklos programos ir kitų dokumentų turinį, būtinus pakeitimus. Bendradarbiauja su kitomis savivaldos institucijomis, organizuoja renginius, svarsto įvairias ikimokyklinės įstaigos veiklos problemas. (Merfeldaite, Petronienė, 2009).

Tėvų komiteto nariais tampa ikimokyklinės įstaigos bendruomenės aktyvūs tėvai ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos valdymo procese dalyvauja išreiškdami savo nuomonę ugdymo, materialinės bazės, bendradarbiavimo tobulinimo ir kt. klausimais (Merfeldaite O., Petronienė O. (2009).

Apibendrinant galima teigti, kad įvairios bendradarbiavimo formos skatina abipusį pasitikėjimą, padeda užmegzti geresnius santykius su tėvais. Ikimokyklinės įstaigos bendruomenėje nuolat vyksta kaita ir bendravimas. Bendradarbiaudami su pedagogais tėvai turi galimybę išreikšti savo nuomonę, teikti siūlymus, išsiaiškinti rūpimus klausimus, kartu spręsti problemas. Pedagogai susipažįsta su ugdytinių šeimomis, jų poreikiais, lūkesčiais.

Taigi tėvai ikimokyklinės įstaigos veikloje dalyvauja įvairiais būdais: savo vaiko grupės veikloje prisidėdami konkrečiu, individualiu, kasdieniniu darbu; pasinaudodami galimybe dalyvauti savivaldos institucijose; kurdami veiklos programas, padėdami planuoti ugdymo politiką.

1.2. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų galimybės optimizuojant bendradarbiavimą su šeima

Šiandienos konkurencijos sąlygomis, kai susiduriama su mokyklų, ikimokyklinio ugdymo įstaigų uždarymu kaimuose, nemaža dalis nerimo tenka ir nedidelių miestų švietimo įstaigų bendruomenėms. Galima prognozuoti, kad didesnę galimybę išlikti turi tos ikimokyklinio ugdymo švietimo įstaigos, kurios garantuoja individualizuotas ugdymo galimybes vaikams, suteikia kuo daugiau paslaugų tėvams.

Mokyklos vadovas yra tas lyderis, kuris uždega visus bendruomenės narius sėkmingam darbui, sukuria bendradarbiavimo sistemą ne tik siekiant ugdymo paslaugų kokybės, bet ir tenkinant tėvų, kaip klientų lūkesčius. Vadinasi, bendradarbiavimo sėkmę mokykloje lemia mokyklos vadovas, kuris yra ir mokyklos bendruomenės vadovas (Dobranskienė, 2002).

Viena iš prioritetinių šiandienos ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos sričių – bendradarbiavimas su šeima. Ikimokyklinio ugdymo mokykla „visą laiką turi bendrauti ir bendradarbiauti su šeima, kad jaustų jos pulsą, kuo intensyvesnis bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, tuo lengviau ir sėkmingiau galės darželis įkūnyti savo uždavinius“ (Gučas, 1994, p. 196).

D. T. Dodge, S. Rudick, B. Kai-lee (2008, p. 179) teigia, kad „geras bendravimas ir tarpusavio ryšys yra esminis tikros partnerystės bruožas“. Pasitikėjimu grįsti santykiai yra partnerystės esmė.

Tėvai turi būti pilnateisiai vaikų ugdymo partneriai, užimti pagrindinį vaidmenį vaikų ugdymo procese ir būti skatinami aktyviai įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklą. Tačiau ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimo tyrimo rezultatai parodė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose dar trūksta tradicijų bendrai priimti sprendimus, darželių tarybos netapo ta vieta, kur diskutuojami įvairūs strateginių sprendimų, veiklos organizavimo ir vaikų ugdymo klausimai, kur kartu visi dalyviai išklauso vieni kitus, išsako savo interesus ir kartu ieško sprendimo. Daugiausiai sprendimų atsakomybės tenka įstaigų vadovams, o tėvams dažniausiai tenka vykdytojų vaidmuo. Lieka neišspręstas socialinio jautrumo ir bendruomeniškumo klausimas (Projekto IPUP viešinimo leidinys, 2011).

Ikimokyklinės įstaigos vadovas turi skirti pakankamai laiko sąveikai tarp mokyklos ir aplinkos (Everard, Morris, 1997). Tačiau A. Jones (1987) teigia, kad daugeliui mokyklų vadovų bendradarbiavimas su tėvais yra viena iš nemėgstamiausių veiklos sričių. Aktyvūs tėvai netgi

gali būti daugiau tik pakenčiami nei gerbiami. Šiandien mokykloms tampant vis atviresnėms, vadovai turi stengtis reguliuoti ryšius su aplinka ir formuoti partnerystės santykius bei tarpusavio supratimą. Mokyklos vadovas turi apgalvoti kokiais būdais ir metodais sužadinti tėvų aktyvumą, kaip konstruktyviai išspręsti kilusius konfliktus, kadangi pasak J. Bryan, L. Henry (2008) ugdymo įstaigos vadovas yra svarbiausias asmuo skatinantis bendradarbiavimą. Jo vadovavimo stilius įtakoja bendradarbiavimą ir kuria ugdymo įstaigos bendruomenę. Tuo tarpu A. Hafizi, M. Papa (2012) pastebi, kad bendradarbiavimas su tėvais ugdymo įstaigose dažnai vyksta spontaniškai, neplanuotai ir nesistemiškai.

B. Everard, G. Morris (1997) pastebi, kad pedagogai ir tėvai dėl nežinojimo vieni kitų nesupranta ir konfliktuoja, todėl mokyklai naudinga kuo aktyviau kurti draugiškus santykius su bendruomene. Vadovai turi parodyti tėvams dėmesį, pagarbą jų jausmams ir stengtis sumažinti emocinę įtampą. R. Dobranskienė (2002) pažymi, kad bendruomenės narių bendravimas remiasi ne vien racionaliais, bet ir emociniais, dvasiniais ryšiais. Narius vienija panašios vertybinės nuostatos, pasaulėžiūra, tikėjimas ir kt.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams tenka sunki užduotis apspręsti bendradarbiavimo formas ir turinį siekiant sukurti tėvų informavimo ir švietimo, glaudaus bendradarbiavimo, pozityvaus tėvų požiūrio į partnerystę su ugdymo institucija sistemą. Siekiant, kad informacija tiktų vartotojams (tėvams) būtina atsižvelgti į jų poreikius, gyvenimo sąlygas ir būtina pateikti ją diferencijuotai, suprantamai, kokybiškai. (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009).

O. Merfeldaitė (2009) išskiria keletą iniciatyvų bendradarbiavimo skatinimui:

- ✓ Organizuoti vaikų, auklėtojų ir tėvų diskusijas apie ugdymo institucijos patrauklumą;
- ✓ Įtraukti tėvus į ikimokyklinio ugdymo institucijos tobulinimą;
- ✓ Šviesti tėvus vaikų ugdymo klausimais;
- ✓ Inicijuoti pokyčius labiausiai problemiškosiose srityse;
- ✓ Kaupti idėjų banką;
- ✓ Paremti iniciatyvas, iškelti proceso lyderius ir suteikti jiems veiklos galimybes.

Kartais, nors ir kaip teigiamai plėtojasi ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų santykiai, vis tiek yra susiduriama su kebliomis situacijomis, kurios kenkia partnerystei. Kai kurios šeimos kenčia nepriteklių ir nuolatinę įtampą, todėl joms sunku skirti pakankamai dėmesio savo vaikui. Kai kurie tėvai nusprendžia nesikišti manydami, kad vaiko lavinimas yra tik ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų darbas. Kaip visada, norint spręsti iškilusias problemas, svarbiausiai suprasti keblumų priežastis.

Ikimokyklinės įstaigos nėra uždaros sistemos. Tam, kad jos klestėtų ir reaguotų į pokyčius, jos negali visiškai atsiverti nuo aplinkos. Reikia stengtis reguliuoti ryšius su aplinka ir formuoti

partnerystės santykius bei tarpusavio supratimą (Želvys, 2001). Aktyvus tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos veikloje yra naudingas pedagogams, tėvams ir vaikams.

Gražienė D. Rimkienė R. (1993) teigia, kad bendradarbiavimas tėvams sudaro galimybes geriau pažinti savo vaiką, pastebėti jų pasiekimus, suprasti ugdymo proceso vyksmą. Vaikai, sąveikaudami su skirtingų kultūrų žmonėmis ugdomi platesnį kultūrinį supratimą; Pedagogai pastebi pagerėjusią nuomonę apie ikimokyklinę įstaigą, pedagogų darbą.

K. E. Coontz, E. Esper (2003) pritaria, kad bendradarbiavimo nauda yra abipusė. Tačiau išvelgia kitus aspektus: sukuriama tėvus ir vaikus palaikanti ir skatinanti aplinka; sudaromos galimybės tėvų ir vaikų vystymuisi, tobulėjimui; tėvai gali dalyvauti savo vaiko ugdymo procese įstaigoje; sudaromos galimybės bendrauti tėvams vieniems su kitais; vyksta ugdymo tęstinumas tarp namų ir ugdymo įstaigos; tėvams sudaromos galimybės dirbti bei mažesnėmis sąnaudomis pasirūpinti vaiko ugdymu.

Kaip teigia R. S. Petrovan, L. Trif (2011) šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas labai padeda pedagogams ugdant vaikų gebėjimus, kuriant ugdymo programas, skatinami tėvų vadovavimo įgūdžiai, gerinama ugdymo įstaigos aplinka, tėvai, prisidėdami savo aktyviu dalyvavimu suteikia pačiai mokyklai daugiau paslaugų, įstaiga savo ruožtu teikia paramą ir paslaugas šeimai, kuriama saugi ikimokyklinio ugdymo mokyklos aplinka.

Cardona B., Jain S., Canfield-Davis K. (2012) akcentuoja bendradarbiavimo svarbą tėvų socialiniam bendravimui. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tėvai susipažįsta vieni su kitais, dalyvauja neformaliuose susitikimuose, kuriuose užmezga draugiškus, artimus santykius ir padeda vieni kitiems.

Tačiau kaip pažymi A. Gonzalez-DeHass, P. Willems (2003), D. Meador (2014) pedagogai patys dažnai neįvertina bendradarbiavimo naudos.

D. Meador (2014) pataria ieškant geriausių sprendimų kuriant bendradarbiavimą remtis šiais principais:

Kurti pasitikėjimu grįstus santykius – nebijoti asmeninių pakalbių apie tėvų pomėgius, interesus. Jeigu vienas iš tėvų turės panašių pomėgių, tai ir bendradarbiavimas greičiausiai bus sėkmingas;

Klaustyti tėvų – nebijoti išgirsti neigiamą nuomonę, būtinai išsiaiškinti visus tėvams rūpimus klausimus, leisti jiems išsikalbėti;

Dažnai bendrauti – naudotis įvairiomis komunikacijos priemonėmis. Tai ne tik susirinkimai, pokalbiai, atviros veiklos, bet ir elektroniniai laiškai, grupių tinklapiai. Kaip teigia D. Meador (2014), jei bent vienas iš tėvų išgirs ugdytoją, tai didesnė tikimybė, kad gauta informacija bus suprasta teisingai. K. D. Bramesfeld, A. C. Carrick, S. L. Lessmeier ir kt. (2013)

pritaria, kad dažnai bendraujant ir aiškinant tėvams ugdymo reikšmę, tėvai ima noriai dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje ir bendradarbiauti su pedagogais;

Užsirašyti apie ką kalbėjote. Ypatingai svarbu pasižymėti aptartus svarbius klausimus. Gali būti, kad praėjus tam tikram laikui tėvai pamirš aptartas temas ar pareikš priekaištų, kad laiku negavo reikiamos informacijos. Turint užrašus galima tiksliai prisiminti pokalbio temą ir datą;

Vaidinti jai tai būtina. Realybėje ne visada sutariama su tėvais, tačiau bendrauti su jais būtina. Kartais pedagogui nepatinka tėvų asmenybės ar tiesiog skiriasi interesai, tačiau vengti bendravimo su tokiais tėvais nėra geriausias sprendimas. Pedagogas turi teigiamai reaguoti ir nerodyti pykčio ar nepasitenkinimo, nors jam ir nepatinka tėvų nuomonė ar susidariusi konfliktinė situacija. Tai nekuria teigiamų tarpusavio santykių, tačiau yra naudinga vaikui, nes kaip teigia D. Meador (2014), vaikai, matydami draugiškus tėvų ir auklėtojų santykius pasitiki ugdytojais ir pasiekia geresnių ugdymosi rezultatų.

Kaip teigia Ch. Greene-Clemons, Ch. T. Flood (2013) optimizuojant bendradarbiavimą reikia pedagogų kūrybiško. Tėvai dažnai galvoja, kad neturi laiko ar noro bendrauti, tačiau pateikus įdomų klausimą ar prašymą galima sulaukti tėvų dėmesio. Pradėti reikia nuo paprastų temų, kuriomis tėvai mielai pasidalintų, pvz. papasakotų apie atostogas ar profesijos pasirinkimą. Autoriai teigia, kad paprašius tėvų 5 min. dėmesio greičiausiai gaunama 15 min. jei tai įdomu.

K. Swick (2003) šeimos įtraukimą į vaikų ugdymo procesą supranta kaip kasdieninį bendradarbiavimą tarp tėvų, auklėtojų ir jų padėjėjų. Šis bendradarbiavimo procesas nuolat vystosi ir yra kuriamas pamažu, gerai planuojant ir stengiantis visiems šeimos nariams, ugdymo įstaigos kolektyvui ir bendruomenės atstovams.

J. L. Epstein pateikia 5 abipusius įsipareigojimų būdus, galinčius padėti suartinti šeimas ir ikimokyklines ugdymo įstaigas (Epstein, Dauber, 1991):

1. Vaikų auklėjimas ir vaikų saugumas bei sveikata. Tėvai rūpinasi vaikų sveikata ir saugumu, auklėjimu, vaiko paruošimu mokyklai. Namuose kuria geras gyvenimo sąlygas ir sudaro galimybę vaikams lankyti ugdymo įstaigą. Ugdymo įstaiga suteikia tėvams reikalingų žinių ir įgūdžių, reikalingų vaikų auklėjimui.

2. Šeimos ir ugdymo įstaigos bendravimas. Ugdymo įstaiga prisiima atsakomybę už bendravimo (komunikacijos) programų sukūrimą, reikalingų temų parinkimą. Numato bendradarbiavimo priemones ir būdus bei jų naudojimo dažnumą.

3. Tėvų dalyvavimas. Tėvai kaip savanoriai dalyvauja grupės, įstaigos veikloje padėdami pedagogams kasdieninių užsiėmimų metu ar planuojant bei vedant įvairius renginius.

4. Parama ir vaikų ugdymo sustiprinimas. Pedagogai, užduodami vaikams įvairių užduočių, prašo tėvų pagalbos dirbant su vaikais namuose.

5. Tėvų įtraukimas į bendrovės valdymą. Tėvai skatinami dalyvauti įvairiose įstaigos savivaldos institucijose ar dalyvauti švietimo veikloje miesto, šalies mastu.

D. Szarkowicz (2011) nuomone, vaikų darželio darbuotojas bendrauti su ugdytinio tėvais, turi profesionaliai. Tėvams labai svarbu, kad jų vaiką globojantys asmenys keltų pasitikėjimą, o profesionalus pedagogo bendravimas su ugdytinio tėvais šį pasitikėjimą tik sustiprins. Pedagogas turi bendrauti atvirai, keičiantis informacija, pagarbiai, suinteresuotai, palaikyti tėvus. D. Szarkowicz pateikiami pagrindiniai ugdytojo sąveikos su vaiko tėvais tipai:

- bendravimas (pedagogas neoficialiai kalbasi su tėvais);
- informavimas (pedagogas teikia tėvams informaciją apie jų vaiką);
- parama (ugdytojas teikia vaiko tėvams paramą);
- klausinėjimas (ugdytojas, siekdamas sužinoti daugiau informacijos, užduoda ugdytinio tėvams klausimų);
- pokalbis (pedagogas oficialiai aptaria su tėvais duomenis, sukauptus apie jų vaiką).

D. Davis (2000) teigia, kad siekiant pagerinti tėvų dalyvavimą mokyklos veikloje reikia surinkti komandą, į kurią įeitų tėvai, atstovaujantys visas pagrindines socialines grupes todėl labai svarbu gerai susipažinti su šeimomis, jų poreikiais, tradicijomis, socialine padėtimi. Mokslininkė siūlo mokyklai susikurti bendradarbiavimo programą, kurioje būtų numatyti konkretūs tikslai, uždaviniai, prioritetai. Bendradarbiavimo programoje svarbu numatyti šias strategijas:

- teigiamų tėvystės įgūdžių skatinimo;
- ryšių su šeimomis stiprinimo;
- savanorystės didinimo ir dalyvavimo mokyklos renginiuose;
- tėvų lyderystės ir sprendimų priėmimo vaidmens didinimo;
- bendruomenės bendradarbiavimo stiprinimo ir gerinimo.

Tėvų į(si)traukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą – sudėtingas reiškinys ir įtakos jam gali turėti daugybė veiksnių. Todėl ieškant gerusių bendradarbiavimo variantų būtina į juos atsižvelgti. Kaip vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos santykiams tarp vaiko tėvų ir mokyklos, nurodoma tėvų socialinė padėtis (Lewis, Forman, 2002). Autoriai pastebi, kad žemo išsilavinimo, skurdžiai gyvenančios šeimos, bendraudamos su mokykla, susiduria su įvairiomis kliūtimis. Šią poziciją patvirtina ir įvairių autorių pateikiamos tėvų grupių klasifikacijos. Jose išskiriamos tėvų grupės pagal tai, koks tėvų socialinis ekonominis statusas, o su juo siejamas ir tėvų aktyvumas mokyklos gyvenime.

H. Phtiaka (1994) išskiria tris tėvų grupes (Stude., Fellow, 2011):

Stipriai įtraukti tėvai – aukštąjį išsilavinimą turintys, labai aktyviai mokyklos gyvenime dalyvaujantys ir patenkinti gaunama informacija apie savo vaiką tėvai;

Vidutiniškai įtraukti tėvai – turintys gerą išsilavinimą, bet su mokykla užmezgantys kontaktą tik tada, kai kas nors jų vaiko ugdyme kelia nerimą ir kai nori gauti daugiau informacijos apie tai;

„Ribinė“ tėvų grupė – žemo išsilavinimo tėvai, kurie patiria sunkumų bendraudami su mokyklos personalu ir jaučiasi bejėgiai.

Kiek kitaip tėvus į grupes pagal jų įsitraukimą į mokyklos veiklą skirsto F. Smit, R. Sluiter ir kt (2007). Jie išskiria šešias tėvų grupes:

1. Remiantys – vidutinio arba žemo išsilavinimo, patenkinti ir aktyviai dalyvaujantys įstaigos veikloje, pasirengę padėti praktiniais klausimais, norintys dirbti, malonūs bendradarbiavimo partneriai, turintys pakankamai laiko.

2. Neatvykstantys – vidutinio arba žemo išsilavinimo. Jie nemano, jog gali padėti ir dalyvauja tik tada, kai prašoma konkrečios pagalbos, dažiausiai nepatenkinti mokykla, kurią pasirinko atsitiktinai. Dažnai su jais sunku susisiekti.

3. Politikai – vidutinio arba aukšto išsilavinimo, nori padėti priimti sprendimus, daryti įtaką ir aktyviai dalyvauti. Patenkinti tol, kol gali dalyvauti susitikimuose, kreipia dėmesį į „demokratiškus“ mokyklos sprendimus.

4. Karjeros darytojai – vidutinio arba aukšto išsilavinimo, perkelia atsakomybę už vaiko auginimą, priežiūrą ir švietimą mokyklai, patenkinti tol, kol ugdymo įstaiga prisiima visas užduotis, kritikuoja mokyklos sprendimus, turi požiūrį „mokykla yra skirta tėvams“ ir mato pedagogus kaip tėvų vaidmens pratesėjus.

5. Kankintojai – aukšto išsilavinimo, jaučiasi įsižeidę ir nesuprasti dėl mokyklos netinkamo požiūrio į jų mokymosi patirtį, smerkia ir kritikuoja mokyklos klaidas, patenkinti tik tada, kai mokykla prisiima atsakomybę už optimalius sprendimus.

6. Super tėvai – aukšto išsilavinimo, jaučiasi atsakingi už vaikų ugdymą ir švietimą kartu su mokykla. Nors ir yra labai užsiėmę, bet visada pasirengę padėti ugdymo įstaigai, kritiškai mąsto kartu su mokykla; pasiūlo gerų idėjų, yra patenkinti, kai mokykla daro viską dėl jų ir kitų vaikų gerovės.

Kitokią tėvų skirstymo į tipus sistemą naudoja G. E. Greenwood ir C. W Hickman (1991). Jie siūlo pedagogams optimizuojant bendradarbiavimą atsižvelgi į tai, kad ugdytinių tėvai gali būti šių tipų:

Tėvai kaip žiūrovai. Dalyvauja daugiau tradicinėje veikloje, kaip įvairių renginių dalyviai (atvirų durų dienos, susirinkimai, tėvų konsultacijos ir pan.) Tokiems tėvams reikia paruošti įdomių pranešimų, konferencijų, seminarų;

Tėvai kaip savanoriai ar paraprofesionalai. Aktyviai ir gana pastoviai dalyvauja veikloje. Pedagogai turi būti jų vadybininkai. Pasiūlyti įvairių dalyvavimo būdų, prasmingų užduočių įvertinant jų interesus ir galimus atlikti vaidmenis;

Tėvai kaip savo vaiko mokytojai. Nors toks įtraukimas dažniausiai vyksta namuose, tačiau pedagogo vaidmuo čia yra labai svarbus parenkant ir planuojant tinkamas užduotis namų darbams bei jas paskui įvertinant;

Tėvai, kurie mokosi kartu su vaiku. Tokie tėvai susiburia į grupes ir dalyvaudami seminaruose, susijusiuose su „tėvyste“, vaikų ugdymu, vystymusi kartu mokosi. Dažniausiai tokie susitikimai vyksta ugdymo įstaigoje, todėl pedagogai gali netiesiogiai paskatinti tėvus kuo aktyviau dalyvauti tokioje veikloje ir pasiūlyti atvykti į renginius kai lankydami namuose pastebi šeimose iškilusias problemas;

Tėvai kaip sprendimų priėmėjai. Tėvai įsitraukia į mokyklos veiklą per savivaldos institucijas, jie tampa tarsi vaikų advokatais ir įsijungia į įvairias programas. Čia pedagogo vaidmuo svarbus skatinant tėvus bendradarbiauti priimant sprendimus, nes daugelis tėvų būna nusireikę skeptiškai, manydami, kad jie negali nieko pakeisti ugdymo įstaigos veikloje ar vaiko ugdymo proceso organizavime.

R. S. Petrovan, L. Trif (2011) teigia, kad kiekvienas vaikas ateidamas į ugdymo įstaigą atsineša savo šeimos kultūrą ir tradicijas. Šeima suformuoja vaiko nuostatas ir įsitikinimus. Tėvai ir mokytojai bendradarbiaudami išsiaiškina kultūrų ypatumus ir stengiasi sudaryti palankias vaiko ugdymosi sąlygas. Pripažįstami kultūrų skirtumai ir taip išvengiama nesusipratimų. Robinson K., Jones-Diaz C. (2005) antrina, kad pedagogai turi pripažinti šeimų vertybes, įsitikinimus, vaikų auklėjimo patirtį. Autoriai analizuoja pasikeitusią šiuolaikinių šeimų sudėtį ir šeimos tipus. Pedagogai bendradarbiaudami susiduria ne tik su tradicine šeima, kai vaikus augina mama ir tėtis, bet ir su vienišomis mamomis, vienišais tėčiais. R. C. Keyes (2002) pastebi, kad į vaiko šeimą ateina kiti žmonės, kurie aktyviai dalyvauja ugdymo procese. Kai kurias tėvų pareigas puikiai atlieka seneliai, vyresni broliai ar seserys. Todėl ugdytojo pareiga rasti būdus sėkmingam bendradarbiavimui su kuo daugiau vaiką globojančių žmonių bei įvairiomis šeimomis.

Kaip teigia G. Daniel (2011), ugdymo įstaigos bendradarbiaudamos su tėvais nepakankamai atsižvelgia į šeimų socialinę padėtį ir kultūros ypatumus, todėl dalis tėvų lieka neįtrauktų į ugdymo įstaigos veiklą.

A. Lewis, T. Forman (2002) teigia, kad reikšmingiausias veiksnys, kuriame bandoma kurti tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą – mokyklos mikroklimatas, kurį kuria visi jos nariai. Stipriausiai ikimokyklinės ugdymo įstaigos mikroklimatą įtakoja pedagogų nuostatos ir lūkesčiai

tėvų atžvilgiu. Tai suformuoja bendradarbiavimo kontekstą. Jei tėvai priimami kaip partneriai, o ne kaip klientai ar vartotojai, kuriama aukšta bendradarbiavimo kultūra.

Gero mokyklos mikroklimato reikšmės bendradarbiavimo su tėvais skatinimui neneigia ir J. Streelasky (2008), K. D. Bramesfeld., A. C. Carrick, S. L. Lessmeier ir kt. (2013) teigdami, kad tik palankioje aplinkoje sudaromos tikamos sąlygos partnerystei.

L. Goldkind. ir G. L. Farmer (2013) antrina, kad mokyklos mikroklimatas įtakoja tėvų aktyvumą mokyklos veikloje. Kuo geresnis mikroklimatas, tuo ugdytinių tėvai aktyvesni. Mikroklimatas priklauso nuo ugdymo įstaigos dydžio. Analizuodami atlikto tyrimo rezultatus L. Goldkind. ir G. L. Farmer (2013) formuluoja išvadą, kad mažesnėse mokyklose tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas veiksmingesnis nei turinčių daugiau mokinių mokyklose. Jose palaikomi glaudesni ryšiai su šeimomis, teikiama pirmenybė geriems mokyklos ir tėvų santykiams. Tuo tarpu didelės mokyklos rodo mažiau pagarbos mokinių tėvams ir taip slopina sėkmingą bendravimą ir bendradarbiavimą, kadangi tėvams „labai svarbus pasitikėjimas paslaugų tiekėju, personalo šiluma santykiuose su vaikais ir jų tėvais“ (Švietimo problemos analizė, 2012, p. 3).

Pasak A. Landsbergienės (2005) ikimokyklinio ugdymo įstaigos – nedidelės bendruomenės, kuriose nuolat bendraujama. Jose yra keli tarpžmogiškųjų santykių klodai, kai kurie apima ir bendradarbiavimą su tėvais: vadovo ir bendruomenės, pedagogų ir bendruomenės. Todėl anot L. Goldkind. ir G. L. Farmer (2013) tokios įstaigos turi galimybę palaikyti tėvų ir pedagogų šiltus ir draugiškus santykius, bei sėkmingai bendradarbiauti.

G. E. Greenwood ir C. W. Hickman (2013), apibendrindami mokslinius tyrimus, kaip kliūtis sėkmingam bendradarbiavimui nurodo tai, kad vieni tėvai nevertina vaikų ugdymo, kiti jaučiasi bejėgiai daryti įtaką mokyklos veiklai ir mano, kad mokyklos veikla turi būti palikta ekspertams, nes jaučiasi neturintys reikiamų žinių ar socialinių įgūdžių. Neigiama pačių tėvų patirtis mokykloje įtakoja bendradarbiavimo sėkmingumą. Tėvų užimtumas ir sveikata, įstaigų vadovų ir pedagogų nežinojimas kaip tinkamai bendradarbiauti ar bendradarbiavimo naudos nesupratimas slopina tėvų aktyvumą. Autorių nuomone, bendradarbiavimo skatinimui dažniausiai naudojami tradiciniai būdai, kurie dažnai būna pasyvūs: susirinkimai, žinučių perdavimas per vaikus, seminarai, apsilankymai namuose.

Kuriant sėkmingą pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą būtina mažinti neatitikimą tarp turimos mokytojų ir tėvų galios. Dažniausiai kaip lygiaverčiai partneriai bendradarbiauti su pedagogais gali priklausantys vidurinei klasei tėvai, nes turėdami atitinkamą išsilavinimą, jie lengvai supranta kylančias vaikų ugdymosi problemas ir tai suteikia jiems pasitikėjimo bendraujant su mokytojais kaip lygūs su lygiais (Horwat, 2003). Skurdžių šeimų tėvai ir ugdymo įstaigų pedagogai turi skirtingas galias – šiems tėvams trūksta atitinkamo išsilavinimo ir statuso, leidžiančio bendrauti su ugdytojais kaip lygūs su lygiais. Aukštesnio socialinio ekonominio

sluoksniu tėvai dažnai užima klientų ar vartotojų poziciją ugdymo įstaigos atžvilgiu. Nenoriai dalinasi turima informacija apie vaikus. Pedagogai, bendradarbiaudami su tokiais tėvais, siekia patenkinti jų poreikius ir bendraujant laikytis nuo jų tam tikru atstumu. (Horwat, 2003).

L. Thomas (2012), R. C. Keyes (2002) teigia, kad pagrindinis ir reikšmingiausias veiksnys įtakojantis bendradarbiavimo sėkmingumą – pedagogo asmenybė. Nuo pedagogo kompetencijos, jo sugebėjo bendrauti, suprasti ugdytinių šeimų socialinę padėtį, įsitikinimus, kultūrą, tėvų asmenines savybes ir tinkamai naudojamų bendradarbiavimo būdų priklauso bendradarbiavimo sėkmė. R. C. Keyes (2002) pažymi, kad dėl pedagogų ir tėvų socialinių skirtumų gali kilti bendradarbiavimo problemų. Kaip teigia V. Alksnienė, (2005) dirbant šiandieninės kaitos sąlygomis kinta ir tradiciniai pedagogo vaidmenys, kurie reikalauja naujų bendradarbiavimo gebėjimų

Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo optimizavimas didele dalimi priklauso nuo pedagogų asmenybės, jų pasirengimo ir gebėjimų: mokėjimo suprasti ir atjausti, nedaryti skubotų išvadų, visus santykius grįsti pasitikėjimu, abipuse pagarba, bendru atsakomybės jausmu, o taip pat ir nuo tėvų noro, atsakingumo už vaiko ateitį. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai, pažindami tėvus, atsižvelgdami į jų interesus ir galimybes, socialinius poreikius turėtų parinkti tinkamą bendradarbiavimo būdą.

1.3. Bendradarbiavimas kaip tėvų poreikių nustatymo priemonė

Šiandieniniame, sparčios kaitos pasaulyje, veiklos sėkmė priklauso nuo gebėjimo bendrauti, bendradarbiauti, palaikyti santykius ir komunikuoti.

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo įstaigos sėkmingos veiklos principus ir tobulinimo galimybes šioje situacijoje itin svarbus tampa tėvų ir ikimokyklinės ugdymo mokyklos bendradarbiavimas. Daugelio mokslininkų (Dapkienė, 2002; Juodaitytė, 2002; Kontautienė, 2006; Harte, 2011); Savas, 2012. ir kt.) darbuose, šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo įstaiga įvardijama kaip lygiavertė šeimos partnerė, akcentuojant šeimos ir ugdytojų sąveiką, jų interesų derinimą bei požiūrių į vaiko ugdymą vienovę.

Vaikai, lankantys ikimokyklinio ugdymo įstaigas, jose praleidžia didesnę savo laiko dalį. Ugdymo įstaigos, šiandienos greitų socialinių ir ekonominių pokyčių, globalizacijos procesų visuomenėje skiria didelį dėmesį ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimui, jų plėtrai, prieinamumui ir kokybei. Tėvai, savo ruožtu, suprasdami ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo svarbą vis aktyviau naudojami ugdymo įstaigų paslaugomis.

Ugdymo įstaigos darbo veiksmingumas, paslaugų kokybė labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje. Tėvų požiūris į ugdymo įstaigas skiriasi. Dažnai jų požiūris į ikimokyklinio ugdymo

įstaigą grindžiamas jų pačių įgyta patirtimi (Streelasky, 2008). Jei ugdymosi patirtis buvo neigiama, jei tėvai jaučiasi nekompetentingi, tai dažnai būna priešišškai nusiteikę ir nesiryžta dalyvauti įstaigos veikloje. Todėl visada yra įstaiga nepatenkintų tėvų. Suteikta galimybė tėvams išreikšti savo lūkesčius, jų emocinės, socialinės padėties supratimas – principai, padedantys sėkmingai išsiaiškinti nepatenkintų tėvų poreikius. Ugdytinių tėvų raiška ikimokyklinio ugdymo įstaigų veikloje yra labai svarbi ne tik ugdytiniais, bet ir jų tėvams (Streelasky, 2008). Jie kaip įstaigos partneriai gali būti aktyviai įtraukiami į įstaigos bendruomenę, jos veiklą, susijusią su vaikų ugdymu, jo kokybe. Dirbdami kartu su įstaigos pedagogais tėvai labiau pasitiki savo jėgomis, tampa socialiai aktyvesni. Tačiau tik palankioje, draugiškoje aplinkoje sudaromos sąlygos tėvų partnerystei.

A. C. Savas (2012) pritaria, kad turi būti sudaromos sąlygos tėvams išreikšti savo nuomonę ir lūkesčius ne tik vaikų auklėjimo, bet ir paslaugų gavimo bei bendradarbiavimo galimybių srityse.

Ikimokyklinių ugdymo institucijų veikla išsiplėtė tiek turinio, tiek funkcinė prasme, ieškoma naujų ugdymo programų, formų ir metodų, atitinkančių tiek visuomenės, tiek tėvų lūkesčius.

Kadangi jau vaikų darželyje tėvai pageidauja kokybiško ugdymo, kurį turėtų garantuoti ugdymo programos, papildomos švietimo paslaugos, aukščiausios kvalifikacijos specialistai ir kt., tai tobulinant ikimokyklinės įstaigos darbą būtina atsižvelgti į tėvų, kaip paslaugų vartotojų poreikius, pageidaujančių kokybiškų paslaugų. J. L. Layzer, B. D. Goodson (2006) teigia, kad ikimokyklinio ugdymo kokybę vertinama keliais požiūriais: tėvų požiūriu, ikimokyklinio ugdymo paslaugų tiekėjo požiūriu, vaiko požiūriu, vaiko raidos požiūriu. Nors, kaip teigia autoriai, mokslininkai nesutaria, dėl ugdymo kokybę sąlygojančių veiksnių svarbos ir reikalingumo, tačiau dažniausiai įvardijama vaiko sveikata ir saugumas, vaiko pasiekimų vertinimas, darbuotojų ir vaikų santykiai, pedagogų kvalifikacija bei tėvų dalyvavimas vaikų ugdymo programoje (Layzer, Goodson, 2006).

Cryer D. (1999) atskleidė, kad tėvams, vedantiems vaikus į ugdymo įstaigas, labai svarbus ikimokyklinio ugdymo aplinkos saugumas ir pasitikėjimas ugdymo įstaiga. Tėvai nori, kad aplinka tenkintų jų vaiko poreikius, skatintų patirtinį mokymąsi per žaidimus. Labai svarbūs ugdytojų draugiški ir šilti santykiai su vaikais ir tėvais, gera ugdymo programa. Tėvai akcentuoja ikimokyklinės ugdymo įstaigos darbo laiko trukmę. Jiems svarbu, kad vaikas galėtų būti įstaigoje visą darbo dieną, be to, kad ji būtų lengvai pasiekiamą, netoli. Priešmokyklinio amžiaus vaikus turintiems tėvams aktualu, kaip ikimokyklinio ugdymo įstaiga padėtų vaikui pasirengti mokyklai.

Lietuvoje atlikto tyrimo „Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje“ (Jonutytė, Braslauskienė ir kt., 2004) rezultatai atskleidė, kad tėvų norą vesti vaiką į ikimokyklinę įstaigą daugiausia lemia tai, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vaikams sudaromos geresnės nei namuose ugdymo bei globos sąlygos, vaikai turi galimybę bendrauti su bendraamžiais, gali gauti specialisto (logopedo, psichologo) pagalbą, ugdomi jo specialieji gebėjimai ir kt.

Tačiau, kad ir kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigos stengtųsi patenkinti tėvų poreikius, atliktas tyrimas „Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai“ (Monkevičienė, Glebuviene, Jonilienė, 2008) atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo grupių tipų įvairovė tik iš dalies tenkina tėvų poreikius. Ikimokyklinį ugdymą teikiančias įstaigas lankančių vaikų tėvai pageidautų daugiau stovyklos tipo grupių, organizuojamų vasaros, šeštadienių, terapinių grupių su gydymo, psichologinės pagalbos paslaugomis, diagnostinių grupių su vaiko problemų vertinimu, grupių, kuriose tam tikrą laiką dirba tėvai. Tėvų poreikiai dėl pedagoginės psichologinės pagalbos atliepami, ja naudojamosi ugdymo įstaigose. Teikiamos kitos neformaliojo ugdymo paslaugos ugdymo įstaigas lankantiems vaikams.

O. Monkevičienė, V. Glebuviene, M. Jonilienė ir kt., (2008) nustatė, kad įstaigų ugdymo programose dažniausiai akcentuojamas etnis vaikų ugdymas, sveika gyvensena ir sveikatos stiprinimas, dvasinis vaikų ugdymas. Tai tik iš dalies atitinka tėvų pageidautinas prioritetas ugdymo sritis, nes tėvų nuomone svarbiausias protinių bei fizinių galių ugdymas, kūrybiškumo skatinimas ir elgesio gebėjimų ugdymas. Dauguma ikimokyklinių įstaigos programų parengtos programos įprastos raidos vaikams.

Tyrėjų nuomone, tėvų pasiūlymai ikimokyklinio ugdymo įstaigoms kuriant programas nėra labai svarbūs, nes tik nedidelė dalis tėvų yra susipažinę su parengtomis programomis, o teikė siūlymus tik su šeštadalis tėvų. Taigi, tėvų dalyvavimas vaikų ugdymo programų kūrime daugiau pasyvus nei aktyvus.

Sėkmingai dirbančios ugdymo įstaigos noriai priima tėvų pagalbą ir sąmoningai įtraukia tėvus į organizacijos veiklą. Taip tėvai geriau supranta, kokie yra šios įstaigos tikslai ir siekiai, ir padeda juos įgyvendinti. Veiksmingas ugdymo įstaigos bendradarbiavimas su tėvais padeda vaikams mokytis ir tapti asmenybėmis. Sėkmingai ikimokyklinio ugdymo mokyklos veiklai turi įtakos mokyklos gebėjimas formuoti organizacijos kultūrą, bendradarbiauti su tėvais, bendruomene ir sutarti dėl bendrų įstaigos veiklos tikslų (Švietimo problemos analizė, 2012, Nr. 13).

1.4. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo aspektai Lietuvos švietimo politikos dokumentuose

Ikimokyklinis ugdymas – viena iš Lietuvos Respublikos švietimo sistemos dalių. Todėl įstaigų veiklą reglamentuoja įvairūs valstybių, savivaldybių dokumentai. Bendradarbiavimas su tėvais – viena iš veiksmingų ir sudėtingų ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos sričių, kurios būdai, formos, turinys pakankamai plačiai aprašomi valstybiniuose dokumentuose.

Dokumentas – reikalų raštas kokiam nors faktui ar teisei į ką nors patvirtinti (Lietuvių kalbos žodynas). Jis apibrėžia švietimo įstaigų bendradarbiavimo su tėvais procesą, rezultatą bei

jo valdymo galimybes. Dokumento prasmį supratimas įpareigoja įstaigų vadovus ir pedagogus veikti tam tikra kryptimi. Atlikta svarbiausių Lietuvos Respublikos dokumentų reglamentuojančių švietimo ugdymo įstaigų veiklą analizė leidžia atsakyti į klausimus, kaip suprantamas įstaigų bendravimas ir bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais, kokią informaciją ir kokiomis formomis tėvams privalo pateikti švietimo įstaiga. Pateikiami dokumentų analizės pavyzdžiai leidžia suprasti ikimokyklinio ugdymo mokyklos tėvų švietimo, informavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo būtinumą siekiant mokyklos veiklos kokybės.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo (2011) 7 straipsnyje apibūdinama ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius. Apibrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvų (globėjų) pageidavimu – pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas numato, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus „vaikui ir jo tėvams (globėjams) kompleksiskai teikiamos švietimo pagalba, socialinė parama, sveikatos priežiūros paslaugos“. Ikimokyklinio ugdymo mokykla, siekdama kuo kokybiškiau teikti šias paslaugas turi žinoti tėvų poreikius. Šis dokumentas apibrėžia pagrindines gaires kokius klausimus ar problemas spręsti ir kaip bendradarbiauti su tėvais siekiant bendrų šeimos ir ugdymo įstaigos tikslų. Dokumentas numato, kad teikti psichologinę, socialinę, specialiąją pedagoginę pagalbą mokiniams bei saugoti ir stiprinti jų sveikatą įstaiga turi aktyviai „bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais)“. Šis įstatymas suteikia teisę tėvams „dalyvauti parenkant vaikui ugdymo programą, formą, mokyklą ar kitą švietimo teikėją“. Kadangi tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu ugdymas gali vykti tautinės mažumos kalba (jei numatyta įstaigos nuostatuose), tikybos dalykas gali būti įtrauktas į jų vaikų ikimokyklinį ugdymą. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga, atsižvelgdama į šiuos tėvų poreikius bei pageidavimus, bendradarbiaudama su tėvais, sprendžia ar galės užtikrinti reikiamą pagalbą ir paslaugas.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo (2011) 47 straipsnis numato tėvų teisę gauti informaciją apie įstaigos švietimo programą, mokymo formas, vaiko būklę, ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą ir elgesį; dalyvauti mokyklos savivaldoje; dalyvauti įvertinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius ir gauti išsamią informaciją apie įvertinimo rezultatus; reikalauti, kad vaikui būtų teikiamas geros kokybės ugdymas.

Dokumente apibrėžiamos ir tėvų pareigos ugdymo įstaigai: bendradarbiauti su mokyklos vadovu, mokytojais, specialistais, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus ir vykdyti jų rekomendacijas.

Šis įstatymas suteikia tėvams teisę dalyvauti ugdymo įstaigos savivaldoje. Rekomenduojama šį darbą rinkti aktyvius, mokyklos veikla besidominčius ir aktyviai joje dalyvaujančius narius. Ikimokyklinio ugdymo mokykloje gali veikti įvairios savivaldos

institucijos, kuriose dalyvautų tėvai ir galėtų atstovauti tėvų (globėjų, rūpintojų), mokinių ir vietos bendruomenių interesus. Remiantis šiuo dokumentu suteikiama galimybė ne tik tėvams, bet ir kitiems bendruomenės nariams dalyvauti švietimo valdyme susibūrus į įvairių grupių, interesų asociacijas, organizacijas ar sąjungas.

Auklėtoja – pagrindinis tiesiogiai su tėvais bendraujantis asmuo. Pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme (2005) apibrėžiamos auklėtojo bendravimo ir bendradarbiavimo su ugdytinio šeima funkcijos ir pareigos: vertinti, fiksuoti vaikų daromą pažangą, apie vaikų pasiekimus, poreikius ir problemas sistemingai informuoti tėvus (globėjus); dalyvauti bendruose įstaigos renginiuose, projektuose; teikti informaciją ir pagal kompetenciją konsultuoti tėvus (globėjus) ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo klausimais; bendradarbiauti su šeima ir skatinti tėvus (globėjus) dalyvauti grupės veikloje, derinti šeimos ir įstaigos interesus, didinti vaiko kokybiško ugdymo(si) galimybes.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dirbančiam priešmokyklinio ugdymo pedagogui „Priešmokyklinio ugdymo pedagogo pavyzdinis pareigų aprašas“ (2003) numato panašias kaip ir auklėtojo bendradarbiavimo su tėvais funkcijas ir pareigas. Daugiau išskiriamas šeimos supažindinimas su priešmokyklinio ugdymo ypatumais, informavimas apie vaiko daromą vystymosi pažangą; bendradarbiavimas su kitakalbių ar mišrių šeimų tėvais. Numatomas bendravimas ir bendradarbiavimas su vietos bendruomene.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2005) įpareigoja ikimokyklinio ugdymo mokyklos vadovą pasirašyti su tėvais (globėjais) mokymo sutartį, kurioje įteisinami abiejų šalių susitarimai dėl priešmokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo sąlygų ir/ar švietimo pagalbos, įstaigos ir tėvų (globėjų) teisių ir pareigų. Tėvai informuojami apie organizuojamus ugdymo modelius įstaigoje.

Savivaldybių ikimokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašuose atsižvelgiant į tėvų poreikius numatomi galimi įvairūs ikimokyklinio ugdymo organizavimo modeliai. Panevėžio miesto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių apraše“ (2013) numatomi tautinių mažumų ir užsieniečių vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai: kitakalbių vaikų; tautinių mažumų šeimų vaikų, ketinančių mokytis lietuviškose mokyklose; specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai. Visi modeliai organizuojami atsižvelgiant į tėvų pageidavimus. Tėvų klausiami kokių priešmokyklinio ugdymo paslaugų formų jie norėtų, atsižvelgiama į socialinius užsakymus. Bendradarbiaujant su tėvais išsiaiškinama kokiose šeimose auga vaikai, pagal kokį grafiką dirba tėvai, kas rūpinasi vaikų globa, todėl netgi grupės veiklos trukmė gali priklausyti nuo šeimos poreikių, steigėjo ir tėvų galimybių.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovaujasi „Informacijos apie mokyklos veiklą viešo skelbimo tvarkos aprašu“ (2005), kuris nustato ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklų (ikimokyklinio ugdymo įstaigų) kasmetinės informacijos viešo skelbimo tvarką. Informacijos apie mokyklą skelbimo paskirtis – teikti visuomenei, tame tarpe ir tėvams (globėjams, rūpintojams) žinias apie mokykloje vykdomas švietimo programas, programų pasirinkimo galimybes, priėmimo sąlygas, mokamas paslaugas, mokytojų kvalifikaciją, svarbiausius mokyklos vertinimo rezultatus, mokyklos bendruomenės tradicijas ir pasiekimus; informaciją apie tai, kur tėvai gali rasti susipažinti su mokyklos veiklą reglamentuojančiais dokumentais bei nusiskundimų pateikimo tvarką.

„Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas“ (2011) apibrėžia ir bendradarbiavimo su tėvais formas bei turinį. Tėvams suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos veikloje. Rekomenduotina į Komisijos sudėtį įtraukti tėvus, turinčius bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, gebančius dirbti komandoje, spręsti konfliktus, greitai ir laiku priimti sprendimus, išmanančius bendravimo su įvairaus amžiaus tarpsnio vaikais ypatumus, prevencinio darbo specifiką, atsakingus ir pareigingus.

Šis tvarkos aprašas leidžia sprendžiant konkretaus vaiko problemas rinkti informaciją ne tik iš pedagogų, bet ir iš tėvų (globėjų, rūpintojų), išklausti jų nuomonę. Sužinoma apie vaiko aplinkos mikroklimato veiksnius, socialinę padėtį, ekonominius sunkumus. Komisija teikia rekomendacijų tėvams (globėjams, rūpintojams) dėl specialiojo ugdymo būdų, metodų, trukmės pritaikymo, techninės pagalbos ir specialiųjų mokymo priemonių naudojimo, siūlo tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertinti pedagoginėje psichologinėje tarnyboje; konsultuoja tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų ugdymo organizavimo, elgesio, saugumo užtikrinimo ir kitais aktualiais klausimais. Vaiko priežiūra, socialinė integracija (reintegracija) ir socializacija grindžiamos visų šiame procese dalyvaujančių asmenų, tame tarpe ir vietos bendruomenės bei ugdytinių tėvų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba. Šiame dokumente detalizuojamas informacijos turinys apie pagalbos vaikui teikimo būdus ir pabrėžiama ugdytojų ir tėvų bendradarbiavimo svarba.

Nuostatų, įstatų ar statutų įforminimo reikalavimai (2011) reglamentuoja šių dokumentų įforminimą, struktūrą, dėstymo tvarką ir turinį, kuriais vadovaujamos rengiant ir neformaliojo švietimo mokyklų (ikimokyklinio ugdymo įstaigų) nuostatus. Kiekviena įstaiga skyriuje „Mokyklos savivalda“ aprašo Mokyklos tarybos rinkimo (sudarymo) tvarką, kompetenciją, veiklos organizavimą, sprendimų priėmimo tvarką ir nurodo jos vietą Mokyklos savivaldos institucijų sistemoje. Nuostatuose numatomi kitų mokyklos savivaldos institucijų tame tarpe ir tėvų (globėjų, rūpintojų) rinkimo (sudarymo) principai, kompetencijos, veiklos organizavimas.

„Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas“ (2011), numato, kad tėvams pageidaujant vaikai gali būti ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Kiekviena ikimokyklinio ugdymo įstaiga vykdo savo įstaigos ugdymo programą, parengtą vadovaujantis šiuo aprašu. Todėl ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose aprašomi vaikai ir jų poreikiai; tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai; aprašomi pedagoginiai principai, kurių laikomasi numatant bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais formas. Planuojant ugdymo tikslus ir uždavinius atsižvelgiama į vaikų ir tėvų (globėjų) lūkesčius.

„Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programoje“ (2007) numatyta, kad valstybė suteikia tėvams teisę ugdyti vaikus pagal savo įsitikinimus, todėl tėvai gali pareikšti savo valią dėl vaikų ugdymo. Vykdydama šią programą mokykla prisideda ugdydama vaikus taip, kad tai neprieštarautų vertybinėms tėvų (įtėvių), globėjų ar rūpintojų nuostatoms. Todėl tėvai turi būti įtraukti į šią programą kaip aktyvūs dalyviai. Supažindindami su programa ugdytojai suteikia tėvams žinių ir įgūdžių, reikalingų visaverčiam bendravimui su vaikais.

„Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos“ (2006) įgyvendinimas grindžiamas bendradarbiavimu tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos, šeimos ir įvairių specialistų.

„Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje“ (2003) siūloma keistis informacija tam, kad būtų sprendžiamos vaiko problemos. Atsižvelgdami į vaiko nuomonę, amžių ir jo išsilavinimo lygį, tėvai turi teisę parinkti švietimo įstaigą, mokymosi formą bei metodus pagal vaiko protines ir fizines galias, įsitikinimus bei gabumus.

„Sveikatos priežiūros ikimokyklinio ugdymo įstaigose tvarkos aprašas“ (2009) nustato ikimokyklinio ugdymo įstaigose sveikatos priežiūros organizavimo modelius, vykdamas sveikatos priežiūrą šiose įstaigose. Rekomenduojamos sveikatos priežiūros specialisto funkcijos apimančios ugdytinių tėvų, bendruomenės švietimą, informavimą, bendradarbiavimą. Bendradarbiavimo būdai įvairūs: individualios konsultacijos, paskaitos, diskusijos, stendiniai pranešimai, parodos, publikacijos, konkursai ir kt. Temos apimančios ne tik vaikų ir bendruomenės sveikatos stiprinimą ir saugojimą, bet ir visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktus, sveikos mitybos klausimus.

Švietimo įstatymas (2011) įpareigoja mokyklas švietimo kokybei gerinti vykdyti mokyklų veiklos įsivertinimą. Veiklos įsivertinimo sritis, atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba. Nors patvirtinta metodika yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau I. Adomaitytė, A. Gumuliauskienė (2011) nustatė, kad vis dar daug ikimokyklinio ugdymo įstaigų naudoja „Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodiką“ (2005.) Vidaus auditas apima visas

ikimokyklinio ugdymo mokyklos veiklos sritis. Kiekviena sritis vertinama ir pagal tai, kaip aktyviai joje dalyvauja tėvai, bendruomenės nariai. Ar tenkinami jų poreikiai, ar jaučiasi saugūs, įsitraukia į mokyklos veiklą, ar mokyklos veikla grindžiama visų bendruomenės narių bendravimu ir bendradarbiavimu ar veikia veiksminga bendravimo ir bendradarbiavimo sistema. Jei bendradarbiavimas vyksta sėkmingai, tai mokyklos vidaus audito vertinimo rodikliai būna geri.

Įstaigos vadovas, remdamasis vadybos mokslo pagrindais gali sėkmingai vadovauti mokyklos bendruomenei. Šią sėkmę iliustruoja vadovų atestacija – vadovų teorinio pasirengimo, vadybinės veiklos ir jos rezultatų įsivertinimas ir įvertinimas. „Valstybinių (išskyrus aukštųjų ir aukštesniųjų) ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų atestacijos nuostatai“ (2010) reglamentuoja atestacijos turinį, kuriame numatyti ir mokyklos vadovo bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais vertinimo kriterijai: vadovo gebėjimai įtraukti ir motyvuoti kuo daugiau įvairių socialinių grupių atstovų į strategijos kūrimą bei jos įgyvendinimą; mokyklos bendruomenės vadovavimasis bendra vertybių sistema; bendruomenės dalyvavimas įvairiuose projektuose, kurie panaudojami mokyklos plėtrai; savivaldos institucijų veikla inicijuojant pokyčius ir juos įgyvendinant. Reikšmingas vadovo bendradarbiavimas su savivaldos institucijomis informacinės, konsultacinės ir metodinės pagalbos teikimas.

Lietuvos Respublikos švietimo įstaigų veiklą reglamentuojančių dokumentų turinys atskleidžia tėvų įsitraukimo į mokyklos veiklą galimybes, bendradarbiavimo ir informavimo veiksnių sistemą, nusakančią, ką turėtų daryti ikimokyklinė įstaiga, tenkindama tėvų poreikius gauti informaciją apie ikimokyklinės įstaigos veiklą, ugdymo programas, vaikų ugdymo pasiekimus bei sveikatą, bendradarbiavimo su pedagogais galimybes.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS YPATUMŲ TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Šiame darbe naudojamas kiekybini. tyrimo (ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų) metodas. Pasak R. Tidikio (2003), jis padeda giliau ir tiksliau nagrinėti dinامينius ir statistinius dėsningumus, suteikia sociologinių žinių formą, kuri skatina juos praktiškai naudoti socialinių procesų valdyme ir prognozavime. Tyrimui atlikti buvo pasirinkta apklausa raštu nes, kaip teigia R. Tidikis (2003), tai ypač paplitęs kiekybinio tyrimo metodas socialiniuose moksluose. Metodas pasirinktas siekiant gauti pakankamai informacijos analizuojama tema.

Prieš tyrimą atlikta mokslinės literatūros ir švietimo politiką reglamentuojančių dokumentų analizė. Ja siekta išanalizuoti ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais būdus, sėkmingo bendradarbiavimo ypatumus bei bendradarbiavimo ir informavimo galimybes.

Apžvelgus ir apibendrinus mokslinę literatūrą, bendradarbiavimą ir informavimą reglamentuojančius dokumentus sudarytas tyrimo instrumentas – anketos, skirtos pedagogams ir tėvams.

Anketas sudaro pusiau struktūruotas klausimynas. Du artimai tarpusavyje susiję klausimynai skirti tėvams ir pedagogams (žr. 1 priedą ir 2 priedą). Klausimynų turinys vienodas, skiriasi tik kai kurių klausimų formuluočių ir teiginių sąvokos bei socialinių demografinių klausimų blokas. Skirtingiems respondentams pateikiami savo turiniu vienodi klausimai leido atskleisti tyrimo dalyvių nuomones bei statistiškai tarpusavyje palyginti duomenis.

Anketinė apklausa buvo grindžiama anonimiškumo principu, siekiant objektyvių ir sąžiningų atsakymų.

Anketa sudaryta iš 2 blokų:

Diagnostinį bloką sudaro klausimai apimantys bendradarbiavimo sritis – tėvų informavimą ir švietimą, įsivertinimą ir bendrą veiklą organizavimą ir dalyvavimą, bendradarbiavimo būdus ir formas bei požiūrį į bendradarbiavimo reikšmingumą;

Demografinės charakteristikos klausimais siekiama išsiaiškinti respondentų lytį, amžių, išsilavinimą, pedagoginį darbo stažą, kvalifikacinę kategoriją.

Anketos pradžioje pateikiama instrukcija, kurioje pristatomas tyrimo tikslas, tyrimą atliekantis asmuo, pabrėžiamas tyrimo anonimiškumas.

Vyko individualus anketavimas, tyrimo dalyviai klausimyną pildė individualiai, todėl respondentų neveikė nei aplinka, nei tyrėja.

Tyrimas atliktas taikant kiekybinius duomenų rinkimo ir apdorojimo metodus. Tyrimo duomenims apdoroti buvo naudojamas SPSS programinis paketas. Visų respondentų atsakymai buvo suvesti į tipinę SPSS duomenų matricą. Klausimyno skalės vidiniam nuoseklumui įvertinti naudojamas Cronbacho alfa (Cronbach's alpha) koeficientas parodė gerą klausimyno patikimumą ($\alpha = 0,608$). Taikoma statistinė duomenų analizė: dažniai, procentai, chi - kvadrato (χ^2) kriterijaus p reikšmė pagal Pirsono formulę (Pearson Chi-Square), kuri parodo, ar skirstinių skirtumas yra reikšmingas. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo 0,05, o skirtumai laikomi statistiškai reikšmingi, kai $p \leq 0,05$. Tyrimo rezultatų analizės grafiniam vaizdavimui naudojama MS Excel 2010 skaičiuoklė.

Atlikus skaičiavimus, interpretuojami tyrimo duomenys ir daromos išvados.

Darbe naudojami sutrumpinimai Nt –tėvai, Np – pedagogai.

Tyrimo imtis

Atliekant tyrimą buvo apklausti 12-os Panevėžio lopšelių-darželių pedagogai ir tėvai vadovaujantis patogiosios atrankos būdu. Dėl pedagogų ir tėvų užimtumo dalis anketų nesugrįžo. Buvo išdalinta 120 anketų pedagogams ir 250 anketų tėvams. Pastebėta, kad pedagogų anketų grįžtamumas didesnis. Grįžo 100 pedagogų anketų ir 202 tėvų anketos. Pedagogų klausimyno grįžtamumo kvota – 83,3 proc., o tėvų – 80,8 proc.

Tiriamųjų imtį sudaro 302 respondentai. Iš jų 100 (33,1 proc.) pedagogų ir 202 (66,1 proc.) tėvai.

Pateikiami tyrimo imties (pedagogų) struktūros ypatumai: lytis, pedagoginio darbo stažas ir kvalifikacinė mokytojo kategorija.

Kaip matome pateiktoje lentelėje (žr. 1 lentelę) pedagogų imties charakteristika rodo, kad respondentų pasiskirstymas pagal lytį nėra tolygus. Imtyje dominuoja moterys (100 proc.).

Pastebėta, kad ikimokyklinio ugdymo auklėtojo profesiją dažniausiai renkasi moterys. Tai patvirtina Švietimo ir mokslo ministerijos leidinio būklės apžvalgos (2013) statistiniai duomenys, kuriuose nurodoma, kad mokytojų moterų dalis šalies įvairių tipų mokyklose per 2008-2012 m. nesikeitė ir sudarė vidutiniškai 87,9 proc. Tame pačiame dokumente teigiama, kad kuo jaunesni mokiniai, tuo didesnis procentas moterų mokytojų dirba su jais.

Pedagogų imties charakteristika

Lytis											
Moterys						Vyrai					
N		%		N		%		N		%	
100		100		0		0					
Pedagoginio darbo stažas											
Iki 5m.		5-10 m.		10-20 m.		20-30 m.		30-40 m.		40 ir daugiau metų	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
4	4	6	6	20	20	27	27	26	26	17	17
Kvalifikacinė kategorija											
Auklėtojas		Vyresnysis auklėtojas		Auklėtojas metodininkas		Auklėtojas ekspertas					
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
16	16	68	68	16	16	0	0	0	0	0	0

Analizuojant tyrimo duomenis pagal pedagoginio darbo stažą matyti, kad imtyje daugiausia 20-30 m (27 proc.) ir 30-40 m (26 proc.) pedagoginį darbo stažą turintys pedagogai. Pagal kvalifikacinę mokytojo kategoriją apklausoje daugiausia dalyvavo vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją (68 proc.) turintys pedagogai. Po lygiai pasiskirstė auklėtojai (16 proc.) ir auklėtojai metodininkai (16 proc.).

Atsižvelgiant į nemažą profesijos darbo stažą ir pedagogų kvalifikacinę kategoriją galima teigti, kad tyrime dalyvavo ilgus metus dirbantys ir nemažai praktinės patirties bendradarbiavimo srityje su tėvais turintys ikimokyklinio ugdymo pedagogai.

Atliekant tyrimą buvo apklausti atsitiktinai parinkti ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai.

Pateikiami tyrimo imties (tėvų) struktūros ypatumai: lytis, išsilavinimas, amžius, šeimos sudėtis, vaiko lankymo įstaigoje trukmė ir materialinė padėtis (žr. 2 lentelė).

Išanalizavus gautus duomenis ir vertinant respondentų pasiskirstymą pagal lytį nustatyta, kad imtyje dominuoja moterys (95 proc.), o vyrų, dalyvavusių apklausoje, yra pastebimai mažiau (5 proc.).

Tyrime dalyvavo įvairaus išsilavinimo respondentai. Iš gautų rezultatų matyti, kad daugiausia apklausoje dalyvavo aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai (26,8 proc.), o mažiausiai pagrindinį išsilavinimą (3,3 proc.) turintys tėvai.

Tėvų imties charakteristika

Lytis											
Moterys					Vyrų						
N		%			N		%				
192		95			10		5				
Išsilavinimas											
Pagrindinis		Vidurinis			Aukštesnysis			Aukštasis			
N	%	N	%		N	%		N	%		
10	3,3	49	16,2	62	20,5	81	26,8				
Amžius											
Iki 25 m.		26-35 m.		36-45 m.		46-55 m.		56 m. ir daugiau			
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
11	5,4	124	61,4	60	29,7	7	3,5	0	0		
Šeimos sudėtis											
Vaikų Skaičius	Vienas			Du			Trys ir daugiau				
	N	%		N	%		N	%			
	75	37,1	109	54	18	8,9					
Tėvai	Mama ir tėtis			Mama			Tėtis				
	N	%		N	%		N	%			
	173	85,6	28	13,9	1	0,5					
Vaiko lankymo ikimokyklinio ugdymo įstaigą trukmė											
Vieneri metai		Dveji metai		Treji metai		Ketveri metai		Penkeri metai		Šešeri metai	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
42	13,9	55	18,2	58	19,2	30	9,9	16	5,3	1	0,3
Materialinė padėtis											
Labai gerai materialiai aprūpintų			Vidutiniškai materialiai aprūpintų				Prastai materialiai aprūpintų				
N	%		N	%			N	%			
24	11,9	162	80,2	16	7,9						

Apžvelgiant tėvų pasiskirstymą pagal amžių, pastebima, kad didžiausia dalis apklaustųjų yra 26-35 metų amžiaus (61,9 proc.). Mažesnė dalis tiriamųjų buvo 36-45 metų (29,7 proc.), iki 25 metų (5,4 proc.) ir 46-55 metų (3,5 proc.) tėvų. Galima teigti, kad tyrime dalyvavo įvairaus

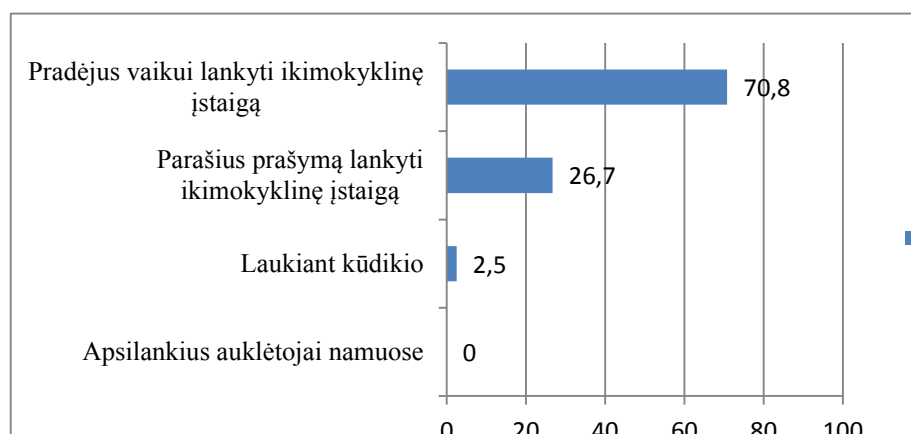
amžiaus respondentai. Išanalizavus tiriamųjų šeimos sudėtį pastebima, kad imtyje dominuoja tėvai, auginantys du vaikus (54 proc.). Kiek mažiau respondentų augina po vieną vaiką (37,1 proc.) ir tris ir daugiau vaikų (8,9 proc.). Tyrime dalyvavę respondentai vaikus augina pilnoje šeimoje (mama ir tėtis) (85,6 proc.), tik mama (13,9 proc.) ir tik tėtis (0,5 proc.).

Pagal vaiko lankymo ikimokyklinę ugdymo įstaigą trukmę tiriamieji pasiskirstė į šešias dalis: vieneri metai (13,9 proc.), dveji metai (18,2 proc.), treji metai (19,2 proc.), ketveri metai (9,9 proc.), penkeri metai (5,3 proc.), šešeri metai (0,3 proc.). Tyrimo duomenys rodo, kad didžioji dalis tiriamųjų ne vienerius metus veda vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą, vadinasi turintys pakankamą bendradarbiavimo su pedagogais patirtį.

Respondentai pagal savo materialinę padėtį pasiskirstė nevienodai. Daugiausia apklausoje dalyvavo vidutiniškai materialiai aprūpintų apklaustųjų (80,2 proc.). Tuo tarpu labai gerai materialiai aprūpintų (11,9 proc) ir prastai materialiai aprūpintų (7,9 proc.) apklaustųjų buvo mažai.

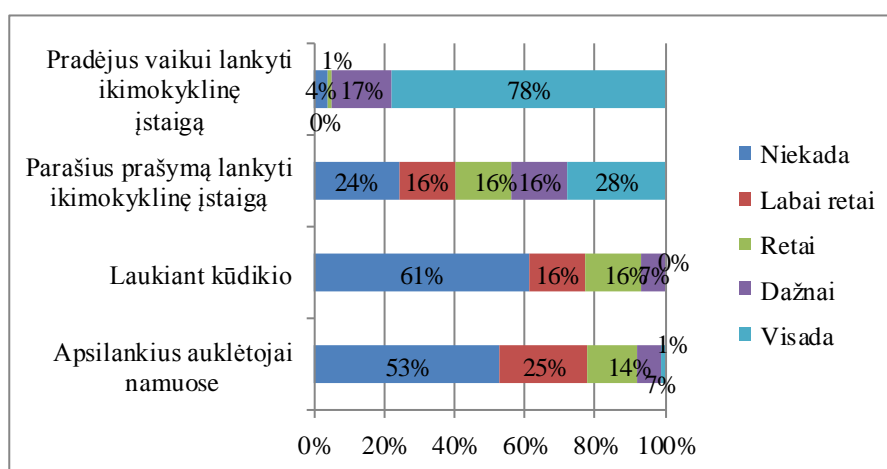
2.2. Tėvų ir pedagogų požiūris į bendradarbiavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Siekiant sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje labai svarbu kuo anksčiau pedagogams susipažinti su šeima. Kaip teigia A. Depaul (2000) pedagogų apsilankymai namuose paskatina tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Anot A. K. Hansen ir kt. (1997) ypatingai svarbūs pirmieji apsilankymai, kurių metu susipažįstama su šeima, nuo jų prasideda bendradarbiavimas. Siekiant išsiaiškinti kada užsimezga abipusis ryšys tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų respondentų buvo klausama, kada dažniausiai pradeda bendradarbiauti pedagogai ir tėvai (žr. 1 pav.).

1 pav. Tėvų bendradarbiavimo su ikimokyklinės įstaigos pedagogu pradžia (Nt=202) (%)

Tyrimo rezultatai rodo, kad bendradarbiauti dažniausiai pradeda pradėjus vaikui lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą (70,8 proc.). Dalis tėvų pirmus santykius užmezga su ikimokyklinio ugdymo įstaiga parašę prašymą (26,3 proc.) ir tik nedaugelis (2,5 proc.) laukiant kūdikio. Vienas respondentas atsakydamas į šį klausimą paaiškino, kad jau „vienam vaikui lankant įstaigą ir laukiantis kito vaikelio“ pradėjo bendradarbiauti su pedagogu. Galima teigti, kad dalis besilaukiančiųjų susipažįsta su pedagogu neplanuotai. Pedagogo apsilankymas ugdytinio namuose, kaip vienas iš bendradarbiavimo pradžios būdų šioje respondentų grupėje visai nenaudotas. Tikėtina, kad tėvai nepageidauja kviešti pedagogą į namus ir iš anksto susipažinti su juo prieš pradėdant vaikui lankyti ugdymo įstaigą.

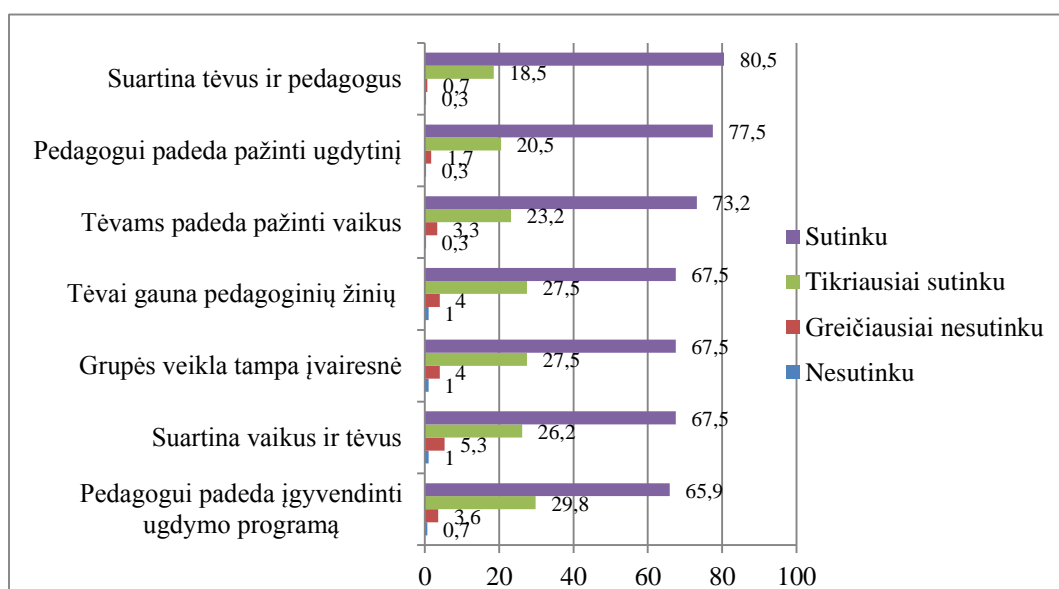

2 pav. **Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais pradžia (Np=100)**

Vertinant pedagogų atsakymus į klausimą apie bendradarbiavimo pradžią (žr. 2 pav.), nustatyta, kad bendradarbiauti su ugdytinių tėvais 78 proc. pedagogų „visada“ pradeda pradėjus vaikui lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, 28 proc. pedagogų „visada“ ir 16 proc. „dažnai“ tėvams parašius prašymą lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Tik nedaugelis pedagogų (7 proc. „dažnai“) susipažįsta su šeima jai laukiantis kūdikio. Pastebėta, kad pedagogai nesilanko būsimo ugdytinio namuose, nes tik 1 proc. „visada“ bei 7 proc. „dažnai“ tai darė praktikoje. Iš gautų rezultatų matyti, kad didžioji dalis pedagogų ir tėvų prieš pradėdant vaikui lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą neužmezga abipusio bendradarbiavimo ryšio. Nors mokslininkai (Depaul (2000), Hansen ir kt. (1997) pataria pirmiausia pedagogui apsilankyti ugdytinio namuose, tiek pedagogai tiek tėvai dažniausiai susipažįsta ir bendradarbiauti vieni su kitais pradeda vaikui jau pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Tokie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad tėvai nenori arba neturi galimybės susipažinti su būsimo savo vaiko pedagogu. Tėvams iš anksto (prieš metus ar daugiau) parašius prašymą vesti vaiką į darželį

dažnai ikimokyklinio ugdymo įstaiga negali tiksliai pasakyti, koks dirbs pedagogas vaiko grupėje. Vietovėse, kuriose ugdymo įstaigose yra pakankamai vietų, tėvams nėra būtinybės iš anksto pasirinkti ugdymo įstaigą, parašyti prašymą ir susipažinti su pedagogu.

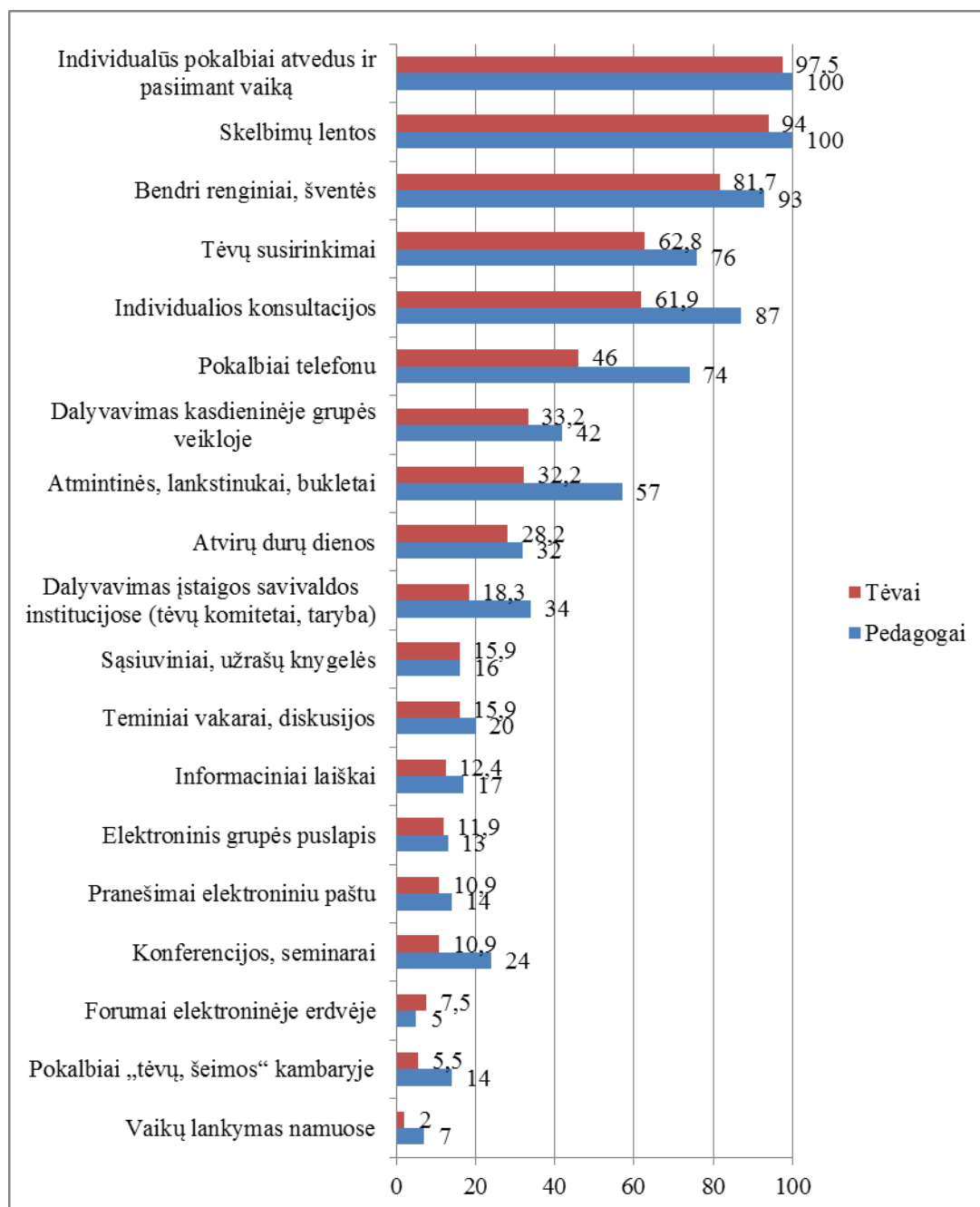
Tyrimo dalyvių buvo klausiami apie bendradarbiavimo naudą tarp ikimokyklinės ugdymo įstaigos ir ugdytinių tėvų. Atsakiusiųjų nuomonė į pateiktą klausimą apie bendradarbiavimo naudą sutampa ($p \geq 0,05$) (žr. 3 pav.).

3 pav. Tiriamųjų nuomonė apie bendradarbiavimo naudą (N=302) (%)

Analizuojant respondentų atsakymus nustatyta, kad bendradarbiavimo nauda yra pripažįstama. Net 80 proc. apklaustųjų mano, kad bendradarbiavimas „suartina tėvus ir pedagogus“, 77,5 proc. sutinka su teiginiu, kad bendradarbiavimas „padeda pažinti ugdytinį“, 73,2 proc. mano, kad „tėvams padeda pažinti vaikus“. Apibendrinant galima teigti, kad bendradarbiavimo svarbą ir reikšmę pripažįsta tiek tėvai, tiek pedagogai. Tikėtina, kad tėvai, vedantys vaikus į ugdymo įstaigas tikisi kokybiškesnio ugdymo, paslaugų, pasitiki įstaiga ir supranta bendradarbiavimo naudą.

Tėvai bei pedagogai buvo klausiami apie ikimokyklinio ugdymo įstaigose naudojamus bendradarbiavimo būdus ir formas (vertinama pagal parametrus labai dažnai/dažnai).

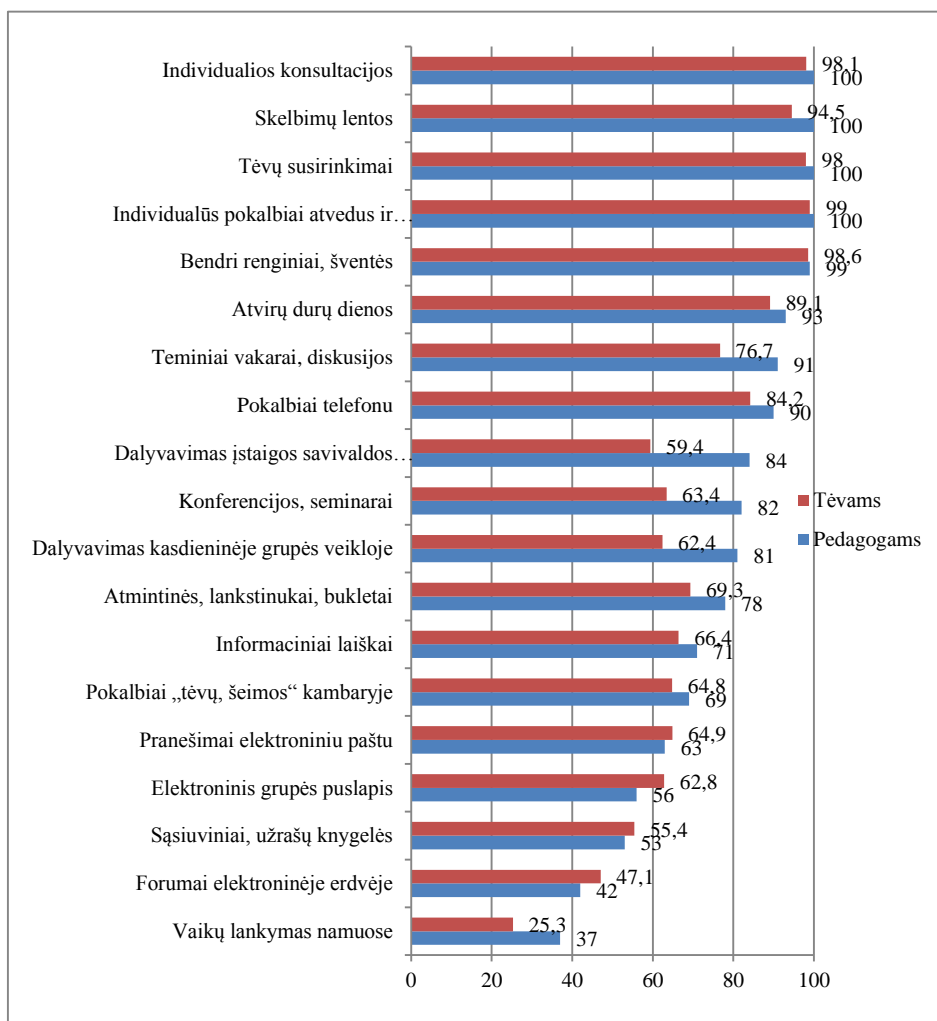

4 pav. Naudojami bendradarbiavimo būdai ir formos (Np=100, Nt=202) (%)

Įvertinant bendradarbiavimo būdus (žr. 4 pav.) pastebima, kad dažniausiai naudojami „individualūs pokalbiai atvedus ir pasiimant vaiką“, tam pritaria 100 proc. pedagogų ir 97,5 proc. tėvų ir „skelbimų lentos“ (100 proc. pedagogų, 94 proc. tėvų) bei „bendri renginiai ir šventės“ (93 proc. pedagogų, 81,7 proc. tėvų). Mažiausiai naudojami bendradarbiavimo būdai yra vaikų lankymas namuose (2 proc. pedagogų, 7 proc. tėvų), pokalbiai „tėvų“ ar „šeimos“ kambaryje (5,5 proc. pedagogų, 14 proc. tėvų), forumai elektroninėje erdvėje (7,5 proc. pedagogų, 5 proc. tėvų). Tyrimo dalyvių nuomonė apie naudojamus bendradarbiavimo būdus skiriasi ($p \leq 0,05$).

Pedagogai linkę manyti, kad ugdymo įstaigoje įvairūs bendradarbiavimo būdai naudojami žymiai dažniau, negu tai pastebi tėvai. Apklaustųjų nuomonės sutampa ($p > 0,05$) tik dėl „skelbimų lentų“, „elektroninio grupės puslapio“, „forumų elektroninėje erdvėje“, „sąsiuvinų, užrašų knygučių“. Darytina išvada, kad dažniausiai naudojami tradiciniai, gerai žinomi bendradarbiavimo būdai, kurie nereikalauja ypatingų pastangų iš pedagogų, yra patogūs tėvams laiko ir vietos atžvilgiu.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti kokie bendradarbiavimo būdai ir formos yra priimtiniausi pedagogams ir tėvams (vertinama pagal teiginius dažnai/labai dažnai).

5 pav. **Priimtinausi bendradarbiavimo būdai ir formos (Np=100, Nt=202) (%)**

Pateikti atsakymai atskleidžia (žr. 5 pav.), kad beveik visi naudojami bendradarbiavimo būdai yra priimtini tiek pedagogams tiek tėvams. Priimtinausi abiemis grupėms bendradarbiavimo būdai yra individualios konsultacijos (pedagogai – 100 proc., tėvai – 98,1 proc.), skelbimų lentos (atitinkamai 100 proc. ir 94,5 proc.), tėvų susirinkimai (atitinkamai 100 proc. ir 98 proc.), individualūs pokalbiai atvedus ir pasiimant vaiką (atitinkamai 100 proc. ir 99

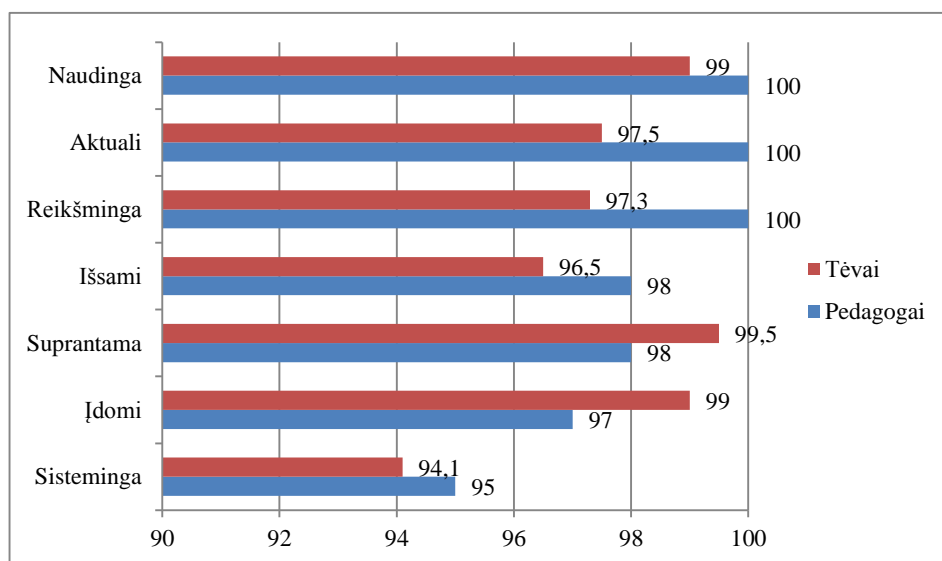
proc.). Pastebėta, kad mažiausiai priimtinas yra vaikų lankymas namuose. Susitikti ugdytinio namuose sutiktų tik 25,5 proc. tėvų ir 37 proc. pedagogų. Pastebėti respondentų nuomonių skirtumai dėl konferencijų ir seminarų ($p=0,00$) bei tėvų dalyvavimo įstaigos savivaldos institucijose ($p=0,00$). Šios bendradarbiavimo formos labiau priimtinesnės pedagogams nei tėvams. Tyrimo duomenys rodo, kad tėvai, labiau negu pedagogai sutinka su bendradarbiavimo formomis elektroninėje erdvėje. Gauti pranešimus elektroniniu paštu sutiktų 64,9 proc. tėvų ir 63 proc. pedagogų, bendrauti elektroniniame grupės puslapyje sutiktų 62,8 proc. tėvų ir 56 proc. pedagogų. Nors tyrimo metu pastebėti nuomonių skirtumai nėra dideli, tačiau galima teigti, kad tėvai labiau nei pedagogai linkę naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis komunikavimo technologijomis. Tikėtina, kad tėvai nerimauja dėl savo privatumo namuose, todėl renkasi susitikimus su pedagogais įstaigoje. Tėvai ir pedagogai ir toliau norėtų tradicinių, įprastų, gerai žinomų bendradarbiavimo būdų. Tačiau dėl naujų, patogių komunikacijų technologijų, kurios nereikalauja ypatingo pasiruošimo, atsiranda vis daugiau tėvų sutinkančių bendradarbiauti elektroninėje erdvėje.

Analizuojant tėvų ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos sėkmingą bendradarbiavimą, siekta išsiaiškinti kokio turinio informaciją tėvai gauna iš pedagogų. Nes, kaip teigia J. Ruškus, D. Žvirdauskas, R. Žvirdauskienė ir kt. (2009), bendradarbiavimo sritis – tėvų švietimas, tai pedagogo iniciatyva paremtas tėvystės įgūdžių formavimas.

Tėvų apklausa parodė (žr. 3 priedo 1 pav.), kad, dažniausiai jie yra informuojami apie vaiko maitinimą (45,5 proc.), elgesį (44,6 proc.) ir įstaigoje vykstančius renginius (43,6 proc.). Tuo tarpu pedagogai (žr. 3 priedo 2 pav.) pirmenybę teikia vaiko sveikatos (62 proc.), adaptacijos (59 proc.), elgesio (57 proc.) problemoms. Tačiau yra temų, apie kurias tėvai negauna informacijos. Net 35,1 proc. tėvų „niekada“ nebuvo supažindinti su įstaigos vidaus audito rezultatais, 21,8 proc. su naujausiais mokslinių tyrimų rezultatais ugdymo klausimais ir 12,4 proc. su švietimo politikos naujienomis. Vertinant respondentų nuomonę apie tėvų informavimą, pastebėta, reikšmingų skirtumų ($p \leq 0,05$). Tėvai nesutinka, kad, dažnai gauna informacijos apie vaiko gebėjimus ($p=0,03$), sveikatą ($p=0,00$), vaikų tarpusavio santykius ($p=0,00$) ir vaiko adaptaciją ($p=0,00$). Iš pateiktų duomenų matyti, kad tėvai ir pedagogai gana skirtingai vertina informacijos turinį.

Tikėtina, kad tėvams svarbesnė tiesiogiai su vaiku susijusi informacija. Todėl jie domisi savo vaikų maitinimu, elgesiu, vykstančiais renginiais įstaigoje, kuriuose dažniausiai dalyvauja ir jų vaikai. Švietimo politikos ar įstaigos valdymo klausimai nagrinėjami retai. Savo ruožtu pedagogai, matydami visus grupės tėvus ir norėdami juos šviesti pasiūlo tėvams daugiau ir įvairių temų.

Tėvai gauna daug ir plačios informacijos įvairiomis temomis. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti ar ši informacija jiems yra vertinga ir svarbi.

6 pav. Respondentų nuomonė apie tėvų gaunamą informaciją (Np=100, Nt=202) (%)

Apklaustųjų nuomone apie gaunamą informaciją iš pedagogų sutampa (žr. 6 pav.). Visi pedagogai sutinka, kad tėvams suteikia naudingos (100 proc.), aktualios (100 proc.), reikšmingos (100 proc.) informacijos. Tėvai, nors ir sutinka su pedagogų nuomone, tačiau geriausios nuomonės yra apie tai, jog informacija yra suprantama (99,5 proc.), įdomi (99 proc.) ir naudinga (99 proc.). Atsižvelgus į tyrimo rezultatus galima daryti prielaidą, kad tėvai pastebi ir įvertina gaunamą informaciją.

Siekiant sėkmingo bendradarbiavimo modelio M. R. Warren, S. Hong, C. Rubin (2009) siūlo atsižvelgti į konkrečios bendruomenės poreikius. Todėl svarbu domėtis tėvų poreikiais, jų galimybėmis dalyvauti, įsitraukti į ikimokyklinio ugdymo mokyklos ugdymo turinio planavimą, įstaigos valdymą. Respondentai atsakė kaip dažnai klausama jų nuomonės šiomis temomis. Rezultatai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė

Ugdymo proceso dalyvių (tėvų, pedagogų) vertinimas apie tai, kaip dažnai yra jų klausama (žodžiu, anketinės apklausos būdu) pasirinktomis temomis

Ugdymo proceso dalyviai	Temos apie kurias klausama	Dažnumas					p reikšmė
		Niekada	Labai retai	Retai	Dažnai	Labai dažnai	
Pedagogai	Įstaigos valdymas	5 %	18%	53%	23%	1%	0,002*
Tėvai		22,8%	12,4%	48%	14,9%	2 %	
Pedagogai	Ugdymo planavimas	5 %	11%	51%	30%	3%	0,094*
Tėvai		11,9%	16,8%	38,6%	27,7%	5%	

Pedagogai	Ugdymo kokybė	3%	4%	28,0%	57%	8%	0,011*
Tėvai		8,4%	11,9%	33,7%	39,1%	6,9%	
Pedagogai	Ugdymo programos kūrimas	8%	11%	56%	23%	2%	0,095*
Tėvai		18,3%	14,9%	43,1%	21,8%	2%	
Pedagogai	Interesai, pomėgiai, poreikiai	6%	12%	46%	30%	6%	0,181*
Tėvai		6,9%	9,4%	33,7%	43,1%	6,9%	
Pedagogai	Dalyvavimas įstaigos veikloje	1%	3%	35%	55%	6%	0,000*
Tėvai		5,4%	16,3%	43,6%	28,2%	6,4%	
Pedagogai	Problemų sprendimas	2%	4%	23%	55%	16%	0,006*
Tėvai		2%	12,4%	36,1%	40,6%	8,9%	

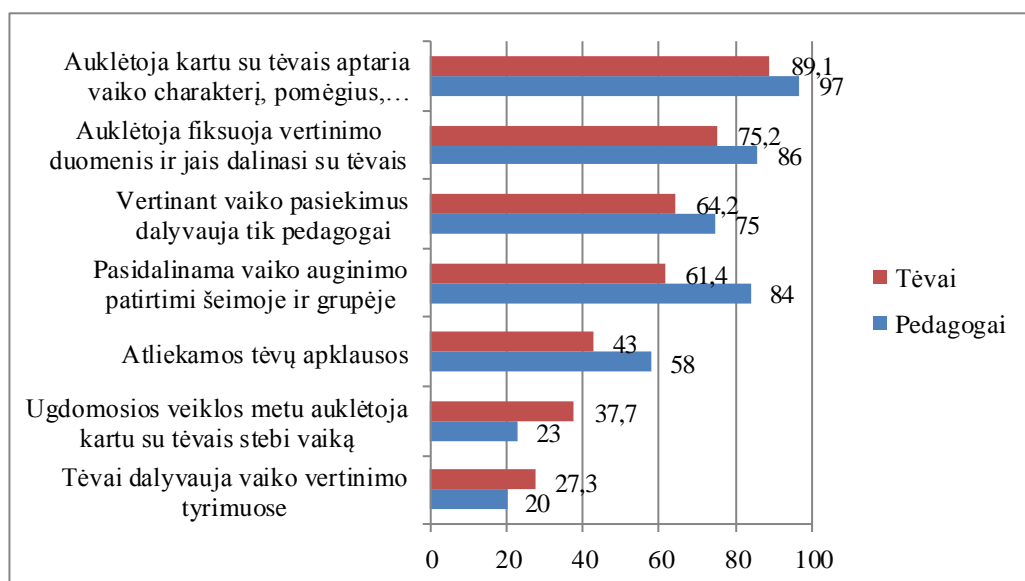
* Statistiškai reikšmingi skirtumai, kai $p \leq 0,05$

Iš gautų rezultatų matyti, kad tėvų ir pedagogų nuomonės dėl kai kurių teiginių išsiskyrė. Tyrimas parodė, kad tėvų retai klausiama nuomonės apie įstaigos valdymą, net 22,8 proc. tėvų pasirinko atsakymą „niekada“, o tuo tarpu 23 proc. pedagogų mano, kad tėvų nuomonės šiuo klausimu klausiama „dažnai“. Išryškėjo, kad 8,4 proc. tėvų niekada nepareišė nuomonės, o 11,9 proc. labai retai pasisako dėl ugdymo kokybės. Pedagogų nuomonė tuo klausimu kitokia. 8 proc. mano, kad „labai dažnai“ ir daugiau kaip pusė pedagogų (57 proc.) „dažnai“ klausia tėvų apie ugdymo kokybę. Teiginio apie dalyvavimą įstaigos veikloje rezultatai rodo, kad 5,4 proc. tėvų niekada nesulaukė pasiūlymo dalyvauti įstaigos veikloje, o 16,3 proc. tokių pasiūlymų sulaukia retai. Tuo tarpu 9 proc. pedagogų teigia „dažnai“ ir 55 proc. „labai dažnai“ siūlantys tėvams tokį dalyvavimą. Didesnis procentas pedagogų (16 proc.) negu tėvų (8,9 proc.) teigia labai dažnai sprendžiantys problemas kartu, o didesnis procentas tėvų (36,1 proc.) (23 proc. pedagogų) mano kad retai klausiama jų nuomonės šiuo klausimu. Tėvai ir pedagogai išreiškė panašią nuomonę, jog retai klausiama tėvų nuomonės dėl ugdymo planavimo, ugdymo programos kūrimo, retai domimasi tėvų interesais.

Apibendrinant galima pasakyti, kad tėvai, skirtingai nei pedagogai, išreiškė nuomonę, jog nesidomima, ką jie pasiūlys įstaigos valdymo, ugdymo kokybės tobulinimui. Nesidomima ir jų galimybe dalyvauti įstaigos veikloje, sprendžiant problemas. Tiriamųjų nuomonės sutampa, kad retai domimasi tėvų interesais bei jų pasiūlymais ugdymo planavimo, ugdymo programos kūrimo klausimais. Galima prielaida, kad pedagogai linkę paskatinti tėvus dalyvauti įstaigos veikloje ir siūlo jiems tokią galimybę. Tuo tarpu tėvai, būdami užimti ne visada priima tokį siūlymą. Dažniausiai pareikšti nuomonę apie ugdymo kokybę tėvai nedrįsta, nes dalyvavimas darbo grupėse reikalauja tam tikros kompetencijos ir žinių.

J. Ruškus, D. Žvirdauskas, R. Žvirdauskienė ir kt. (2009) kaip vieną iš bendradarbiavimo sričių išskiria analizę ir įsivertinimą, kai tėvai kaip lygiaverčiai partneriai įtraukiami į vaiko pasiekimų vertinimą. Tačiau S. Ališauskienės, L. Miltenienės (2003) nuomone, tėvai ne visada aktyviai dalyvauja vaiko raidos tyrimo ir vertinimo procese. Todėl tiriamųjų buvo klausiama kokie

bendradarbiavimo būdai dažniausiai taikomi ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vertinant vaikų pasiekimus.

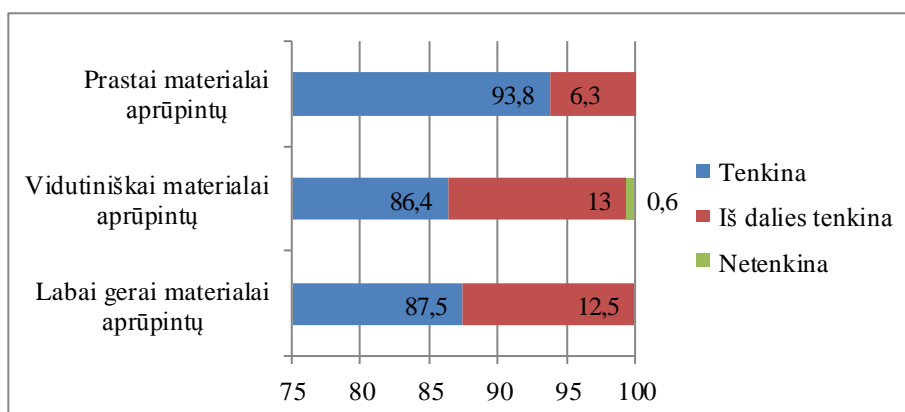

7 pav. Tėvų dalyvavimas vertinant vaikų pasiekimus (Np=100, Nt=202) (%)

Išanalizavus gautus duomenys (pagal „dažnai ir labai dažnai“) matyti (žr. 7 pav.), kad tėvams suteikiama galimybė išsakyti savo nuomonę, pasidalinti patirtimi vertinant vaikų pasiekimus. Pastebėta, kad naudojami įvairūs vertinimo būdai. Respondentų nuomone dažniausiai auklėtoja kartu su tėvais aptaria vaiko charakterį, pomėgius, interesus. Taip mano 89,1 proc. tėvų ir 97 proc. pedagogų. Pakankamai dažnai auklėtoja fiksuoja vertinimo duomenis ir jais dalinasi su tėvais (atitinkamai 75,2 proc. ir 86 proc.) bei pasidalinama vaiko auginimo patirtimi šeimoje ir grupėje (atitinkamai 61,4 proc. ir 84 proc.) Tik trečdalis tėvų (37,7 proc.) pakankamai dažnai kartu su auklėtoja stebi vaiką ugdomosios veiklos metu ir tik 27,3 proc. tėvų dalyvauja vaiko pasiekimų vertinimo tyrimuose. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad vertinant vaikų pasiekimus ne tik iniciatyva, bet ir atsakomybė tenka auklėtojai. Didelė dalis tėvų (64,2 proc.) ir pedagogų (75 proc.) mano, kad dažniausiai vertinant vaiko pasiekimus dalyvauja tik pedagogai. Tikėtina, kad kai kurių vaiko pasiekimų vertinimo būdų tėvai nepastebi ar jų nesureikšmina (pvz. anketinių apklausų, vaiko darbų aptarimo) jeigu tai nėra pedagogo konkrečiai įvardijama kaip vaiko pasiekimų ir pažangos stebėjimas. Tuo tarpu kasdieninis bendravimas, auklėtojos pastebėjimai apie vaiko pažangą yra matomi ir vertinami.

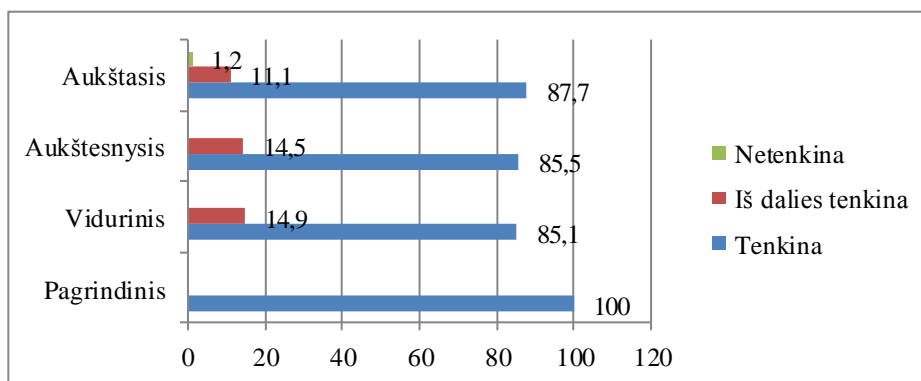
A. Lewis, T. A. Forman (2002), F. Smit, R. Sluiter ir kt (2007) rekomenduoja bendradarbiaujant su tėvais atkreipti dėmesį į jų socialinę padėtį, kuri įtakoja tėvų požiūrį ne tik į pačią ugdymo įstaigą, bet ir į bendradarbiavimo nuostatas. Teigiamos tėvų nuostatos skatina sėkmingą bendradarbiavimą.

Tyrimu siekta išsiaiškinti ar tėvus tenkina bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Duomenys pateikti 8 paveiksle.

8 pav. Skirtingos materialinės padėties tėvų bendradarbiavimo vertinimo palyginimas (Nt=202) (%)

Tyrimo duomenys rodo, kad tėvai bendradarbiavimo kokybę vertina gerai. Nepriklausomai nuo tėvų materialinės padėties šioje tiriamųjų imtyje bendradarbiavimo vertinimo skirtumai nepastebėti. Tik 0,6 proc. respondentų pasirinko atsakymą „netenkina“. Dauguma prastai materialiai aprūpintų tėvų (93,8 proc.) ir labai gerai materialiai aprūpintų tėvų (87,5 proc.) patenkinti bendradarbiavimu su ikimokykline ugdymo įstaiga.

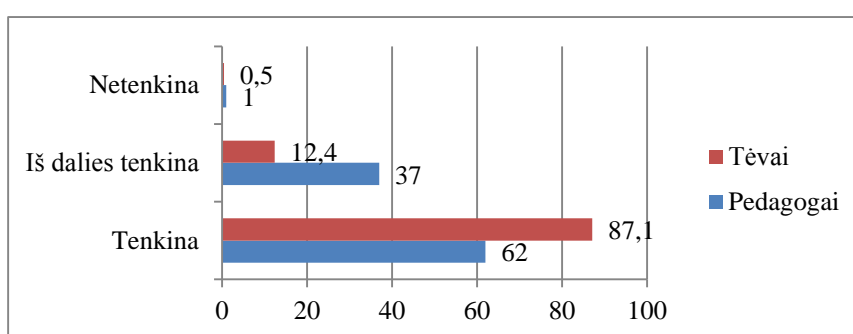
9 pav. Skirtingo išsilavinimo tėvų bendradarbiavimo vertinimo palyginimas (Nt=202) (%)

E. Lewis, T. A. Forman (2002) pastebi, kad žemo išsilavinimo šeimos, bendraudamos su mokykla, susiduria su įvairiomis kliūtimis. Analizuojant respondentų atsakymus į klausimą ar juos tenkina bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaiga pastebėta (žr. 9 pav.), kad pagrindinį išsilavinimą įgiję respondentai yra visiškai patenkinti (100 proc.) bendradarbiavimu, o vidurinį išsilavinimą turintys tėvai yra labiau nepatenkinti („iš dalies tenkina“ – 14,9 proc.) negu aukštesniojo („iš dalies tenkina“ – 14,9 proc.) ir aukštojo („iš dalies tenkina“ – 11,1 proc.)

išsilavinimo respondentai. Pastebėta, kad aukštojo išsilavinimo respondentai linkę kritiškiau vertinti bendradarbiavimą, nes 1,2 proc. tėvų išreikė nepasitenkinimą bendradarbiavimu.

Apibendrinant galima teigti, kad šioje tiriamųjų imtyje vertinant atsakymus apie pasitenkinimą bendradarbiavimu atsižvelgiant į tėvų pasiskirstymą pagal materialinę padėtį ir išsilavinimą reikšmingų skirtumų nenustatyta. Dauguma respondentų patenkinti esama bendradarbiavimo situacija. Tikėtina, kad šioje tiriamųjų imtyje visi respondentai neturi neigiamų nuostatų apie bendradarbiavimą. Kadangi tiriamųjų dalis su aukščiau išsilavinimu šioje imtyje yra didžiausia (26,8 proc.), tai ir nuomonių pareiškta įvairių.

Tyrimu siekta palyginti duomenis ar tenkina tėvus ir pedagogus abipusis bendradarbiavimas. Duomenys pateikti 10 paveiksle.

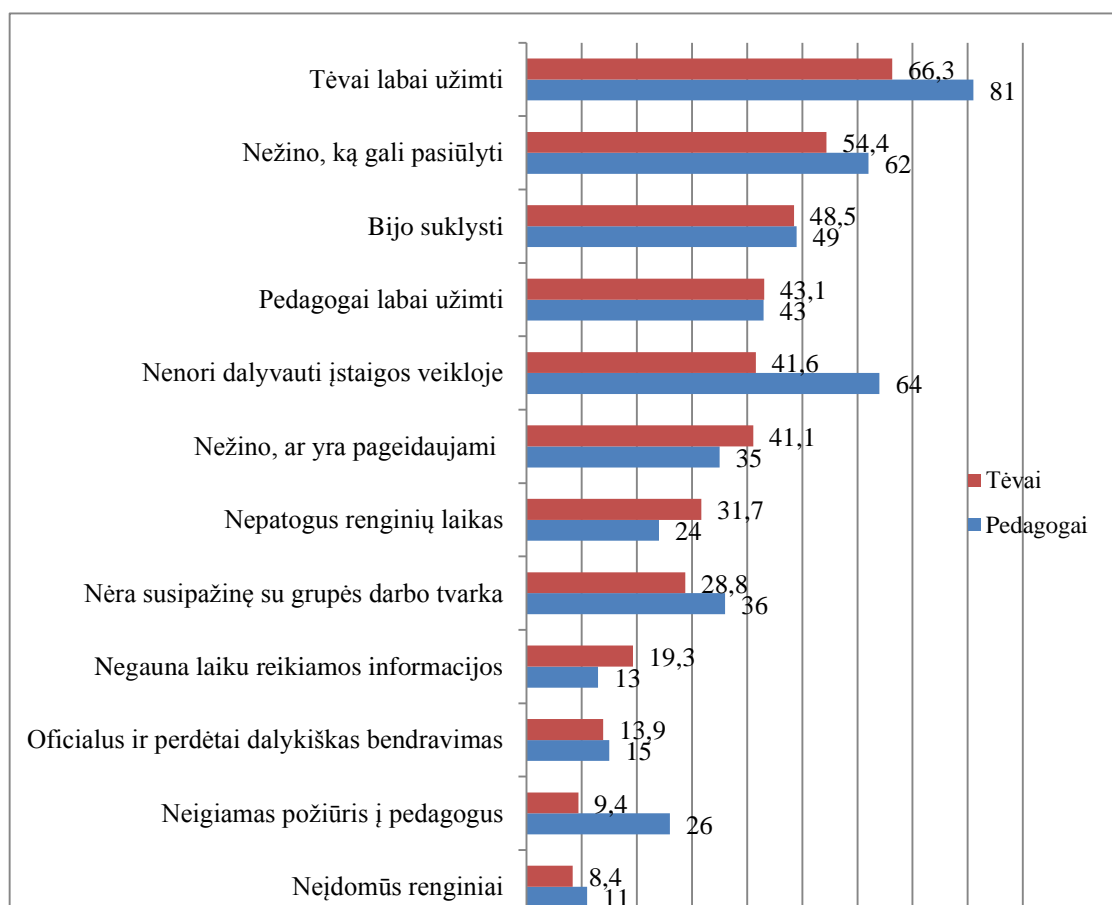
10 pav. Nuomonė apie esamą bendradarbiavimo būklę (Nt=202 Np=100) (%)

Remiantis gautais duomenimis, nustatyta, kad pedagogų ir tėvų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi ($p = 0,000$). Žymiai didesnė dalis tėvų (87,1 proc.) nei pedagogų (62 proc.) yra patenkinti esama bendradarbiavimo situacija įstaigoje. Pedagogai linkę kritiškiau vertinti bendradarbiavimą su tėvais, todėl didesnę dalį pedagogų (37 proc.) nei tėvų (12,4 proc.) tik iš dalies tenkina bendradarbiavimas.

Pastebėta, kad vertinant bendradarbiavimą pedagogai nėra juo visiškai patenkinti. Jų netenkina esama bendradarbiavimo kokybė. Tuo tarpu tėvai yra geresnės nuomonės. Žymiai daugiau tėvų negu pedagogų bendradarbiavimą vertina geriau ir yra juo patenkinti.

2.3. Bendradarbiavimo tobulinimo galimybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti su kokiais sunkumais susiduria tėvai bendradarbiaudami su pedagogais (vertinama buvo pagal parametą „sutinku/tikriausiai sutinku“).

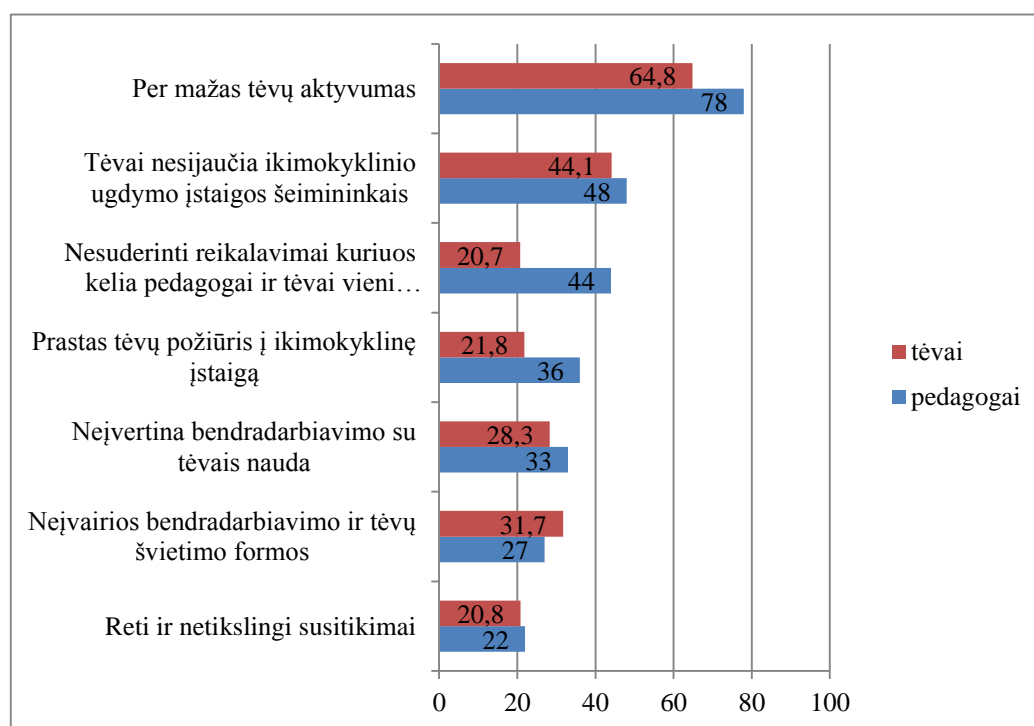
11 pav. Tiriamųjų nuomonė apie bendradarbiavimo sunkumus su kuriais susiduria tėvai (N_p=100, N_t=202) (%)

Kaip rodo tyrimas (žr. 11 pav.), svarbiausiu trukdžiu laikomas tėvų užimtumas. Su šiuo teiginiu sutinka 81 proc. pedagogų ir 66,3 proc. tėvų. Pedagogų atsakymuose akcentuojamas tėvų nenoras dalyvauti įstaigos veikloje (64 proc.) ir tėvų nežinojimas ką pasiūlyti pedagogui (62 proc.). Daugiau kaip pusė tėvų pritaria, kad nežino ką pasiūlyti (54,4 proc.), tačiau ir bijo suklysti (48,5 proc.). Mažesnę dalis tėvų (8,4 proc.) negu pedagogų (11 proc.) mano, kad renginiai įstaigoje yra neįdomūs. Ryškiausiai išsiskyrė nuomonė dėl neigiamo požiūrio į pedagogus ($p=0,00$). Žymiai mažesnę dalis tėvų (9,4 proc.) mano, kad neigiamas požiūris į pedagogus sudaro tam tikrų sunkumų bendradarbiaujant, tuo tarpu didesnę dalis pedagogų (26 proc.) teigia, kad tėvų požiūris į juos yra neigiamas. Tikėtina, kad pedagogai kritiškiau vertina

savo veiklą, todėl mano, kad ir tėvai nepakankamai vertina jų darbą. Tačiau pedagogai pastebi ir supranta, kad tėvai bendradarbiaudami susiduria su sunkumais.

Pedagogai linkę pripažinti, kad tėvai, bendradarbiaudami su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais dažniau susiduria su problemomis, negu esamą situaciją vertina ir pripažįsta patys tėvai.

Tyrimo metu siekta nustatyti, kokias abipusio bendradarbiavimo problemas pastebi tiriamieji.

12 pav. **Tiriamųjų nuomonė apie abipusio bendradarbiavimo problemas (Np=100, Nt=202) (%)**

Kaip rodo tyrimo duomenys (žr.12 pav.), pagrindinė bendradarbiavimo problema yra per mažas tėvų aktyvumas. Taip mano 78 proc. pedagogų ir 64,8 proc. tėvų. Kita problema, tai, kad tėvai nesijaučia ikimokyklinio ugdymo įstaigos šeimininkais. Su šiuo teiginiu sutinka 48 proc. pedagogų ir 44,1 proc. tėvų. Vienas iš apklausoje dalyvavusių tėvų netgi išreiškė nuomonę, kad „tėvai ir neturi jaustis šeimininkais“. Ryškiausiai respondentų nuomonės išsiskyrė ($p = 0,00$) dėl teiginio, kad „nesuderinti reikalavimai kuriuos kelia pedagogai ir tėvai vieni kitiems“ trukdo sėkmingai bendradarbiauti. Kadangi didesnė dalis pedagogų (44 proc.) negu tėvų (20,7 proc.) mano, kad tai yra svarbi bendradarbiavimo problema, tikėtina, kad pedagogų nuomone, tėvai kelia didesnius reikalavimus ugdymo įstaigai, todėl lieka nepatenkinti bendradarbiavimu. Tuo tarpu tėvai nepastebi jiems keliamų ypatingų reikalavimų.

Toliau siekta išsiaiškinti kaip tėvai ir pedagogai vertina tėvų dalyvavimą ikimokyklinės įstaigos veikloje. Duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

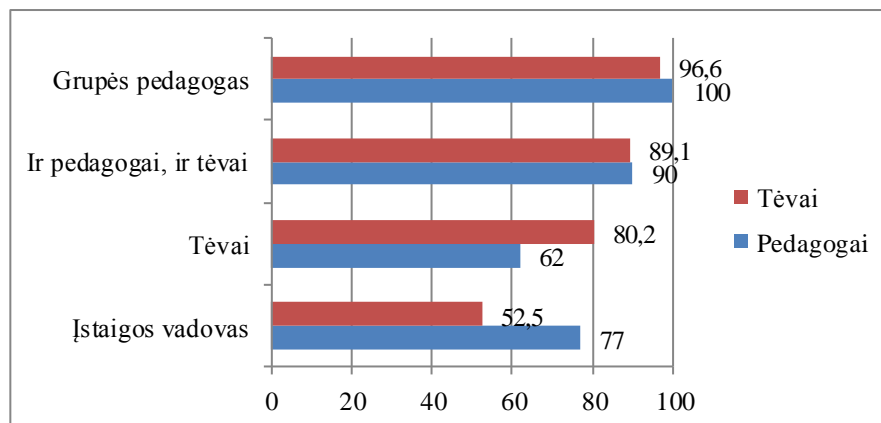
Ugdymo proceso dalyvių (tėvų, pedagogų) vertinimas apie tai, kokią vaidmenį dažniausiai atlieka tėvai vaiko ugdymo procese bei ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje

Ugdymo proceso dalyviai	Vaidmenys	Niekada	Labai retai	Retai	Dažnai	Labai dažnai	P reikšmė
Pedagogai	Aktyvūs dalyviai	-*	13,%	43 %	42,0%	2%	0,000*
Tėvai		21,8%	15,8%	37,6%	18,3%	6,4%	
Pedagogai	Pagalbininkai	-*	4%	31%	54%	11%	0,000*
Tėvai		6,9%	16,3%	38,1%	33,2%	5,4%	
Pedagogai	Organizatoriai	5 %	23%	56,0%	15%	1%	0,000*
Tėvai		23,3%	22,3%	35,6%	16,8%	2%	

* „-“ ženklas rodo, kad ugdymo proceso dalyviai nepasirinko tokių atsakymo variantų

Remiantis gautais duomenimis, nustatyta, kad auklėtojų ir tėvų nuomonė, vertinant visus teiginius, statistiškai reikšmingai skiriasi ($p \leq 0,05$). Analizuojant teiginio, kad tėvai yra „aktyvūs dalyviai“ duomenis, išryškėjo, kad nei vienas pedagogas nepasirinko atsakymo varianto „niekada“, o tuo tarpu 21,8 proc. tėvų teigia, kad jie nėra aktyvūs dalyviai vaiko ugdymo procese bei ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje. Situacija atrodo kontraversiška, todėl šiuos rezultatus galima būtų interpretuoti, jog pedagogai pateikia tėvus iš geresnės pozicijos negu, kad tai vertina patys tėvai. Išryškėjo, kad 42 proc. auklėtojų nurodė, kad tėvai dažnai yra aktyvūs ugdymo proceso dalyviai, o taip teigiančių tėvų yra per pus mažiau (18,3 proc.). Galima būtų manyti, kad ugdymo proceso dalyviai šiuo požiūriu vienas kitam prieštarauja. Nustatyta, kad didžioji dalis apklaustųjų pasirinko atsakymo variantą „retai“ (43 proc. pedagogai, 37,6 proc. tėvai). Antro teiginio gauti rezultatai iliustruoja, kad daugiau nei puse (54 proc.) auklėtojų pasirinko atsakymo variantą „dažnai“, o tuo tarpu tėvų taip atsakusių yra trečdalis (33,2 proc.). Trečdalis pedagogų (38,1 proc.) teigia, kad tėvai retai atlieka pagalbininko vaidmenį. Tikėtina, kad auklėtojos kreipiasi pagalbos į aktyvesnius tėvus, todėl gauti rezultatai atskleidžia nuomonių skirtumus. Trečio teiginio gauti rezultatai rodo, kad 23,3 proc. tėvų mano, kad jie niekada neatlieka organizatoriaus vaidmens ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, o auklėtojų taip teigiančių yra tik 5 proc. Nustatyta, kad didžioji dalis apklaustųjų pasirinko atsakymo variantą „retai“ (56 proc. pedagogai, 35,6 proc. tėvai). Tokie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad pedagogai pastebi aktyvius, bendradarbiaujančius tėvus, kreipiasi į juos ir dažniausiai sulaukia reikiamos pagalbos.

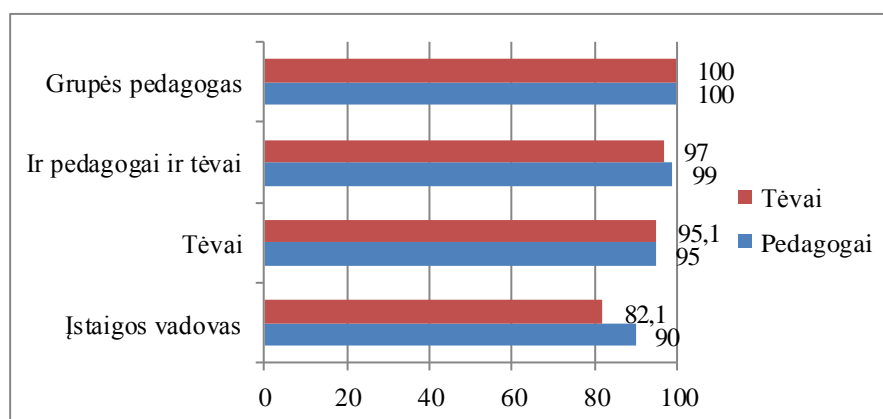
Tyrimo metu siekta išsiaiškinti kas rodo iniciatyvą bendradarbiaujant (vertinama pagal parametą „labai dažnai/dažnai“).

13 pav. Tiriamųjų nuomonė apie tai, kas rodo iniciatyvą bendradarbiaujant (Np=100, Nt=202) (%)

Pateikti atsakymai atskleidė (žr. 13pav.), kad grupės pedagogas yra bendradarbiavimo iniciatorius. Tokios nuomonės yra 100 proc. pedagogų ir 96,6 proc. tėvų. Didžiausia dalis abiejų tiriamųjų grupių mano, kad tėvai yra lygiaverčiai partneriai inicijuojant bendradarbiavimą (90 proc. pedagogų, 89,1 proc. tėvų). Tėvai (80,2 proc.) savo indėlį į bendradarbiavimą vertina geriau, negu pedagogai (62 proc.). Mažiausiai pastebima vadovo veikla rodant iniciatyvą bendradarbiauti. Tik pusė apklaustųjų tėvų (52,5) mano, kad vadovas pakankamai dažnai rodo iniciatyvą bendradarbiaujant. Pedagogai vadovo iniciatyva vertina geriau (77 proc.).

Tyrimu siekta išsiaiškinti kiek ir kieno iniciatyvos pageidaujama bendradarbiaujant. Duomenys pateikti 14 paveiksle.

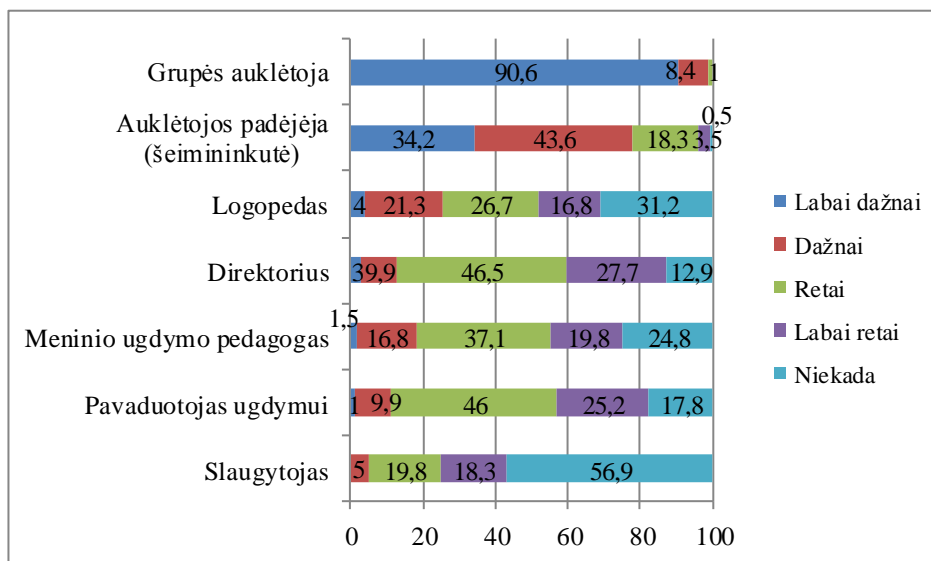
14 pav. Tiriamųjų nuomonė apie tai, kas turėtų rodyti iniciatyvą bendradarbiaujant (Np=100, Nt=202) (%)

Tyrimo duomenys rodo, kad visi tiriamieji (100 proc.) sutinka, kad dažniausiai iniciatyvą bendradarbiaujant turėtų rodyti grupės pedagogas. Dauguma tėvų (97 proc.) ir

pedagogų (99 proc.) mano, kad bendradarbiavimą galėtų inicijuoti abi pusės vienodai. Vien tėvų iniciatyvai taip pat suteikiama labai didelė galia. Net 95,1 proc. tėvų patys mano, kad galėtų rodyti iniciatyvą bendradarbiaujant. Aktyvesnės bendradarbiavimo iniciatyvos iš įstaigos vadovo norėtų 90 proc. pedagogų ir 82,1 proc. tėvų.

Palyginant bendradarbiavimo iniciatyvą, kokia yra dabar ir kokia pageidaujama, išryškėjo, kad pedagogų, pedagogų ir tėvų (vienodomis teisėmis) iniciatyvos pakanka. Tačiau pedagogai norėtų aktyvesnių tėvų, o abi tiriamųjų grupės pageidautų įstaigos vadovo iniciatyvos skatinant bendradarbiavimą. Vadovaujantis tyrimo rezultatais galima daryti išvadą, kad pedagogo iniciatyva yra vertinama ir pastebima. Tėvai jaučiasi pakankamai prisidedantys prie bendradarbiavimo skatinimo.

F. Smit, R. Sluiter, G. Driessen, P. Slegers (2007) teigia, kad sudarant tinkamas bendradarbiavimo sąlygas reikia tėvams duoti laiko mokytis ir išmukti iš mokyklos darbuotojų. Vadinasi bendradarbiauti tėvai gali ne tik su pedagogais, bet ir su kitais darbuotojais. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti kaip dažnai tėvai bendradarbiauja su ikimokyklinio ugdymo mokyklos personalu.

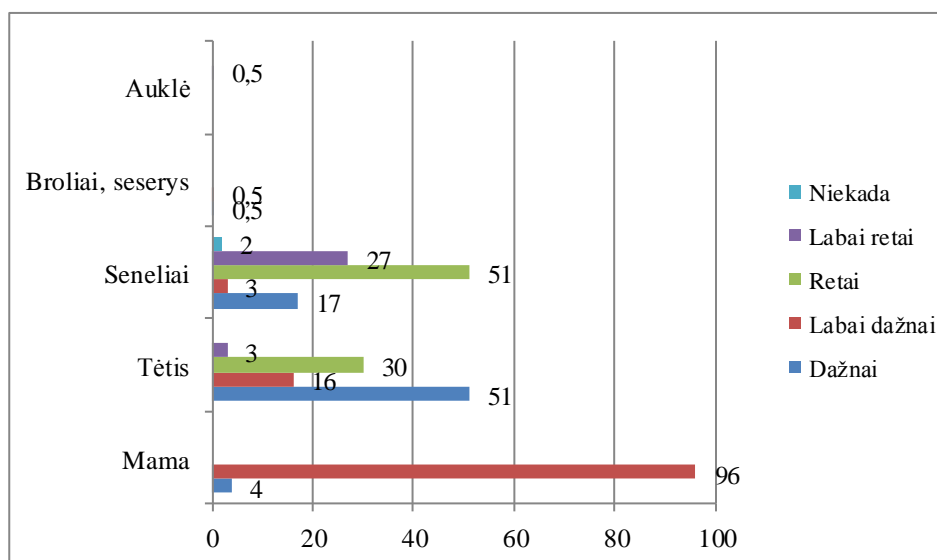

15 pav. Tėvų bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigos darbuotojais (Nt=202) (%)

Iš gautų rezultatų matyti (žr. 15 pav.), kad absoliuti dauguma tėvų (99 proc.) (vertinama pagal „labai dažnai“ ir „dažnai“) bendradarbiauja su grupės auklėtoja. Auklėtojos padėjėja taip pat yra labai svarbi, nes su ja bendradarbiauja „labai dažnai“ 34,2 proc. ir „dažnai“ 43,6 proc. tėvų. Su kitais ikimokyklinio ugdymo įstaigos darbuotojais tėvams susitikti tenka retai. Įdomu tai, kad nors tėvams ir svarbi vaiko sveikata, daugiau kaip pusė šios grupės tiriamųjų (56,9 proc.) niekada nėra bendravę su slaugytoja, o 18,3 proc. tai darė labai retai. Po vieną tiriamąjį, atsakydami į anketas, nurodė, kad jiems dar tenka bendrauti su įstaigos psichologu,

kineziterapeutu, kasininku. Tikėtina, kad tėvai, kasdien bendraudami su grupės pedagogu aptaria visas iškilusias problemas, dominančias temas o pedagogai, turėdami pakankamai kompetencijos, sugeba atsakyti į daugumą tėvams rūpimų klausimų.

K. Swick (2003), R. J. Marzan, T. Waters B. A. McNultry (2011) teigia, kad siekiant sėkmingo bendradarbiavimo būtina įtraukti į mokyklos veiklą kuo daugiau šeimos narių. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti kaip dažnai ir su kokiais ugdytinų šeimos nariais bendradarbiauja ugdymo įstaiga.

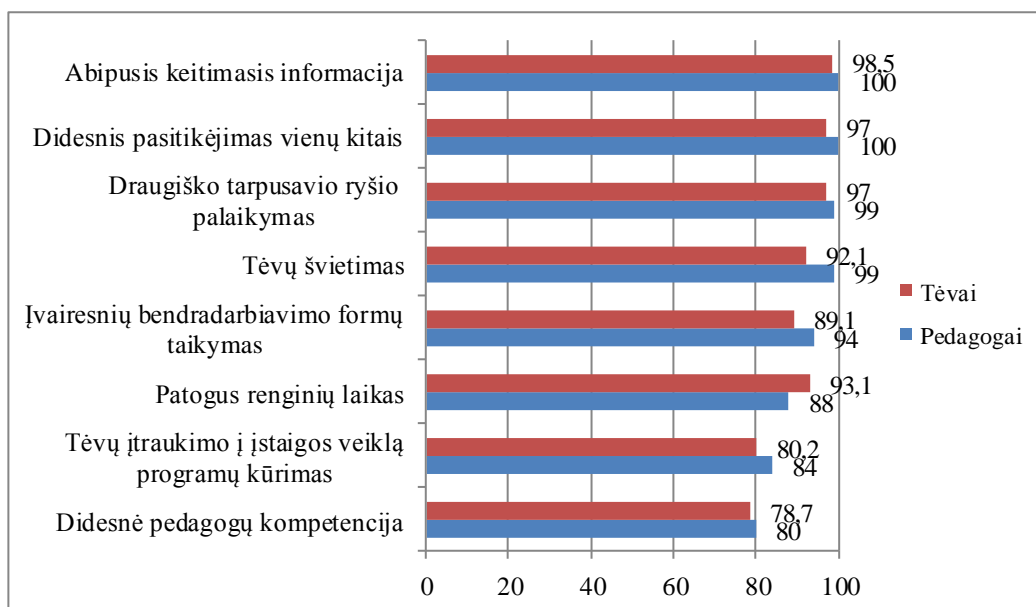

16 pav. Tėvų bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigos darbuotojais (Nt=202) (%)

Pateikti atsakymai atskleidžia (žr. 16 pav.), kad aktyviausios yra mamos. Beveik absoliuti dauguma mamų (96 proc.) labai dažnai bendradarbiauja su ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Pedagogų nuomone tėčiai taip pat yra įtraukti į įstaigos veiklą. 16 proc. „labai dažnai“ ir 51 proc. tėvų „dažnai“ dalyvauja įstaigos veikloje. Nors tik puse (51 proc.) apklaustų pedagogų mano, kad su seneliais bendradarbiaujama retai, tačiau jie visgi yra pastebimi. Bendradarbiavimas su kitais šeimos nariais vyksta vangiai, nes tik 0,5 „retai“ ir 0,5 proc. „labai dažnai“ įstaigos ugdytinių brolių ir seserų bei 0,5 proc. „labai retai“ auklių bendrauja su pedagogu.

Apibendrinant tyrimo duomenis galima teigti, kad aktyviausiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje dalyvauja patys artimiausi vaikui šeimos nariai. Tai mamos ir tėčiai. Kiti šeimos ar bendruomenės nariai bendradarbiauja su pedagogais gana retai.

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kas tiriamųjų nuomone paskatintų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Siekiant palyginti atsakymus tarp pedagogų ir tėvų vertinama buvo pagal parametą „sutinku/ tikriausiai sutinku“.

17 pav. Tėvų ir pedagogų nuomonė apie bendradarbiavimo skatinimo būdus (Nt=202 Np=100) (%)

Iš pateiktų duomenų matyti (žr. 17 pav.), kad, tiriamųjų nuomone, bendradarbiavimą reikia skatinti. Dauguma pedagogų (100 proc.) ir tėvų (98,5 proc.) mano, kad keitimasis informacija paskatintų bendradarbiavimą. Didesnio pasitikėjimo vienu kitais norėtų 100 proc. pedagogų ir 97 proc. tėvų. Išryškėjo, kad labai svarbus draugiškas tarpusavio ryšys, kurio geresniam bendradarbiavimui norėtų 99 proc. pedagogų ir 97 proc. tėvų. Mažiausiai svarbus teiginys yra „didesnė pedagogų kompetencija“. Nors net 80 proc. pedagogų ir 78,7 proc. tėvų mano, kad pastariesiems trūksta kompetencijos. Didesnis procentas tėvų (93,1 proc.) negu pedagogų (88 proc.) norėtų patogesnio renginių laiko.

Vadovaujantis tyrimo duomenimis galima daryti prielaidą, kad pedagogai mato daugiau problemų ir tobulintinų bendradarbiavimo sričių, todėl sutinka įdėti daugiau pastangų skatinant bendradarbiavimą su tėvais. Tėvai, atitinkamai, įvertina savo ir pedagogų galimybes prisidedant prie bendradarbiavimo sėkmės. Pastebima, kad išryškėja pasitikėjimo ir draugiškų santykių poreikis, todėl tikėtina, kad dalis tiriamųjų yra nepatenkinti susiklosčiusiais tarpusavio santykiais.

IŠVADOS

1. Lietuvos respublikos švietimo įstaigų veiklą reglamentuojančių dokumentų analizė parodė, kad bendradarbiavimas su įstaigas lankančių vaikų tėvais yra labai svarbus ugdymo kokybę, tėvų poreikių tenkinimą įtakojantis veiksnys. Tai pakankamai reglamentuotas ir apibrėžtas procesas tiek turinio tiek metodų prasme. Išskiriama ne tik ugdymo įstaigos pareiga bendradarbiauti su tėvais, bet ir tėvų teisė bei pareiga suteikti įstaigai reikiamą informaciją, dalyvauti jos veikloje ne tik tobulinant konkrečios ugdymo grupės veiklą, bet ir dalyvaujant savivaldos institucijose įtakoti sprendimus susijusius su visos įstaigos veiklos tobulinimu.
2. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad bendradarbiavimas yra sudėtingas ir įvairiai aiškinamas procesas. Bendradarbiavimas tai veikla, kai siekiama bendrų tikslų, dalyvaujama bendroje veikloje, atsižvelgiama į kiekvieno grupės nario interesus, išreiškiama pagarba ir supratimas skirtingoms kultūroms, atsakingai dalinamasi atsakomybe. Partnerystė apibrėžiama kaip aukščiausia bendradarbiavimo forma.
3. Bendradarbiavimo sėkmingumas priklauso nuo jame dalyvaujančių asmenų supratimo, kultūrinių skirtumų pripažinimo, pagarbos kitam ir pasitikėjimo savo jėgomis. Bendradarbiavimo iniciatyva ikimokyklinio ugdymo įstaigoje priklauso nuo pedagogų. Jie didesne dalimi atsakingi už bendradarbiavimo su tėvais sėkmę, pagarba ir pasitikėjimu grįstus santykius, tinkamų sąlygų sudarymą aktyviam tėvų įsitraukimui į įstaigos veiklą.
4. Tyrimo metu nustatyta, kad ikimokyklinės įstaigos ir tėvų bendradarbiavimas prasideda vaikui pradėjus lankyti įstaigą. Tik retais atvejais pedagogai susipažįsta su ugdytiniu jo namuose dar jam nepradėjus lankyti darželio. Toks bendradarbiavimo pradžios būdas ne tik mažai naudojamas, bet ir mažiausiai priimtinas abiems pusėms.
5. Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad tėvai ir pedagogai pripažįsta bendradarbiavimo naudą ir reikšmę vaikų ugdymo proceso tobulinimui. Sutariama, kad bendradarbiavimas suartina tėvus ir pedagogus, padeda abiems pusėms geriau pažinti vaiką.
6. Tyrimas parodė, kad ir tėvai ir pedagogai sutaria dėl bendradarbiavimo būdų, taikomų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pastebėta, kad vyrauja tradiciniai bendradarbiavimo būdai: individualūs pokalbiai atvedus vaiką, skelbimų lentos, bendri renginiai. Tačiau didesnė dalis tėvų nei pedagogų pageidautų bendradarbiavimo elektroninėje erdvėje.
7. Tėvai patenkinti gaunama informacija. Vertina ją kaip suprantamą, svarbią ir reikšmingą. Tačiau aktualiausia konkrečiai su vaiku susijusi informacija. Kadangi su įstaigos valdymu susijusiomis temomis tėvai informuojami mažai, tikėtina, kad ši informacija nėra jiems labai svarbi. Tėvai pastebi, kad mažai domimasi jų interesais, jų nuomone apie vaikų ugdymo

kokybę, galimybės pareikšti nuomonę apie įstaigos valdymą, įstaigos ugdymo programą neturėjo net penktadalis tėvų.

8. Bendradarbiavimo problemų pastebi tiek tėvai, tiek pedagogai. Tėvų užimtumas, nežinojimas kaip prisidėti prie bendradarbiavimo ir baimė suklysti apsunkina abipusius partnerystės ryšius. Tėvai geriau vertina esamą bendradarbiavimo situaciją nei pedagogai. Pedagogai, būdami mažiau patenkinti bendradarbiavimo kokybe, matydami daugiau problemų, mano, kad tėvai nėra pakankamai aktyvūs įstaigos veiklos dalyviai.
9. Tėvai sutinka, kad galėtų būti bendradarbiavimo iniciatoriais, tačiau didesnę galią suteikia pedagogui, kuriuo labiausiai pasitiki ir su juo dažniausiai bendradarbiauja. Pedagogai pastebi, kad pagrindiniai bendradarbiavimo dalyviai yra tėvai, o kiti šeimos nariai įstaigos veikloje dalyvauja retai.

Tyrimo hipotezė pasitvirtino. Ugdymo įstaigos pedagogas yra svarbiausias bendradarbiavimo su tėvais organizatorius. Tėvai vertinami kaip nepakankamai aktyvūs bendradarbiavimo dalyviai. Abi bendradarbiavimo pusės nori išspręsti bendradarbiavimo problemas ir sėkmingai kartu dirbti.

REKOMENDACIJOS

1. Bendradarbiaujant su tėvais taikyti ne tik tradicinius bendradarbiavimo būdus, bet naudoti tėvams priimtinas naujas informacines komunikacijos ir ryšių technologijas.
2. Kviečiant tėvus aktyviai dalyvauti vaiko lankomos grupės ar įstaigos veikloje pasiūlyti tėvams ir patarti kokiais būdais jie galėtų šioje veikloje dalyvauti. Būtina suderinti ir iš anksto numatyti tėvams patogų renginių laiką.
3. Suteikti tėvams galimybę pasirinkti jiems patogius bendradarbiavimo būdus, atsižvelgiant į tai, kad kiekviena šeima skirtinga savo kultūros, šeimos sudėties, socialinės ir materialinės padėties, išsilavinimo prasme.
4. Skatinant ikimokyklinės įstaigos ir tėvų bendradarbiavimą numatyti konkrečius tikslus, uždavinius, numatyti priemones kaip bus siekiama sėkmingo bendradarbiavimo, kad šios sritys darbas vyktų sistemingai ir kryptingai.

LITERATŪRA

1. Adomaitytė I., Gumuliauskienė A. (2011). Vidaus auditas, kaip veiklos kokybės vertinimo būdas, ikimokyklinio ugdymo įstaigose. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (31), p. 8-14. Šiauliai.
2. Ališauskienė S. (2003). Specialistų ir tėvų bendradarbiavimo predispozicija ir bendradarbiavimo kūrimas. *Sociainis ugdymas* 1(8) 129-138, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. Šiaulių knygriškla.
3. Ališauskienė S., Miltenienė L. (2003). *Tėvų, specialistų ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų bendradarbiavimo plėtotė ugdymo institucijose*. Tyrimo ataskaita. [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą:< www.smm.lt/uploads/documents/kiti/ataskaita_smm_03.doc>
4. Alksnienė V. (2005). Bendradarbiavimo su šeima ypatumai ir galimybės taikant projektų metodą. *Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija*. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
5. Bagdanskienė A. (2005). Vaiko gerovė – saugios aplinkos kūrimo esmė. *Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
6. Bakūnaitė J. (2005). Darželio darbuotojų ir tėvų dialogas – būtina sąlyga pažangiam vaiko ugdymui. *Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
7. Baršauskienė V., Janulevičiūtė B. (1999). *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas: Technologija.
8. Berns R. M. (2009). *Vaiko socializacija. Šeima, mokykla, visuomenė*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
9. Bramesfeld K. D., Carrick A. C. Lessmeier S. L. ir kt. (2013) Parental Involvement in a Childcare Center: Assessing Predictors of School-Based Involvement. *Psi Chi Journal of Psychological Research*, 3, p.103-115. [Žiūrėta 2014-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=6c54cfb2-4b13-462a-bfcb-cc6939c9f3a7%40sessionmgr112&vid=2&hid=125>>
10. Bryan J., Day-Vines N. L., Griffin D. ir kt. (2012). The disproportionality dilemma: Patterns of teacher referrals to school counselors for disruptive behavior. *Journal of Counseling & Development*, vol. 90, p. 177–190. [Žiūrėta 2014-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=94275562-aed6-426e-abd8-48de5e15f879%40sessionmgr4005&vid=9&hid=4209>>
11. Bryan J., Henry L. (2008) Strengths-Based Partnerships: A School-Family-Community Partnership Approach to Empowering Students. *Professional School Counseling*,

12, p 149-156. [Žiūrėta 2014-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail?vid=10&sid=94275562-aed6-426e-abd8-48de5e15f879%40sessionmgr4005&hid=4209&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtG1ZlZQ%3d%3d#db=ehh&AN=35895628>>

12. Bryan J., Henry L. (2012). A Model for Building School-Family-Community Partnerships: Principles and Process. *Journal of Counseling & Development*, 1, p 408-420. [Žiūrėta 2014-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=94275562-aed6-426e-abd8-48de5e15f879%40sessionmgr4005&vid=5&hid=4209>>

13. Cardona B., Jain S., Canfield-Davis K. (2012). Home-School Relationships: A Qualitative Study with Diverse Families. *Qualitative Report*, 17, p 1-20. [Žiūrėta 2014-05-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=EJ989817>>

14. Coontz E. K., Esper E. (2003). Cooperative Child Care for Rural Residents: The Experience from California. *Journal of rural cooperation*, 31(2) p. 111-125 [Žiūrėta 2014-04-30]. Prieiga per internetą: <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/59572/2/31-2-2003%20-%20Vardit3-2%20pp%20111-125.pdf>>

15. Cryer D. (1999). Defining and assessing early childhood program quality. *The annals of the American Academy of Political and Social Science*, 563(1), p. 39-55. <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1048939?searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3DCryer%2D.%2BDefining%2Band%2Bassessing%2Bearly%2Bchildhood%2Bprogram>

16. Daniel G. (2011) Family-school partnerships: towards sustainable pedagogical practice. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 2, p165-176. [Žiūrėta 2014-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=d44c2d8d-331f-4ed8-84f1-be5bb5616105%40sessionmgr4002&hid=4106>>

17. Dapkienė S. (1997). *Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima*. Šiauliai: Saulės Delta.

18. Dapkienė S. (2002). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: Litera.

19. Dapkienė S. (2002). Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas: teorinis aspektas. *Pedagogika*, 61, p. 39-43.

20. Davis D. (2000). *Supporting Parent, Family, and Community Involvement in Your School* http://www.nwrel.org/northwest/regional_educational_laboratory. [Žiūrėta 2013-09-17]. Prieiga per internetą: <http://www.pacer.org/mpc/pdf/titlepip/Supportinginvolvement_article.pdf>

21. Depaul A. (2000). *Survival Guide for New Teachers How New Teachers Can Work Effectively with Veteran Teacher Parents Principals and TeacherEducatot*. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED442791.pdf>>
22. Dobilaitė E. (2005). Pedagoginio bendradarbiavimo šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai. *Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Šiauliai, 2005 m. lapkričio 11 d.
23. Dobranskienė R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė: Prūsija.
24. Dodge D. T., Rudick S., Kai-lee B. (2008). *Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Kaunas: Presvilka.
25. Drungilienė A. (red.). (2011). Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ viešinimo leidinys. Klaipėda: Klaipėdos banga.
26. Epstein J. L. (2007). Improving Family and community Involvement in Secondary Schools. *Principal Leadership*, october, p. 12-22. Žiūrėta 2013-09-17]. Prieiga per internetą: <<http://www.nassp.org/portals/0/content/56190.pdf>>
27. Epstein J. L., Dauber S. L.(1991). School Programs and Teacher Practices of Parent Involvement in Inner-City Elementary and Middle Schools. *The Elementary School Journal*, 3, p. 289-305. [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.jstor.org/discover/10.2307/1001715?uid=3738480&uid=2134&uid=377239351&uid=2&uid=377239341&uid=70&uid=3&uid=60&sid=21103660903971>>
28. Epstein J. L., Salinas K. C. (2004). Partnering with Families and Communities, *Educational Leadership: Schools as Learning Communiti*, 61 (8), p. 12-18. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://mnliteracy.org/sites/default/files/partnering_with_families_and_communities_-_epstein.pdf>
29. Everard B. Morris G. (1997). *Efektyvus mokyklos valdymas*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
30. Goldkind L, Farmer G. L. (2013). The Enduring Influence of School Size and School Climate on Parents' Engagement in the School Community. *School Community Journal*. [Žiūrėta 2013-10-18]. Prieiga per internetą: <http://www.academia.edu/3743556/Goldkind_Farmer_Spring2013>
31. Gonzalez-DeHass A. Willems P.P. (2003) Examining the Underutilization of Parent Involvement in the Schools. *The school community journal*. [Žiūrėta 2014-04-15]. Prieiga per internetą:< <http://www.adi.org/journal/ss03/Gonzalez-DeHass%20&%20Willems.pdf>>

32. Gražienė D. Rimkienė R. (1993). *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius: Leidybos centras.
33. Greene-Clemons Ch., Flood Ch. T. (2013). Seven Tips to Effectively Engage Parents. *Principal*, 3, p. 46-47. [Žiūrėta 2014-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail?vid=23&sid=d3ffa2b8-fc14-40d1-b1d2-55edc16be9a5%40sessionmgr115&hid=125&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtG12ZQ%3d%3d#db=eih&AN=84547246>>
34. Greenwood G. E., Hickman C. W. (1991). Research and Practice in Parent Involvement: Implications for Teacher Education. *The Elementary School Journal*. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.jstor.org/discover/10.2307/1001714?uid=3738480&uid=2134&uid=377239351&uid=2&uid=377239341&uid=70&uid=3&uid=60&sid=21103178381661>>.
35. Gučas A. (1994). *Vaikų darželio pedagogika*. Kaunas: Šviesa.
36. Gudaitienė A. (2002). *Šeimos ir mokytojo vaidmuo sprendžiant pradinių klasių mokinių socializacijos problemas. Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimaisi II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
37. Hafizi A., Papa M. (2012). Improving The Quality Of Education By Strengthening The Cooperation Between Schools And Families. *Problems of Education in the 21st Century*. 42, p 38-49. [Žiūrėta 2014-05-08]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=9bf39aab-a547-4aff-8bd5-d6e1e13701a3%40sessionmgr4001&vid=21&hid=4212>>
38. Halgunseth L. C., Peterson A., Stark R. D. ir kt. (2009), *Family Engagement, Diverse Families, and Early Childhood Education Programs: An Integrated Review of the Literature*, p. 1-22. [Žiūrėta 2014-04-30]. Prieiga per internetą: <<https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/research/FamEngage.pdf>>
39. Hansen K., Kaufmann K., Saifer S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra*. Vilnius: Lietus.
40. Harte H. A. (2011). E-Professionalism for Early Care and Education Providers. *Dimensions of Early Childhood*, 3 p 3-10. [Žiūrėta 2014-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=891bcfbc-3069-443d-8bef-59a1e22190f4%40sessionmgr113&vid=9&hid=122>>
41. *Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika*. (2005). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: < <http://www.infolex.lt/lite/ta/107754> >.

42. *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas* (2011). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <http://szelmeneliai.lt/failai/dokumentai/2011-06-08_SMM_programu_kriter_apraso_redakcija_V-1009.pdf>
43. *Informacijos apie mokyklos veiklą viešo skelbimo tvarkos aprašas* (2005). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <www.tinklas.vu.lt/?type=resource&itemID=21>.
44. Jacikevičienė O, Rupšienė L. (1999) *Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
45. Jacikevičius, A. (1995). *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius: Žodynas.
46. Jones A. (1987). *Leadership for Tomorrow's Schools*. Oxford, Blackwell.
47. Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kt. (2004). *Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje*. Tiriamojo darbo ataskaita. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.lt/#q=ikimokyklinio+ugdymo+pasirinkimo+galimyb%C4%97s+lietuvoje>>
48. Juodaitytė A. (1999). *Vaičių darželis Lietuvoje ir pasaulyje: sisteminės kaitos tendencijos. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis*. Vilnius: Leidybos centras.
49. Juodaitytė A. (2001). Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos Bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. *Acta pedagogica Vilnensia*, 8, p. 152- 162.
50. Juodaitytė A. (2002). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas.
51. Juodaitytė A., Gaučaitė R., Kazlauskienė A. (2009). *Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą, ir švietimo pagalbą*. Šiauliai, Lucilijus.
52. Keyes C. R. (2002). A Way of Thinking about Parent/Teacher Partnerships for Teachers. *International Journal of Early Years Education*, 10 p177-191. . [Žiūrėta 2014-05-08]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=2891807f-6a6c-4a57-aa51-3dfc4d04533d%40sessionmgr4005&vid=7&hid=4212>>
53. Kirschenbaum H.(1999). From Public Relations to Partnerships: A Changing Paradigm in School, Family, and Community Relations. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://www.gwu.edu/~ccps/pop_schl.html>
54. Kligienė M. (red.) (2012). Kas yra gera mokykla? *Švietimo problemos analizė*, 3 (67),p.1-12.
55. Kontautienė R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*.- Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
56. Kontautienė R. (2010). *Pedagoginis bendradarbiavimas šiuolaikinėje Lietuvos pradinėje mokykloje: sąlygos ir galimybės*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
57. Layzer J. I., Goodson B. D. (2006). The „quality“ of early care and education settings Definitional and measurement issues. *Evaluation review*. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga

per

interneta:

<http://welfareacademy.org/pubs/childcare_edu/rethinkingchildcare/rethinkingchildcare-layzer.pdf>

58. Lakis J. (2008) *Konfliktų sprendimas ir valdymas*. Vilnius: Baltijos kopija.
59. Landsbergienė A. (2005). Ikimokyklinių ugdymo įstaigų vadovų požiūris į vadovo elgesio bei bendravimo ypatumų veiksnius. *Pedagogika*, 80, p. 107-113.
60. Leonavičius J. (1993) *Sociologijos žodynas*. Vilnius: Academia.
61. Lepeškienė V. (1996). *Humanistinis ugdymas mokykloje*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
62. Lewis A. E., Forman T. A. (2002). Contestation or Collaboration? A comparative study of home-school relations. *Anthropology & Education Quarterly*. [Žiūrėta 2013-09-17]. Prieiga per internetą: <<http://sociology.emory.edu/home/assets/documents/profiles-documents/forman-contestation-collaboration.pdf>>.
63. *Lietuva. Švietimas regionuose. Pedagogai* (2013). *Švietimo aprūpinimo centras* [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/teisine_informacija/svietimo_bukles_apzvalgos/Svietimas%20regionuose%202013%20web.pdf>
64. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. Parengė Lietuvių kalbos institutas [Žiūrėta internete 2013-10-21]. Prieiga per internetą : <<http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>>
65. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas [interaktyvus] (2011). [Žiūrėta 2013-10-21]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2=.
66. Litvinienė J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
67. Martišauskienė D., Trakšelys K. (2013). Švietimo politikos, ugdymo kokybės ir paslaugų vartotojų poreikių tenkinimo sąsajos. *Socialinių mokslų studijos*, 5(4) p. 1124–1137.
68. Marzano R. Watwrs T. McNulty B. (2011). *Veiksminga mokyklų lyderystė*. Nuo mokslinių tyrimų iki rezultatų. Vilnius: Petro ofsetas.
69. Meador D. (2014) *Parent and Teacher Communication. Effective Parent and Teacher Communication*. [Žiūrėta 2014-04-30]. Prieiga per internetą: <<http://teaching.about.com/od/pd/a/Parent-And-Teacher-Communication.htm>>
70. Merfeldaitė O. (2009). Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas sprendžiant vaikų socializacijos problemas. *Socialinis ugdymas*, 19, p. 93 – 103.

71. Merfeldaitė O. Petronienė O. (2009). Universalių daugiavfunkcinių centrų veiklos galimybės: savivaldybės darbuotojų požiūris. *Pedagogika*, 96 p. 129-135.
72. *Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas* (2011). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=396543&p_query=&p_tr2=>>
73. Monkevičienė O., Jakučionienė D., Šeibokienė G. (2006)/ *Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa*. [Žiūrėta 2013-09-17]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=272725&p_query=&p_tr2=>>
74. Monkevičienė O. Glebuviene V. S. Jonilienė M. ir kt. *Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai*. Galutinė mokslinė ataskaita. (2008 m. liepos – lapkričio mėn.). [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/45_b0a53bfe21666c0097e4fac58eff54e8.pdf>.
75. Morrison J. W., Storey P., Zhang, Ch. (2011). Accessible Family Involvement in Early Childhood Programs. *Dimensions of Early Childhood*, 3 p 21-26 [Žiūrėta 2014-05-02] Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=891bcfbc-3069-443d-8bef-59a1e22190f4%40sessionmgr113&vid=7&hid=122>>
76. Neifachas S. (2008) *Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva*. Vilnius: Ciklonas.
77. *Nuostatų, įstatų ar statutų įforminimo reikalavimai* (2011). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=403164&p_query=&p_tr2=2>
78. *Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas*. (2005). [Žiūrėta internete 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimo-sistema-ikimokyklinis-ugdymas>>
79. Petrovan R. S., Trif, L. (2011). Multicultural Education Through Educational Projects/Partnerships. *Journal Plus Education / Educatia Plus*, 7, p 69-81. [Žiūrėta 2014-05-06] Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=94275562-aed6-426e-abd8-48de5e15f879%40sessionmgr4005&vid=17&hid=4209>>
80. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas* (2013). Panevėžio miesto savivaldybės taryba. [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://195.182.86.148/aktai/Default.aspx?Id=3&DocId=21026301>>

81. *Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas*. (2005). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc?p_id=403164&p_query=&p_tr2=2>
82. *Priešmokyklinio ugdymo pedagogo pavyzdinis pareiginis aprašas* (2003). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-priesmokyklinis-ugdymas>>
83. Robinson K. H., Jones-Diaz C. (2005) *Diversity and Difference in Early Childhood Education : Issues for Theory and Practice* [Žiūrėta 2014-05-08] Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIzNDA>>
84. Robinson, K., Diaz, C.J. (2006). *Diversity and difference in early childhood education: Issues for theory and practice*. Berkshire, England: Open University Press [Žiūrėta 2014-05-02] Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIzNDA4NF9fQU41?sid=d44c2d8d-331f-4ed8-84f1-be5bb5616105@sessionmgr4002&vid=5&format=EB&rid=1>>
85. Ruškus J., Žvirdauskas D., Žvirdauskienė R. ir kt. (2009.) *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas*. [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/J.%20Ruskaus%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20vadybos%20kokybes%20vertinimas%20Tyrimo%20ataskaita2009%2008%2031.pdf>>
86. Savas A. C. (2012). The Contribution of School-Family Cooperation on Effective Classroom Management in Early Childhood Education. *Educational Sciences: Theory and Practice*, autumn, p 3099-3110 [Žiūrėta 2014-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1003002.pdf>>
87. Smit F., Sluiter R., Driessen G. ir kt. (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal of Parents in Education* 1, p. 45-52, [Žiūrėta 2013-10-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ernape.net/ejournal/index.php/IJPE/article/viewFile/23/13>>
88. Staerfeldt E., Mathiasen C. R. (1999). *Pedagogika ir demokratija (ugdomojo darbo eksperimentai Lietuvos vaikų darželiuose)*. Vilnius: Aidai.
89. Streelasky J.(2008). A collaborative approach to literacy Inner-city preschool children, families and the school community. *Australian Journal of Early Childhood* , 3, p.27-33 [Žiūrėta 2013-10-18]. Prieiga per internetą: <http://www.earlychildhoodaustralia.org.au/australian_journal_of_early_childhood/ajec_index_a>

bstracts/a_collaborative_approach_to_literacy_inner_city_preschool_children_families_and_the_school_community.html>.

90. Studer M. A., Fellow M. (2011). Continued soil studies: positively impacting the efforts of subsistence farmers and sustainable foresters in northern Belize. *Advancing Humanity in Belize.*, p. 5-64. [Žiūrėta 2014-01-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.defiance.edu/mcmaster/documents/journal-2011-2-belize.pdf>>

91. *Sveikatos priežiūros ikimokyklinio ugdymo įstaigose tvarkos aprašas* (2009). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=337508&p_query=Sveikatos%20prie%FEi%FBros%20ikimokyklinio%20ugdymo%20%Elstaigose%20tvarkos%20apra%F0as&p_tr2=2>

92. Swick K. (2003). Communication Concepts for Strengthening Family–School–Community Partnerships. *Early Childhood Education Journal*. [Žiūrėta 2013-09-17]. Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=450b4c4e-5a46-436e-afa5-a4f1bb2e1010%40sessionmgr114&hid=117>>.

93. Szarkowicz D. (2011). *Stebėjimas ir refleksija vaikystėje*. Australija: Ligare book printers.

94. Šorienė N. (red.) (2012). Ikimokyklinio ugdymo kokybė. *Švietimo problemas analizė*, 13(77), p 1-12. Vilnius: Baltijos kopija.

95. Tekin A. K. (2011). Parent Involvement Revisited: Background, Theories, and Models. *International Journal of Applied Educational Studies*, 1, p 1-13. [Žiūrėta 2014-05-06] Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail?vid=11&sid=d44c2d8d-331f-4ed8-84f1-be5bb5616105%40sessionmgr4002&hid=4106&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtG12ZQ%3d%3d#db=ehh&AN=66582811>>

96. Thomas L. (2012) New possibilities in thinking, speaking and doing: Early childhood teachers' professional identity constructions and ethics. *Australasian Journal of Early Childhood*, 3 p. 87-95. [Žiūrėta 2014-05-08]. Prieiga per internetą: <<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=9bf39aab-a547-4aff-8bd5-d6e1e13701a3%40sessionmgr4001&vid=8&hid=4212>>

97. Thomas R. Hoerr (2014). Tips for Better Parent-Teacher Conferences. *Educational Leadership*, 7, p 86-87. [Žiūrėta 2014-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=80057c45-c3c9-4d65-814a-819884d55886%40sessionmgr114&hid=124>>

98. Tidikis R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
99. Tijūnėlienė O., Šalkauskis S. (1992). *Apie ugdymo proceso humanizavimą ir demokratizavimą*. Vilnius: Leidybos centras.
100. Trakšelys K. (2010). Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. *Socialinių mokslų studijos*. 4(8) p. 57–68.
101. Ušeckienė L. (2001). Tėvų ir ikimokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimo nuostatos. *Pedagogika*, 54, p. 187-191.
102. *Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija* (2003). [Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=64398>>.
103. *Valstybinių (išskyrus aukštųjų ir aukštesniųjų) ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų atestacijos nuostatai. (aktuali redakcija po 2010-05-27 pakeitimų)* (2010). [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/tobulinimas/atestacija/vadovai/Vadovu_atestacijos_nuostatai_Aktuali_redakcija_2010-09-2.pdf>
104. Warren M. R., Hong S., Rubin C. L. ir kt. (2010). Beyond the bake sale: a community based relational approach to parent engagement in schools. *Teachers college record*. 9, p. 2209–2254. [Žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://www.lsna.net/uploads/lsna/documents/beyond_the_bake_sale.pdf>.
105. Zaclova Z. (2011). Mokytojų ir tėvų lūkesčių dermė – efektyvaus bendradarbiavimo pagrindimas pirminiame pradinio ugdymo etape. *Mokytojų ugdymas* 17(2), p. 10-23.
106. Želvys R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai: mokomoji priemonė*. Vilnius: VU leidykla.
107. Želvys R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla

PRIEDAI